

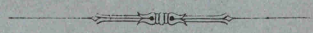
ANDRONICI RHODII QUI FERTUR LIBELLI

ΠΕΡΙ ΠΑΘΩΝ

PARS ALTERA DE VIRTUTIBUS ET VITIIS

NOVIS CODICIBUS ADHIBITIS EDIDIT, PROLEGOMENA CRITICA
SCRIPSIT, QUAESTIONES DE STOICORUM VIRTUTUM
DEFINITIONIBUS ADIECIT

CAROLUS SCHUCHHARDT

DARMSTADIAE
FORMIS C. F. WINTERI
MDCCCLXXXIII

ANDRONICI RHODII QUI FERTUR LIBELLI

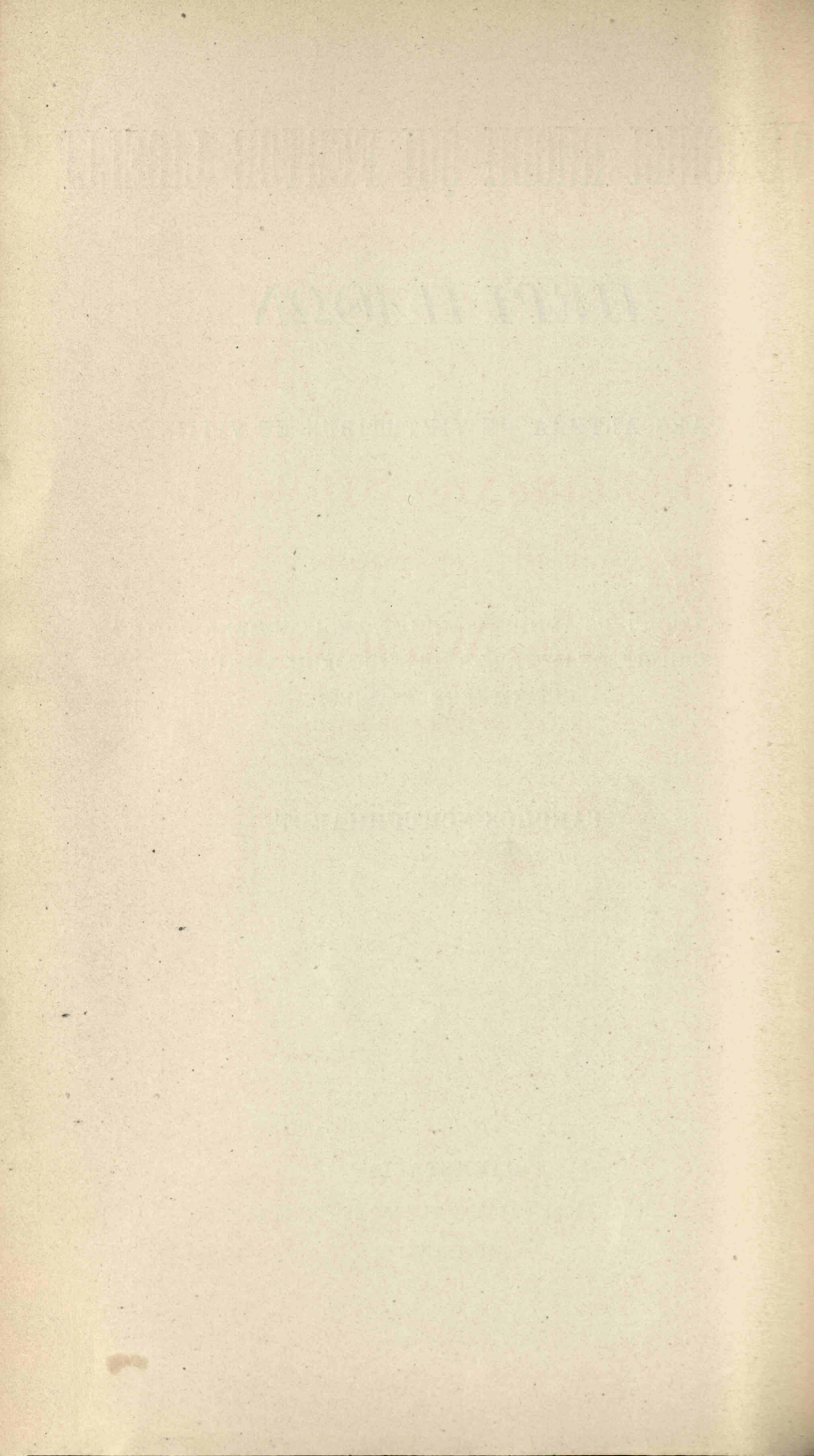
ΠΕΡΙ ΠΛΑΘΩΝ

PARS ALTERA DE VIRTUTIBUS ET VITIIS

NOVIS CODICIBUS ADHIBITIS EDIDIT, PROLEGOMENA CRITICA
SCRIPSIT, QUAESTIONES DE STOICORUM VIRTUTUM
DEFINITIONIBUS ADIECIT

CAROLUS SCHUCHHARDT

DARMSTADIAE
FORMIS C. F. WINTERI
MDCCCLXXXIII

FERDINANDO STÜMCKE

PATRIS LOCO VENERATO

CURTIO WACHSMUTH

PRAECEPTORI CARISSIMO

S.

BERNARDINO STURCKE

1818

CURTO WACHSMEYER

1818

Multi his temporibus enituntur et efficiunt, ut res variae ac multiplices in lexicis florilegiis excerptis congestae tandem discernantur atque ad suum quaeque fontem auctoremve revocentur.

Idem in explicanda Stoicorum philosophia apud Stobaeum Laertiumque Diogenem enarrata instituens nuperrime Hirzelius publici iuris fecit librum, cuius altera pars inscribitur «die Entwicklung der stoischen Philosophie». Quo in volumine quamquam haec res videtur esse suscepta. Sat multa enim inveniuntur quae ab auctore absoluta non sint neque omnino adhuc absolvi possint. Nam ad totam Stoicorum doctrinam qualis exorta progressa perfecta sit depingendam imprimis necesse est omnes quae ad eorum sententias pertineant reliquiae et colligantur et disponantur. Atque disponendae sunt ita, ut quomodo singuli eius sectae philosophi inter se dissenserint appareat. Quod opus spero fore ut hoc quoque opusculo paululum proficiat.

Etenim Andronici Rhodii qui fertur libellus *περι παθῶν* perraro adhuc est adhibitus, quia tantis sordibus iacebat obrutus, ut plerique eum antiquo tempore tribuere non ausi medio aevo ab Andronico Callisto confectum esse arbitrarentur. Sed iniustissime eos de libello iudicasse iam demonstratur codice quem indagare mihi contigit saeculo X scripto Coisliniano 120. Is enim cum vetustate statim suspiciones illas deprimit tum prorsus aliam et priorem sincerioresque recensionem exhibet quam omnes ceteri codices editionesque. Hoc primario subsidio quod uti mihi licuit eximiae debeo liberalitati Alfredi Schoenii, qui intercedente Wachsmuthio codicem accuratissime in usum meum contulit.

Editores sat diligenter secuti sunt editionem principem ab Hoeschelio curatam, nisi quod nonnullos locos coniecturis tam lenibus quam levibus sanare studebant. Hoeschelius vero Augustae Vindel. anno 1593 libellum edidit e duobus codicibus, de quibus nihil dicit nisi alterius apographum a Maximo Margunio Episcopo

se accepisse, alterum ab Andrea Schottio ex Hispania missum et secum a Frid. Sylburgio communicatum esse. Quorum alter fortasse idem est Parisinus 2131 (D) quem ipse contuli, alterius lectiones, quotquot in margine illius editionis additae sunt, admodum conspirant cum Monacensi 558 (M).

Hanc Hoeschelii editionem Heinsius anno 1617 paraphrasi in Aristotelis ethicam eidem Andronico tributae adiunxit. Quem textum vix immutatum denuo excusserunt et Gaisfordus anno 1809 et Mullachius in fragm. philos. Graec. tom. III a. 1881.

Ut intellegamus qua ratione libellus in integrum sit restituendus, primum quomodo ipse conformatus sit, deinde quid codices valeant exponendum est. Dividitur libellus in partes duas, quarum altera de affectibus, altera de virtutibus vitiisque est. Quae non magis inter se differunt rebus de quibus agitur, quam ratione qua tractantur et fontibus e quibus haustae sunt. Initio primae particulae definitur *πάθος* et distribuitur in quattuor genera *λόπην φόβον ἐπιθυμίαν ἡδονήν*, quorum cuique multae nec minus accurate definitae subiunguntur species; sub finem similes adduntur *ἐπάθειας* partitiones et definitiones. Quae omnia ita inter se apta colligataque sunt, ut ex uno fonte videantur esse exhausta.

Cum hac affectuum expositione prorsus non conexa est altera libelli particula qua de virtutibus vitiisque agitur. Qua de causa cum nihil obstet, quominus seorsum utraque edatur et tractetur, priore missa de sola posteriore agere est in animo¹⁾. Haec autem particula non modo non cohaeret cum illa, sed etiam longe aliter comparata est. Excerpta enim sunt compluria philosophorum scripta, praecipue commentatio *περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν*, quae Aristoteli vulgo tributa et inter huius scripta legitur²⁾ et a Stobaeo in florilegium (I. 18) recepta est. Atque totam hanc dissertationem in suum usum vocavit Andronicus mutato tantum ordine rerum tractandarum. Apud Ps. Aristotelem enim disputatio ita procedit, ut edicto virtutem omniaque quae cum

¹⁾ Proxima hieme cum seminarii philologi Heidelbergensis sodalibus huius libelli tractandi certamen esset propositum, et mea et X. Kreuttneri dissertatio praemio dignae sunt iudicatae. Atque ne altera alteram reddat supervacaneam, in persequendo opere ita provincias inter nos partiti sumus, ut ille enuclearet quid de affectibus censendum esset, ipse mallem spectare virtutes. ²⁾ cf. edit. Acad. Boruss. II p. 1250—52.

ea cohaereant esse laudanda, contraria vituperanda, primum ex Platoniceis tribus animi partibus quinque deriventur et virtutes et vitia: φρόνησις, πραότης, ἀνδρεία, σωφροσύνη, ἐγκράτεια. — ἀφροσύνη, ὀργιλότης, δειλία, ἀκολασία, ἀκρασία, toti animo tres tribuantur virtutes totidemque vitia: δικαιοσύνη, ἐλευθεριότης, μεγαλοφυχία. — ἀδικία, ἀνελευθερία, μικροφυχία. Ex Platonica igitur animi partitione Aristotelicae hic ducuntur virtutes. Deinde, ut quasi index rerum tractandarum praemittatur, octo virtutes octoque vitia uno quaeque enuntiato definita enumerantur, denique eodem ordine quid cuiusque proprium sit describitur.

Andronicus vero qua ratione has definitiones descriptionesque adhibuerit iam videamus. Primum recepit quae initio leguntur (pag. 19. 1): Ἐπαινετὰ μὲν ἔστι τὰ καλὰ usque ad verba ψεκτὰ δὲ τὰ ἐναντία (5); hic vero inseruit quae aliunde petivit: εἶδη ἀρετῆς τέσσαρα· φρόνησις· σωφροσύνη· ἀνδρεία· δικαιοσύνη atque earum definitiones (pag. 19. 10 — 20. 2).

Quibus interpositis ad Ps. Aristotelis dissertationem reversus attulit virtutum partitionem: Τριμεροῦς δὲ τῆς ψυχῆς λαμβανομένης κατὰ Πλάτωνα (pag. 20. 4) usque ad verba καὶ ἡ μικροφυχία (pag. 20. 14).

Singulas vero virtutes non duobus, ut Ps. Aristoteles, locis definivit, sed quae de quaque dicenda erant uno tenore protulit. Itaque in πραότητι, ἐγκρατεία, ἐλευθεριότητι, μεγαλοφυχία, omnibus vitiis describendis ad breviorē Ps. Aristotelis definitionem (4. 3, 4, 7. 12-14, 9. 16, 17, 10. 9, 10) simpliciter adnexit uberiorē (4. 6-10, 7. 14-17, 9. 17-10. 8, 10. 10-16); in φρονησει tamēn, σωφροσύνη, ἀνδρεία, δικαιοσύνη exponendis non acquievit in Ps. Aristotelis verbis: immo harum virtutum ita quamque tractavit, ut initio quidem breviorē Ps. Aristotelis definitionem afferret, deinde vero multas virtuti de qua agebatur subiceret partes, ipsasque partes deinceps plena definitione instrueret. In fine denique alteram posuit Ps. Aristotelis definitionem. Ps. Aristotelis igitur verbis utrimque includuntur quattuor illarum virtutum partitiones partiumque definitiones aliunde utraeque petitae. Neque unde petitae sint, et cur Ps. Andronicus has virtutes solas partiverit, praeterea Ps. Aristotelis verba non dilataverit, difficile est dictu. Φρόνησις enim, σωφροσύνη, ἀνδρεία, δικαιοσύνη Stoicorum sunt virtutes generales, quibus omnes ceteras, etiam πραότητα, ἐγκράτειαν, ἐλευθεριότητα, μεγαλοφυχίαν subditas esse docebant. Horum igitur doctrinam

secutus quattuor illis virtutibus multas species subiecit Ps. Andronicus, ceterarum descriptiones non habuit quo amplificaret. Atque tam religiose et Aristotelis vestigia pressit et quas Stoici subiungebant virtutes recepit, ut ἐγκράτειαν, ἐλευθεριότητα, μεγαλοφυχίαν, quas ipse Aristotelem secutus virtutes principales esse voluit, alio loco Stoicorum more subiceret σωφροσύνη, δικαιοσύνη, ἀνδρεία. Ideo factum est ut ἐγκράτειαν, ἐλευθεριότητα, μεγαλοφυχίαν pag. 24. 18 sq., 26. 11 sq., 27. 3 sq. secundum Aristotelem, pag. 24. 3, 25. 9 sq., 22. 17 sq. secundum Stoicos definitas legamus. Itaque statim intelligimus eum qui diversorum philosophorum doctrinas tam sine ullo iudicio commisceret, non philosophum fuisse, sed compilatorem. Ab Andronico Rhodio vero, qui colligendis et explicandis Aristotelis scriptis memoriam apud posteros adeptus est, consutum esse istud opusculum pluribus refutare supervacaneum est.

De prioris particulae auctoritate inquirere non meum est.

Iam perlustremus subsidia quibus textus constituendus est. Atque primum tractandi sunt codices in quibus Andronici libellus legitur, deinde qui Aristotelicam commentationem exhibent. Illius generis quinque adhibui libros; ceteri qui innotuerunt mihi, sed nondum excussi sunt codices omnes saec. XV vel XVI scripti sunt, ita ut novi aliquid ab iis praebitum iri non sit quo expectemus¹). Ex codicibus enim a me collatis satis apparet, quam arte illius temporis libri inter se cohaereant. Adhibiti autem a me sunt hie:

C cod. Coisl. 120 membran., saec. X. Fuit olim Laurae sancti Athanasii in montē Atho. Ab Alfredo Schoenio, ut supra (p. 5) iam dixi, accuratissime collatus est. Re vera autem eum saec. X. exaratum esse et Montefalconii descriptione (Catal. bibl. Coisl. p. 194) et Crameri ad Anecdota Parisina addita adnotatione (I. p. 403) et ipsius Alfredi Schoenii examine certissime probatur. C breviorē exhibet textum quam ceteri codices, solusque praebet particulam qua de vitiis agitur; neque tamen ipse ceterorum archetypus est, nam lacuna qua C pag. 741 Heins. laborat in ceteris non invenitur. Ibi enim βαρυνυρίας definitio omissa est, quamquam supra (740 Heins.) haec virtus commemoratur atque εἶδη λύπης numero κα' esse dicuntur.

¹) Sunt autem Escorialenses 96, 206, 541, 563 (in hoc codice exstat « fol. 1: περί παθῶν ψυχῆς par Andronic de Rhodes, fol. 37: nouvelle copie du premier traité d'Andronic avec ce titre: "Ἐτερον ἀντίγραφον περί παθῶν ὀλίγων ὁμοίων τοῦ ἄνωθεν» cf. Miller catal. bibl. Escur. pag. 490).

D cod. Parisinus 2131, chartaceus, saec. XVI, a me collatus. Hic solus exhibet definitiones *κατὰ Χρῶσιππον* inscriptas (pag. 27 sq.), quae eadem leguntur in Hoeschelii posteriorumque editionibus. Etiam aliis locis D omnium proxime accedit ad illam editionem (cf. 20. 24 εἰς τὸ μέλλον, 22. 15 προχείρως, 23. 8 δῶσπληκτον). Ubi discrepat non neglegendum est editorem aut coniectura contextum emendare studuisse (velut pag. 19. 1 verba Ἐπαινετὰ usque ad ὁμολογουμένα, pag. 19. 6-9 interpolationem ὄρος ἀρετῆς κτλ. expunxit), aut ex altero suo codice, cuius lectionum initio libelli paucas addidit, alienam scripturam hausisse (velut p. 739 Heins. ψυχῆς (post ἐπικαίρου), ubi D δόξης, p. 740 Heins. in ζήλους defin. ἐπ' ἀγαθῶ καὶ κακῶ, quod D om.).

M cod. Monac. gr. 558, chartaceus, saec. XVI, manu Andreae Darmarii, a me collatus. Non ita multum distat a D, nisi quod definitiones *κατὰ Χρῶσιππον* omittit. Huic libro simillimus erat alter qui ab Hoeschelio adhibebatur codex, cuius lectiones in margine editionis additae fere omnes congruunt cum M (cf. p. 739 Heins. διάθεσιν, τῆ om., φ̄ om., 740. τῶν ἐτέροις, ἐπί, 741. ὡς . . γεγόνασι, ἀγόμενον (?) (ἀγομένου M) 742. φαντασίας, 743 καὶ καλῶν).

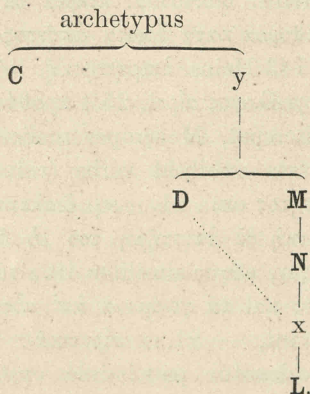
N cod. Monac. gr. 306, chartaceus, saec. XVI, manu Andreae Darmarii, ex bibl. Photii, a me collatus. Hic codex descriptus est ex M, nam non solum in apertissimis vitiis cum eo congruit (velut pag. 743 Heins. διοδοῦσα. πικρία δὲ ὀργὴ παραχρῆμα om., ibid. πόθος δὲ ἐπιθυμία κατὰ ἔρωτα ἀπόντος om., 21. 7 sq. οἰκονομικῆς defin. om.; 743 Heins. ἐπιρητορικὴ, ibid. ἀντίτηξιν, 22. 15 προχείρως . . ἐπομένην ἄλογος αἰρεῖ, 25. 9 προθέσει, 26. 13 διαφιλέεσθαι), sed etiam ubi discrepat, M semper meliora praebet, cum N aut manca aut depravata exhibeat verba (velut 740 Heins. ἡ ζήλος μακαρισμὸς ἀστειότητος om., 21. 10 sq. διαλεκτικὴ δὲ ἐπιστήμη τοῦ εὖ διαλέγεσθαι [ῥητορικὴ δὲ ἐπιστήμη τοῦ εὖ διαλέγεσθαι] ῥητορικὴ δὲ ἐπιστήμη τοῦ εὖ λέγειν, atque similiter 19. 4 τὰ παρεπόμενα [αὐτοῖς καὶ τὰ γινόμενα] αὐτοῖς καὶ τὰ γινόμενα ἀπ' αὐτῶν, in quibus quae inclusi omittenda erant, — 21, 14 αἰρετικά). Contra eorum quae in N meliora legi videantur paucissima exstant exempla, eo facile explicanda, quod librarius in describendo codice nonnulla vitia corrigere studebat (cf. pag. 739 Heins. ἄλογος, ubi M ἄλλογος, 741 Heins. βαρθυμία, ubi M παρθυμία, 744 Heins. καταδηλοῦσα, ubi M καταδολοῦσα, 20. 16 ἔστι δὲ φρόνησις μὲν ἀρετῆ, ubi M ἡ φρόνησις

δέ ἐστὶ μὲν ἀρετή.). Itaque quoniam ex hoc libro nil novi discimus, lectiones eius non adnotavi nisi paucis locis quibus ad illustrandam codicis L lectionem ex re esse videbatur.

L cod. Oxon. Laud. 15, saec. XVI, ex manuscriptis Isaaci Casauboni. Originem sine dubio refert ad N, quocum vel in minutiis prorsus concinit, cum in iis quibus MN mire inter se consentire dixitum etiam in peculiaribus codicis N scripturis (cf. quae de pag. 19. 4 modo attuli). Leviores discrepantiae (velut 743 H. Ἱμερος δὲ ἐπιθυμία φίλου ἀπόντος N, Ἱμερος δὲ φίλου ἀπόντος ἐπιθυμία L, ibid. δεδουλωμένη. Φιληθρονία δὲ om. L, 26. 6 δικαιοσύνης N, τῆς δικαιοσύνης L, 26. 13 εἰς δέοντα N, εἰς τὰ δέοντα L) facile irreperere poterant. Sed ne L ex ipso N descriptum esse censeamus facit οἰκονομικῆς definitio (pag. 21. 7), quae in MN omissa extat in L. Itaque inter N et L alius intercedit codex x cui οἰκονομικῆς definitio aliunde adscripta erat, nisi eam in L ab ipso librario sive ex alio codice adiectam sive ad similitudinem antecedentis πολιτικῆς definitionis suppletam esse putare mavis.

Quae cum ita sint ne apparatus oneraretur semper tribus litteris MNL scribendis ubi una M idem valeret, ne codicis L quidem lectiones fere usquam adnotavi.

Omnes vero huius familiae codices qua ratione inter se cohaereant, dilucidius iam ostendetur stemmate apposito:

Facile iam apparet quomodo recensio instituenda sit. Etenim alterius familiae libri ita retractatum praebent textum, ut modo certa via ac ratione genuina verba sint mutata, modo temere multi-

plices res hinc illinc decerptae sint illatae. Huius generis est moles secundarum tertiarumque definitionum quae uni genuinae additae sunt, nec non quae prorsus novae accesserunt (velut *πραγματική, ἡθική* pag. 21) multaeque aliae mutationes; illius vero sunt inscriptiones *ἕροι τῶν εἰδῶν* per priorem, *περὶ ἀρετῆς, περὶ σωφροσύνης* κτλ. per posteriorem libelli partem adscriptae, nec minus quod pro *οἰκείαι, σύμβωμοι* δὲ *αὐτῆς* semper scriptum est *οἰκείαι, σύμβωμοι* δὲ *αὐτῆ* (pag. 20. 18, 22. 11 sq., 23. 18, 25. 7).

Quae omnia a genuina libelli forma aliena esse haud dubitanter iam possumus contendere uno adhibito egregio Coisliniano, qui innumerabiles locos miserrime corruptos et obscuratos clarissima luce collustravit. Qua re grato animo confiteamur hoc uno codice nitendum eiusque scripturam esse retinendam, quoadcumque salva ratione fieri possit. Nonnullis quidem locis ex DM verum restituendum est, velut p. 740 H., ubi *πράγματι* et p. 741 H., ubi *βαρυνθείας* defin. omittit C, pluribus easdem C exhibet corruptelas quas DM, velut 19. 17 *ἀρετῶν καὶ οὐκ ἀρετῶν*, 22. 10 *περὶ φόβον ἢ θάνατον*, 24. 14 sq. *φοβεῖσθαι τὰ περὶ τὸν βίον*, 26. 11 *εὐδαίμωνος*, quae aut codicibus commentationis Aristotelicae adhibitis aut coniectura sanandae sunt. Quin etiam tales quales in DM deprehendimus interpolationes nonnullae usque in optimum codicem patescunt. Nam cum inscriptiones in DM exstantes a genuino textu abhorreere demonstratum sit, etiam *μέρη τῆς ψυχῆς* (pag. 20. 3), quod et per se ineptum et omissum est in DM, et *περὶ κακιῶν* (pag. 28. 11) et *περὶ ἀνελευθερίας* (pag. 30. 19) delenda erunt. Similiter verba *ἔστι δὲ ἀρετὴ ἕξις ὁμολογουμένη* (pag. 19. 5), verba *ἢ περὶ τὰς πράξεις ἔχουσα τὸ βέβαιον* κτλ. in *εὐταξίας* definitione (pag. 24. 8 sq.), definitiones *ἀνδραγαθίας* (pag. 23. 6) et *εὐγνωμοσύνης* (pag. 25. 14), secludenda esse infra exponetur.

Hac igitur ratione adhibendi sunt qui totum libellum exhibent codices CDMNL, atque his subsidiis solis nitimur in eis partibus quae a Ps. Andronico additae sunt ad Ps. Aristotelis commentationem *περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν*. Haec ipsa vero commentatio quibuscunque locis exscripta est auxilio vocanda sunt eiusdem verba inter Aristotelis opera tradita. Atque ad haec corrigenda vel certe examinanda et illustranda adhibebitur commentationis contextus qui in Stobaei florilegio legitur permultis locis singulari lectione insignis. Itaque antequam Ps. Andronici libellum ex Ps.

Aristotelis commentatione emendare studemus, scrutandum est *qua* ratione genuina huius verba recuperemus.

Primo loco tractandi sunt codices manuscripti in quibus singularis legitur commentatio, nam singularis sine dubio existit, antequam a Stobaeo in florilegium recipiebatur et a Ps. Andronico Stoicorum placitis exornabatur. Horum vero codicum permagnus in bibliothecis adservatur numerus, velut in Regia Parisina codd. 963, 1038, 1045, 2381, 2755. Quinque tamen quibus uti mihi licuit hi sunt:

P cod. Palat. (Heidelb.) gr. 132, chart., saec. XV.

H cod. Monac. gr. 495, chart., saec. XV.

F cod. Monac. gr. 102, chart., saec. XVI.

G cod. Monac. gr. 289, membran., saec. XV.

R. cod. Oxon. Rawl. 93, membran., saec. XV. Continet praeter textum graecum versiones et latinam et anglicam.

Qui libri omnes ex eodem archetypo originem ducunt. Per multis enim locis vel in apertis vitiis inter se consentiunt, velut pag. 23. 12 *καὶ αἰρεῖσθαι καὶ δύνασθαι*, 24. 14 *φοβεῖσθαι καὶ τὴν δικαίαν ἄδειαν*, 25. 1 *ἀπολαύσεις καὶ ἡδονάς*, 26. 4 *πρώτη τῶν δικαιοσύνων πρὸς*, 27. 4 *καὶ εὐτυχίαν . . καὶ τιμὴν*, 28. 20 *ῥαθυμία*, 28. 21 *ὀλιγωρήσεις*, 29. 10 *ἀπορία*, 30. 12 *ἀγαγόντες*, 30. 17 *φιλανθρωπία*, 31. 16 *δ' ἔστι οὐκ* scribunt, p. 21. 18 *καὶ ἐπιδειξιότης καὶ εὐβουλία*, 26. 14 *καὶ φιλάνθρωπον*, 27. 11 *καὶ γενναϊότης*, 29. 18 *τρυφή· ῥαθυμία*, 30. 14 *ἔθη* omittunt, p. 29. 6 *καὶ μάλιστα* addunt.

Sed intra hanc generalem affinitatem singulae atque artiores necessitudines discerni possunt. Peculiari enim vinculo coniuncti sunt codices PH, quorum uterque in enumerandis virtutum actionibus semper addit numeros, velut pag. 29. 14 sqq. hoc praebent: *πρώτον τὸ αἰρεῖσθαι τὰς ἀπολαύσεις . . . δεύτερον καὶ τὸ ὑπολαμβάνειν . . . τρίτον καὶ τὸ φιλογέλοισιν εἶναι· τέταρτον καὶ τὸ φιλοσκώπητην· πέμπτον καὶ φιλευτράπελον· ἕκτον καὶ τὸ ῥαδιουργὸν κτλ.* Ex quo exemplo simul apparet interpolatoris esse hanc numerandi rationem, aliter molestum illud *καὶ* non extaret. Patet vero illa ratio in utroque codice per totum libellum (cf. quae ad pag. 28. 13 1 apparatu critico attuli). Sed etiam aliis locis adversus ceteros libros PH persaepe propria tumentur lectionem (velut pag. 22. 1 sq. *δυσκίνητοί εἰσι πρὸς ὀργὰς τε καὶ τιμωρίας*, pag. 23. 17, 24. 18 omittunt verba *ἀνόρεκτοι γίνονται τῶν περὶ τὰς ἀπολαύσεις φαύλων ἡδονῶν.*

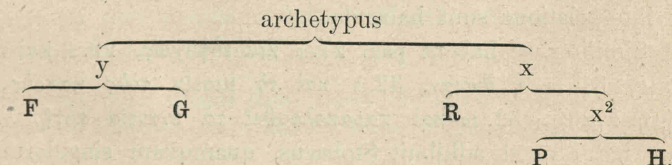
Ἐγκράτεια δὲ ἐστὶν ἀρετὴ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ καθ' ἡν, p. 29. 12 sq., 20 sq. 30. 6 verba καθ' ἡν ὀρεκτικοὶ γίνονται τῶν περὶ τὰς ἀπολαύσεις ἡδονῶν φασίλων. Ἀκρασία δὲ ἐστὶ κακία . . . κωλύοντος τοῦ λογισμοῦ. Ἀδικία δὲ ἐστὶ κακία φυγῆς om., 25. 4 διανεμητικῆ, 26. 11 ἀδᾶπανος, 23. 12 ποιεῖν, 25. 25 διανεμητικόν, 30. 9 κατοικοῦμένους habent, multa alia). Raro inter se discrepant, ita tamen, ut modo hic modo ille omittat quod in altero legitur, velut in uno H pag. 31. 12 καὶ εὐτυχίαν, pag. 21. 17 ἔχειν deest. P igitur non descriptus est ex H. In vicem P pag. 23. 13 sq. non inserit καὶ τὸ θράσος, quod exstat in H.

Itaque quamquam alterum ex altero manasse non licet statuere, iure tamen fratres germanos eos appellaveris ab eodem utrumque patre ortum.

Similiter inter se conexi sunt FG, qui haud raro singularia ambo tuentur, velut 23. 9 εὐθαρσεῖν, 26. 17 ἡδίων τι; 26. 4 sq. εἶτα τὰ πρὸς δαίμονας om. Nihilominus neuter ex altero descriptus est, nam G om. pag. 24. 12 τὰς ἀπολαύσεις, pag. 29. 14 τὸ αἰρεῖσθαι et similiter in F desunt pag. 20. 5 sq. φρόνησις· τοῦ δὲ θυμοειδοῦς ἢ τε πραότης καὶ ἡ ἀνδρεία· τοῦ δὲ ἐπιθυ (sic), pag. 28. 12 sq. λογιστικοῦ αἰτία τοῦ ζῆν κακῶς, 28. 18 Ὀργιλότης δὲ ἐστὶ κακία τοῦ. Sed ex eodem ambo fonte fluxerunt.

Quintus qui restat liber R prope accedit ad FG libros, quibuscum saepe concinit contra PH (cf. 22. 1 sq. ὑπὸ ὀργῆς, 26. 17 ἡδίων, 27. 3 δύναται, 30. 2 ὑπολαμβάνοντα, 30. 17 sq. προσποιήτος, 31. 2 ἐστὶ add.). Ex uno tamen loco egregie efficitur etiam inter eum et codices PH necessitudinem quandam intercedere. Eadem enim verba pag. 29. 13, 20 sq. in R praetermissa sunt et in HP, qua ex re apparet et R et PH libros derivatos esse ex codice (x) qui hac una lacuna corruptus in ceteris simillimus erat patri codicum FG. Reliqua igitur quae librorum PH propria sunt, nondum legabantur in x, sed alio debentur libro x² qui ab x derivatus numeris instructus pluribus lacunis infectus adhibebatur a librariis codicum PH.

Itaque totius familiae ratio haec est:

Sed ad genuina commentationis verba restituenda non parvi momenti est contextus quem codices Stobaei florilegium continentis praebent, praesertim cum tres huius generis libri, quorum collationes O. Hense, professor Friburgensis, benignissime mihi suppeditavit, vetustate ceteris multo praestent. Sunt autem hi:

S cod. Vindob. philos. philol. gr. 67 saec. X.

E cod. Escur. n. Σ II 14, saec. XI sive XII.

A cod. Parisin. 1984, bombycinus, saec. XIII, a Gaisfordio ad Stobaei editionem adhibitus, nunc denuo ab O. Henseo collatus.

Ex his igitur codicibus nobis restituendus est textus eius exempli ex quo Stobaeus commentationem desumpsit; neque id difficile, nam raro tantum neque graviter inter se discrepant codices SEA eandem hic secuti legem quam per totum Stobaei florilegium regnare audio: ut nullus codex prae fracte sit praeferendus, immo modo hic modo ille servaverit verum. Codex S enim, qui vel propter vetustatem ex ceteris libris non pendet, ita propriam multis locis exhibet lectionem, (cf. p. 23. 9, 11, 24. 13, 19) ut EA libros ex illo manasse cogitari nequeat. Inter se tamen codices EA multo artius cohaerent quam cum S. Nihilominus ne A quidem ex E derivatus est, nam hic solus p. 25. 4 sq. omittit verba ἀρετῆ φύγῆς διανεμητικῆ τοῦ κατ' ἀξίαν.

Permultis autem locis adversus codices PHFGR inter se prorsus concinunt libri SEA, atque, ut vetustiores, plerumque meliorem vel unice veram servaverunt lectionem, velut omnibus illis locis quibus nisus codices PHFGR ex eodem archetypo fluxisse supra demonstravi (cf. pag. 12). Eis tantum paucis locis refutanda est lectio codicum SEA ubi interpolatio in his libris agnoscenda est, velut quae in ὀργιλότητος definitione (pag. 29. 3) extant verba τὸ ἐπὶ μικροῖς λυπεῖσθαι καὶ ἡδῆσθαι a scriptoris sententia abhorrent. Est sane iracundi ut parvis rebus doleat, sed parvis rebus gaudere minime cadit in eum. Is in quo hoc fit sani atque sinceri est animi, ὀργίλος tamen, cuius πικρία et βαρυνθρία propriae sunt (cf. pag. 28. 19 sq.), vel magnis vix gaudebit. Itaque verba καὶ ἡδῆσθαι pro interpolatione sunt habenda.

Similiter se habent pag. 27. 5 καὶ εὐφυχῶς, 29. 2 καὶ ἡ μεταμέλεια, 31. 19 ἡ ἄνοια, 32. 5 καὶ τὸ μισεῖν τοὺς κακοὺς, 32. 7 μνήμη ἀγαθῆ, 32. 10 καὶ παρακολουθεῖ τὰ ἐναντία αὐτῆ. Exemplum igitur quod adhibuit Stobaeus, quamquam singulorum ver-

borum scripturas sincerius reddebat, interpolatione tamen corruptius erat quam libri saec. XV et XVI scripti qui hodie Ps. Aristotelis commentationem singularem praebent.

Hoc loco mihi commemorandus est Iusti Velsii in Aristotelis de virtutibus et vitiis librum commentarius (Colon. 1551). Textus enim commentationis Ps. Aristotelicae qui in hoc commentario typis expressus est medium obtinet inter editionem Aristotelicam et Stobaeanam, i. e. inter codices PHFGR et SEA, cum in univ-ersum concinat cum illis, haud paucis tamen locis, atque eis praecipue quos modo dixi interpolatos esse, horum lectiones exhibeat. Neque vero codicem quendam ex utraque traditionis familia conglutinatum adhibuit Velsius, sed ex ipso Stobaei libro ea petivit quae cum codicibus SEA consentiunt. Nam quamquam in praefatione de his rebus silet, in commentario pluries dicit se Stobaeum adhibuisse saepeque eius lectiones praetulisse¹). Itaque ne singulari quidem Velsii textu infringitur quod de duarum traditionum discrepantiis exposui.

Iam vero ad eam rem pervenit disputatio cuius causa suscepta est. Quaeritur enim textus e codicibus PHFGR SEA restitutus quidnam valeat ad genuina Ps. Andronici verba detegenda. Tertiam in huius libello habemus traditionem, nam non exemplum solum ab Andronico exscriptum discrepuit a codicibus et PHFGR et SEA, sed ipse etiam compiler nonnulla immutavit.

Per totum enim libellum pro genuino *πρότης, σωφροσύνης κτλ. δέ ἐστι* apud Andronicum legitur *ἔργα δὲ αὐτῆς, ἔργα δὲ τῆς σωφροσύνης, ἀνδρείας κτλ.*, id quod novo disputationis ordine adductus sine dubio ipse compiler scripsit. Nam in dissertatione Aristotelica ubicunque dicitur *πρότης δέ ἐστι κτλ.* proxime antecedit alius virtutis descriptio. Novae igitur iam exponendae nomen iure cum vi quadam in initio positum est. Andronicus tamen pleniorum Aristotelis definitionum cuique praemisit brevior, ita ut ubi illas ponebat non ad novam virtutem explicandam accederet, sed eiusdem quam modo tractabat descriptionem absolveret. Quae de causa cum non nomen virtutis sed actio efferenda esset, suo iure Andronicus *ἔργα δὲ αὐτῆς*, sive post insertas singularum vir-

¹ velut pag. F2v Velsius dicit: 'apud Stobaeum unde nonnulla hic restituimus loco *δευότητος* male legi *δεξιότητα* (cf. pag. 21. 18)' et similiter pag. F3r, J6v etc.

tutum definitiones ἔργα δὲ τῆς φρονήσεως, ἀνδρείας, σωφροσύνης, δικαιοσύνης scripsit.

Quodsi omnino concedendum est Andronicum se mutatione non abstinuisse, fortasse etiam in aliis discrepantiis eius manus est agnoscenda, praecipue pag. 32, ubi tota peroratio est omissa, pag. 19.2 sq. ubi ὥστε ἐπαινεταὶ μὲν αἱ ἀρεταὶ insertum, pag. 23.11, ubi pro τὸ νίκης αἴτιον εἶναι scriptum est καὶ τὸ νίκης αἴτιον διὰ παντὸς γίνεσθαι, pag. 26. 15 sq., ubi pro ἔστι δὲ ὁ ἐλευθέριος . . καθάριος . . . κατασκευαστικός . . θρηπτικός legitur ἔτι δὲ τὸ . . καθάριον . . κατασκευαστικὸν . . θρηπτικόν, et simillime pag. 31.17, ubi pro τοιοῦτός ἐστιν ὁ μικρόφυχος οἶος extat τοιοῦτον εἶναι οἶον. Ceterae quae codicis C propriae sunt lectiones nescio an ad codicem a Ps. Andronico adhibitum referendae sint. Interpolationes librorum SEA (27.5, 29.2, 3, 31.19) quibus vacui sunt codices PHFGR non inveniuntur in C. Quin haud pauci sunt loci quibus nonnulla verba in ceteris libris tradita recte, ut videtur, omittantur in C. Etenim etiamsi concedo pag. 28.14, ubi omittit verba τὸ ὀμιλῆσαι κακῶς· τὸ χρῆσασθαι κακῶς et pag. 30. 14 sq., ubi desunt καὶ τὰ νόμιμα (quae 26.1 non omittuntur) corruptas esse huius codicis lectiones, neque ignoro verba εἶτα τὰ πρὸς δαίμονας et καὶ περὶ δαίμονας (26.4 sq., 30.8) deleta esse a piis monachis, qui paganorum religione libros suos inquinari arbitrarentur¹⁾, tamen pag. 19.4 sq., 29.10 sq., 30.5, 31.15 sq. non lacuna C, sed interpolatione alios codices corruptos esse mihi persuasi.

Pag. 19.3 sq. enim verbis τὰ αἴτια τῶν ἀρετῶν καὶ τὰ παρεπόμενα αὐταῖς καὶ τὰ γινόμενα ἀπ' αὐτῶν omnia commemorata sunt quae ullo modo cum virtute cohaerent: quae ei antecedunt, quae eam comitantur, quae ab ea proficiscuntur; neque unquam infra plures his afferuntur partes. Immo eadem partitio recurrit ubi de φρονήσει dicitur. Ibi enim (pag. 21.18 sqq.) quae enumerantur ἀπὸ τῆς φρονήσεως sive μέρη et παρεπόμενα (cf. 21.19 παρέπεται) sive παραίτια prorsus respondent illis αἴτια et παρεπόμενα dictis, ita ut quae restant (21.13 sqq.) ἔργα τῆς φρονήσεως eadem sint atque τὰ γινόμενα ἀπ' αὐτῶν. Quocirca cum pag. 19.4 verbis καὶ τὰ γινόμενα ἀπ' αὐτῶν et καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν bis idem dicatur, posterius enuntiatum, quod in codicibus SEA PH FGR legitur, ad prius explicandum

¹⁾ eadem de causa pro plurali numero θεός, θεῶν, singularis θεόν, θεοῦ legitur pag. 25.15, 26.4, 30.8.

margini adscriptum esse atque inde in textum irrepsisse mihi videtur.

Pag. 29. 10 sq. in iisdem codicibus textus amplificatus est verbis ὕπεστι δέ τις καὶ εὐλάβεια καὶ τὸ ἀφιλόνηκον τοῦ ἡθους, quae ideo genuina esse nego, quia neque εὐλάβεια neque τὸ ἀφιλόνηκον omnino sunt vitia; illa enim pag. 24. 16 subiungitur σωφροσύνη, hoc pag. 22. 6 πραότητι adscribitur.

Nescio an pag. 31. 15 sq. quoque interpolatio agnoscenda sit, ubi verba ἀτιμίαν δὲ μηδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐνεγκεῖν δύνασθαι videntur esse adscripta, ne rerum paulo ante significatarum (τὸ μήτε τιμὴν μήτε ἀτιμίαν μήτε εὐτοχίαν μήτε δυστοχίαν δύνασθαι φέρειν) ulla uberiore expositione careat. Sed si hunc ordinem prorsus amplecti voluisset scriptor, non tam generaliter dixisset ὁδῶρεσθαι δὲ ἐπὶ πάσι καὶ δυσφορεῖν, neque verisimile est eadem fere eum repetivisse verba quibus modo in universum ἔργα τῆς μικροψυχίας definivit. Accedit quod enuntiatorum coniunctioni per ἀλλά . . μὲν . . καὶ . . δέ . . δέ institutae praeponenda est ea quae in codice C exstat ἀλλά . . μὲν . . δέ . . δέ . . δέ.

Ut pag. 29. 2 καὶ ἡ μεταμέλεια, ita pag. 30. 5 μεταμέλεια interpolatum est, nam neque ὀργιλότητος neque ἀκρασίας est μεταμέλεια: haec existit, si illae abierunt. Interpolata sunt verba ab homine qui vocem ἀκολουθεῖ prave intellexit. Fortasse aliis quoque locis quibus C discrepat a ceteris codicibus de interpolatione cogitandum est, velut pag. 26. 15 καὶ περὶ οἴκησιν, 26. 17 ἄνευ τοῦ λυσιτελοῦντος. In utramque partem disputari potest pag. 21. 16 τὸ ὁμιλῆσαι ὀρθῶς (cf. pag. 28. 14, ubi lacuna in C) 23. 11 sq. ἔστι δὲ ἀνδρείας κτλ. 24. 16 εὐταξία, 30. 17 προσποιήσις, 31. 9 βαρυθυμία, 31. 10 ἀμετρία.

Elucet igitur codicem C multo puriorem praebere contextum quam libros PHFGR SEA plurimumque pollere ad genuinam Ps. Aristotelicae commentationis formam restituendam. Propter hanc codicis praestantiam et propterea quod hoc loco Ps. Andronici libellum non Ps. Aristotelis commentationem edo, verba codicis C ubicunque defendi poterant retinui. Expungendae tamen erant inscriptiones pag. 20. 3 μέρη τῆς ψυχῆς, 28. 11 περὶ κακιῶν, 30. 19 περὶ ἀνελευθερίας, restituenda graviter corrupta pag. 22. 10 περὶ φόβον ἢ θάνατον, 24. 14 φοβεῖσθαι τὰ περὶ τὸν βίον, 26. 11 εὐδαίμονος, 30. 13 εἰ τις κέρδοια δι' οὐδὲν, ὅλως ἀδικεῖ, corrigenda innumerabilia vitia

leviora 28. 12 ἔτι, 28. 20 μήτε om., 29. 8 στερήσεις, 29. 13 ἐρετισται etc. Quae omnia facile emendantur collatis codicibus PHFGR SEA.

Reliquum est ut paucis exponam, qua ratione apparatus criticum constituerim. Discrepantias scripturae et Coisliniani et codicum SEA ad unam omnes adscripsi, codicum DM levissima tantum praetermisi vitia, quibus modo hic modo ille laborat. De PHFGR vero neque fieri poterat neque ex re erat, ut omnia afferrem, addidi tamen omnes vel singulorum lectiones quae alicuius momenti esse videbantur. Praeterea eo delucidius rem proponere mihi visus sum, ut consensum codicum SEA littera **a**, PHFGR littera **b** significarem. Quo facilius autem ea quae ex commentatione *περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν* desumpta sunt discerni possint ab Andronici additamentis, in apparatu critico semper indicavi, quaenam partes cum Ps. Aristotele conspirent.

Conspectus librorum

C = Coislin. 120	}	Ps. Andronici lib. continent.
D = Parisin. 2131		
M = Monac. gr. 558		
N = Monac. gr. 306		
L = Oxon. Laud. 15		
S = Vindob. 67	}	a Stobaei floril. continent.
E = Escorial. 90 (Σ II 14)		
A = Parisin. 1984		
P = Palat. (Heidelbg.) gr. 132	}	b Ps. Aristot. <i>περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν</i> continent.
H = Monac. gr. 495		
F = Monac. gr. 102		
G = Monac. gr. 289		
R = Oxon. Rawl. 93		

ANDRONICI RHODII QUI FERTUR LIBELLI ΠΕΡΙ ΠΑΘΩΝ

PARS ALTERA

DE VIRTUTIBUS ET VITIIS

I Ἐπαινετὰ μὲν ἐστὶ τὰ καλὰ, ψεκτὰ δὲ τὰ αἰσχροῦ· καὶ τῶν μὲν καλῶν ἡγούονται αἱ ἀρεταί, τῶν δὲ αἰσchrῶν αἱ κακίαι· ὥστε ἐπαινεταὶ μὲν αἱ ἀρεταί, ἐπαινετὰ δὲ <ἐστὶ> καὶ τὰ αἷτια τῶν ἀρετῶν καὶ τὰ παρεπόμενα αὐταῖς καὶ τὰ γινόμενα ἀπ αὐτῶν [καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν] ψεκτὰ δὲ τὰ ἐναντία. [ἐστὶ δὲ ἀρετὴ ἕξις ὁμολογουμένη.] 5

[Ὅρος ἀρετῆς]

[Ἀρετὴ ἐστὶν ἕξις ἐν μεσότητι θεωρουμένη κατ' ὀρθὸν λόγον· καὶ ὡς δεῖ οἰκονομουμένη. ἄλλως· ἡθικὴ ἀρετὴ ἐστὶν ἕξις ἐν μεσότητι οὕσα παθῶν τε καὶ πράξεων ὀρισμένη τῷ ὀρθῷ λόγῳ.]

II Εἶδη ἀρετῆς δ'· φρόνησις· σωφροσύνη· δικαιοσύνη· ἀνδρεία. 10

[Ὅροι τῶν εἰδῶν]

α' Φρόνησις μὲν οὖν ἐστὶν ἐπιστήμη ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδαιτέρων. [ἢ φρόνησις ἐστὶν ἡ τῶν πρακτῶν ὀρθὴ καὶ ἀληθῆς καὶ μετ' αἰτίας θεωρία· ἢ φρόνησις ἐστὶν ἀρετὴ τοῦ λογιστικοῦ περὶ τὰ αἰρετὰ καὶ ψευκτὰ καὶ τὴν κρίσιν τῶν χειρόνων ἢ βελτιόνων.] 15

β' Σωφροσύνη δὲ ἐπιστήμη αἰρετῶν καὶ οὐχ αἰρετῶν καὶ οὐδαιτέρων.

c. I habet Ps. Aristot. p. 1249^a 26—30. — 1 μὲν] δὲ DM om. CFGa | ἐστὶν C | αἰσchrὰ] κακὰ DMS | καὶ om. EA || 2 μὲν] δὲ EA | ὥστε ἐπαινεταὶ μὲν αἱ ἀρεταὶ om. ab || 3 ἐστὶ add. ab | ἀρετῶν] ἀγαθῶν DM || 4 παρεπόμενα A | αὐταῖς] αὐτῶν C αὐτοῖς M ταῖς ἀρεταῖς ab | καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν om. CDM || 5 ἐστὶ δὲ ἀρετὴ ἕξις ὁμολογουμένη om. ab | ἐξ ὁμολογουμένη C ἐξ ὁμολογουμένων DM: ἕξις ὁμολογουμένη scripsi || 6 ὅρος ἀρετῆς usque ad τῷ ὀρθῷ λόγῳ (9) add. DM

11 ὅροι τῶν εἰδῶν om. C || 14 ἢ φρόνησις usque ad βελτιόνων (15) om. C || 16 αἰρετῶν καὶ οὐχ αἰρετῶν Hoeschelius: ἀρετῶν καὶ οὐχ ἀρετῶν CDM (in M marg. m² corr. αἰρετῶν καὶ οὐχ αἰρετῶν)

<γ'> Δικαιοσύνη δὲ ἕξις ἀπονεμητικὴ τοῦ κατ' ἀξίαν ἐκάστῳ.
<δ'> Ἀνδρεία δὲ ἐπιστήμη δεινῶν καὶ οὐ δεινῶν καὶ οὐδετέρων.

III [Μέρη τῆς ψυχῆς γ']

- § 1 Τριμεροῦς δὲ τῆς ψυχῆς λαμβανομένης κατὰ Πλάτωνα
 5 α' τοῦ μὲν λογιστικοῦ ἀρετὴ <ἐστίν> ἡ φρόνησις.
 β' τοῦ δὲ θυμοειδοῦς ἢ τε πραότης καὶ ἡ ἀνδρεία.
 γ' τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ ἢ τε σωφροσύνη καὶ ἡ ἐγκράτεια.
 ὅλης δὲ τῆς ψυχῆς ἢ <τε> δικαιοσύνη καὶ ἡ ἐλευθεριότης καὶ
 ἡ μεγαλοφυχία.
- § 2 Κακία δὲ ἐστὶ τοῦ μὲν λογιστικοῦ ἡ ἀφροσύνη· τοῦ δὲ
 10 θυμοειδοῦς ἢ <τε> ὀργιλότης καὶ ἡ δειλία· τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ
 ἢ τε ἀκολασία καὶ ἡ ἀκρασία.
 ὅλης δὲ τῆς ψυχῆς ἢ τε ἀδικία καὶ ἡ ἀνελευθερία καὶ ἡ μι-
 κροφυχία.

15 IV [Περὶ φρονήσεως]

- § 1 Ἔστι δὲ φρόνησις μὲν ἀρετὴ τοῦ λογιστικοῦ κατασκευα-
 στικῆ τῶν εἰς εὐδαιμονίαν συντεινόντων.
- § 2 Σύμβωμοι δὲ εἰσὶν αὐτῆς εὐβουλία· ἀγχίνοια· πρόνοια·
 βασιλική· στρατηγική· [πραγματική·] πολιτική· οἰκονομική· [ἠθική·]
 20 διαλεκτική· ῥητορική· φυσική.
 α' Εὐβουλία μὲν οὖν ἐστὶν ἐπιστήμη συμφερόντων.
 <β'> Ἀγχίνοια δὲ ἕξις ἐξ ὑπογούρου τό καθήκον εὐρίσκουσα [καὶ
 καταστοχαζομένη τοῦ δέοντος].
 γ' Πρόνοια δὲ ἕξις ὁδοποιεῖσθαι δυναμένη εἰς τὸ μέλλον, ὡς
 25 ἂν πράττηται ὡς χρῆ [ἢ παρασκευαστικὴ πρὸς μέλλοντά τινα].

1 ἀπονεμητικὴ C διανεμητικὴ DM | ante τοῦ add. ἢ C | ἐκάστου C
 c. III habet Ps. Arist. p. 1249^a 30—1250^a 2. — 3 μέρη τῆς ψυχῆς
 add. C || 5 λογικοῦ M^{PHR} | ἐστίν om. CDM | ἢ om. SA || 6 ἢ τε ex εἴτε
 corr. in C | τε om. DA¹ || 7 τε om. DM || 8 τε om. CDM | ἢ ante ἐλευθ.
 om. A | ἐλευθερία CDM || 9 ἢ om. a || 10 ἐστὶ ἐστίν C | λογικοῦ M^{PH} || 11 τε
 om. CDM | ὀργιλότης C || 12 τε om. DM || 13 ἢ ante ἀνελ. om. AHR | ἀνε-
 λευθεριότης b | ἢ ante μικρ. om. b
 c. IV § 1 habet Ps. Arist. p. 1250^a 3 sq. — 15 περὶ φρονήσεως add. DL ||
 16 ἐστίν C | μὲν om. D | λογικοῦ PH | κατασκευὴ C παρασκευαστικὴ ab ||
 17 εἰς] πρὸς EAPH παρ' S | εὐδαιμονίαι S | τεινόντων a
 18 αὐτῇ εἰσὶν DM || 19 πραγματικὴ et ἠθικὴ om. C || 20 διαλεκτικὴ om. C ||
 21 ἐπιστήμη C || 22 ὑπογούρου DM | καὶ καταστοχαζομένη τοῦ δέοντος add. DM ||
 24 εἰδοποιεῖν DM (ὁδοποιεῖν L marg. m²) | μεῖζον C | εἰς τὸ μέλλον om. M || 25 post
 πράττηται add. τὸ μέλλον DM | χρῆ C | ἢ παρασκευαστικὴ πρὸς μέλλοντά τινα om. C

δ' Βασιλική δὲ ἐμπειρία τοῦ ἄρχειν πλήθους ἀνυπευθύνως.

ε' Στρατηγική δὲ ἕξις θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ τῶν [τῷ] στρατοπέδῳ συμφερόντων.

⟨ζ'⟩ [Πραγματικὴ δὲ ἐπιστήμη τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων].

ζ' Πολιτικὴ δὲ ἕξις θεωρητικὴ <καὶ πρακτικὴ> τῶν [τῆ] πόλει 5
συμφερόντων.

η' Οἰκονομικὴ δὲ ἕξις θεωρητικὴ <καὶ πρακτικὴ> τῶν [τῷ] οἴκῳ
συμφερόντων.

⟨θ'⟩ [Ἡθικὴ δὲ ἐπιστήμη κοσμητικὴ τῶν ἡθῶν].

ι' Διαλεκτικὴ δὲ ἐπιστήμη τοῦ εὖ διαλέγεσθαι.

10

ια' Ρητορικὴ δὲ ἐπιστήμη τοῦ εὖ λέγειν.

ιβ' Φυσικὴ δὲ ἐπιστήμη τῶν περὶ [τῆν] φύσιν.

§ 3 Ἔργα δὲ τῆς φρονήσεως· τὸ εὖ βουλευσασθαι· τὸ κρίναι
τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ καὶ πάντα τὰ ἐν τῷ βίῳ αἰρετὰ καὶ φευκτὰ· τὸ
χρήσασθαι <καλῶς> πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς [καὶ καλοῖς] [ὡς δεῖ]· 15
<τὸ ὁμιλῆσαι ὀρθῶς>· τὸ συνιδεῖν τοὺς καιροὺς· τὸ ἀγχίνως χρήσασθαι
καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ· τὸ τὴν ἐμπειρίαν ἔχειν τῶν χρησίμων ἀπάντων.

Μνήμη δὲ καὶ ἐμπειρία καὶ ἀγχίνοια καὶ ἐπιδεξιότης καὶ εὐβου-
λία ἔτι ἀπὸ τῆς φρονήσεως ἐκάστη αὐτῶν ἐστὶν ἢ παρέπεται
τῇ φρονήσει· ἢ τὰ μὲν αὐτῶν οἷον παραίτια τῆς φρονήσεως καθάπερ 20
καὶ ἡ ἐμπειρία καὶ ἡ μνήμη, τὰ δὲ οἷον μέρη, οἷον ἡ εὐβουλία [καὶ
ἡ ἐπιδεξιότης] καὶ ἡ ἀγχίνοια.

2 θεωρητικὴ C | τῷ add. C² DM || 4 πραγματικῆς definitionem om. C, itaque numerat 7 et 8 ε' ζ' || 5 καὶ πρακτικὴ addidi: om. CDM | τῆ add. C² DM || 7 οἰκονομικῆς defin. om. MN (non L!) | θεωρητικὴ C¹ θεωρητικὴ corr. C² | καὶ πρακτικὴ addidi coll. Stob. ecl. eth. II 188 (p. 95. n^o sq. W.): om. CDM | τῷ add. C² DM || 9 ἡθικῆς defin. om. C, itaque numerat 10. 11. 12 η' θ' ι' || 12 φυσικῆ C¹ radendo corr. in φυσικῆ | τὴν om. C

§ 3 habet Ps. Arist. p. 1250^a 30—39. — 13 ἔργα δὲ τῆς] τῆς δὲ b | post φρονήσεως add. ἐστὶ ab | εὖ om. b | βούλεσθαι CL βουλεύεσθαι DMaG | κρίνειν DM || 14 τὰ ante κακὰ om. C || 15 χρήσθαι CDMaFGR | καλῶς om. CDM | πᾶσιν C | καὶ καλοῖς correxi: καὶ κακοῖς CM om. reliqui | ὡς δεῖ add. DM || 16 τὸ ὁμιλῆσαι ὀρθῶς om. CDM | ἀγχίνως a φρονίμως supraser. C² | χρήσθαι Ma || 17 καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ EAb om. S | τὴν om. S | πάντων ab || 18 δεξιότης a | καὶ ἐπιδεξιότης καὶ εὐβουλία om. b || 19 ἔτι ἀπὸ τῆς om. S | ἕκαστον SE ἕκαστο A || 20 ἢ] καὶ a | συναίτια CDMb | τῇ φρονήσει DM | post φρονήσεως add. ἐστὶ omnes praeter CS || 21 post καθάπερ om. καὶ omnes praeter C | οἷον μέρη] ἀπὸ τῆς φρονήσεως CDM | post μέρη add. αὐτῆς b | ἡ ante εὐβ. om. ab | καὶ ἡ ἐπιδεξιότης add. DM || 22 καὶ ἢ] τε καὶ a PHG καὶ FR

§ 4 Πραότης δέ ἐστιν ἀρετὴ τοῦ θυμοειδοῦς καθ' ἣν πρὸς ὀργὰς γίνονται δυσκίνητοι [ἢ μεσότης περι ὀργὰς ἢς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ὀργιλότης καὶ τὸ ἀκρόχολον· ἢ δὲ ἔλλειψις ἀοργησία ἢ ἡλιθιότης]. ἔργα δὲ αὐτῆς· τὸ δύνασθαι φέρειν [μετρίως] ἐγκλήματα καὶ ὀλιγο-
 5 ρίας μετρίως καὶ τὸ μὴ ταχέως ὀρμᾶν ἐπὶ τὴν τιμωρίαν· καὶ τὸ μὴ εὐκίνητον εἶναι πρὸς τὰς ὀργὰς· ἀπικρον δὲ τῷ ἦθει καὶ ἀφιλόνεικον, ἔχοντα τὸ ἡρεμον τῆς ψυχῆς καὶ στάσιμον.

V [Περὶ ἀνδρείας]

§ 1 Ἀνδρεία δέ ἐστιν ἀρετὴ τοῦ θυμοειδοῦς καθ' ἣν δυσ-
 10 ἐκπληκτοὶ εἰσιν ὑπὸ φόβων τῶν περὶ θάνατον.

§ 2 Οἰκεία δὲ αὐτῆς· εὐψυχία· λῆμμα· μεγαλοψυχία· ἀρρενότης· καρτερία· μεγαλοπρέπεια· ἀνδραγαθία.

⟨α'⟩ Εὐψυχία μὲν οὖν ἐστὶν εὐτονία ψυχῆς πρὸς τὸ ἐπιτελεῖν τὰ αὐτῆς ἔργα.

15 ⟨β'⟩ Λῆμμα δὲ ἕξις προχείρους παρεχομένη πρὸς τὸ ἐπιχειρεῖν τε οἷς χρῆ καὶ ὑπομένειν ἃ λόγος αἰρεῖ.

⟨γ'⟩ Μεγαλοψυχία δὲ ἕξις ὑπεράνω ποιούσα τοῦ κοινῆ συμβαίνοντος φαύλοις τε καὶ σπουδαίοις.

20 ⟨δ'⟩ Ἀρρενότης δὲ ἕξις αὐτάρκεις παρεχόμενη ἐν τοῖς κατ' ἀρετὴν πόνοις.

§ 4 habet Ps. Arist. p. 1250^a 4—6 et 1250^a 39—44. — 1 καθ' ἣν δυσκίνη-
 τοὶ εἰσι πρὸς ὀργὰς τε καὶ τιμωρίας PH | πρὸς] ὑπὸ SEFGR ἀπὸ A || 2 ὀργῆς a
 FGR | ἀκίνητοι DM || ἢ μεσότης usque ad ἡλιθιότης (3) add. DM || 4 ἔργα δὲ
 αὐτῆς] πραότητος δὲ ἐστὶ ab | δύνασθαι om. S | μετρίως] μέτρια EPHF om. DM |
 ὀλιγορίας C || 5 μετρίως] μετρίως DM | τὰς τιμωρίας ab | τὸ om. A || 6 εὐ-
 κίνητον C | εἶναι om. DM | τὰς om. DMH | ἀφιλόνεικον C || 7 ἔχοντα usque
 ad στάσιμον om. DM | ἡρεμαῖον ab | ἐν τῇ ψυχῇ ab | post καὶ add. τὸ
 EA | στάσιν C

c. V § 1 habet Ps. Arist. p. 1250^a 6 sq. — 8 περὶ ἀνδρείας add. DM ||
 10 δυσσεμπληκτοὶ C | δόσπληκτοὶ DMab | εἰσιν] τινες DM | ὑπὸ] περὶ CDM
 ἀπὸ AGR om. P | φόβον CDM φόβου P | τῶν περὶ] ἢ CDM | post θάνατον
 add. γίνονται DM

11 οἰκεία Mullach | αὐτῇ DM | λῆμμα C || 12 ἀνδραγαθία C ||
 13 τελεῖν M || 14 αὐτῆς C || 15 λῆμμα C | προχείρως D (etiam Mullach)
 προχείροις M | παρεχομένη scripsi (coll. ἀρρενότητος defin. hac pag. v. 19,
 ἐλευθ. pag. 25. 9, ὁσιότητος pag. 25. 18) παρέχουσα C ἐργαζομένη DM: ὀρε-
 γομένη Mullach | πρὸς τὸ om. DM || 16 ἐπομένην ἄλογος M | ἐρεῖ C ||
 19 αὐτάρκη DM: αὐτάρκειαν Mullach || 20 πόνοις om. C

<ε'> Καρτερία δὲ ἐπιστήμη ἐμμενετῶν <καὶ οὐκ ἐμμενετῶν> καὶ οὐδετέρων. [Καρτερία δὲ ὑπομονὴ λύπης ἢ πόνων ἕνεκα τοῦ καλοῦ.]

<ζ'> Μεγαλοπρέπεια δὲ ἕξις ἐπαίρουσα τοὺς ἔχοντας αὐτὴν καὶ φρονήματος πληροῦσα.

<ξ'> [Ἀνδραγαθία δὲ ἀνδρὸς ἀρετὴ ἐπιτηδευτικὴ κοινωνικῶν 5 ἔργων.]

§ 3 Ἔργα δὲ ἀνδρείας· τὸ δυσέκπληκτον εἶναι ὑπὸ φόβου τοῦ περὶ θάνατον καὶ τὸ εὐθαρσῆ εἶναι ἐν τοῖς δεινοῖς· καὶ τὸ εὐτολμον πρὸς τοὺς κινδύνους· καὶ τὸ μᾶλλον αἰρεῖσθαι τεθνάναι καλῶς ἢ αἰσχροῦς σωθῆναι· καὶ τὸ νίκης αἴτιον διὰ παντὸς γίνεσθαι [ἔστι δὲ ἀνδρείας καὶ τὸ πονεῖν καὶ τὸ καρτερεῖν καὶ ἀνδραγαθίζεσθαι]. παρέπεται δὲ τῇ ἀνδρείᾳ ἡ εὐτολμία καὶ ἡ εὐψυχία καὶ τὸ θάρσος· ἔτι δὲ ἡ φιλοπονία καὶ ἡ καρτερία.

VI [Περὶ σωφροσύνης]

§ 1 Σωφροσύνη δὲ ἐστὶν ἀρετὴ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ καθ' ἣν 15 ἀνόρεκτοι γίνονται τῶν περὶ τὰς ἀπολαύσεις φαύλων ἡδονῶν.

§ 2 Οἰκεῖται δὲ εἰσὶν αὐτῆς· αὐστηρία· ἐγκράτεια· εὐτέλεια· λιτότης· κοσμιότης· εὐταξία· αὐτάρκεια.

α' Αὐστηρία μὲν οὖν ἐστὶν ἕξις καθ' ἣν [τινες] οὔτε προσφέρουσιν ἄλλοις τὴν περὶ [φαύλων] ἡδονῶν ὁμιλίαν οὔτε παρ' ἄλλων [ταύτην] 20

1 καρτερίας priorem definitionem exhibet C, posteriorem (2) DM | καὶ οὐκ ἐμμενετῶν om. C: addidi coll. Sext. Emp. IX 154, Laert. Diog. VII 93 || 5 ἀνδραγαθίας defin. seclusi | κοινῶν DM

§ 3 habet Ps. Arist. p. 1250^a 44—^b6. — 7 ἔργα δὲ ἀνδρείας ἀνδρείας (ἀνδρεία a) δὲ ἐστὶ· ab | δὲ om. C | δύσπληκτον D | εἶναι om. HFGR | ὑπὸ φόβου τοῦ περὶ θάνατον om. D | φόβων τῶν ab || 8 εὐθαρσεῖ C εὐθαρσεῖν FG | εἶναι om. PHFG | ἐν τοῖς δεινοῖς om. S | τὸ ante εὐτ. om. S || 9 περὶ C || 10 σώζεσθαι D¹ διασωθῆναι SE | διὰ παντὸς γίνεσθαι] εἶναι ab | ἔστι δὲ ἀνδρείας usque ad ἀνδραγαθίζεσθαι (11) om. CDM || 11 καὶ ἀνδραγαθίζεσθαι scripsi: καὶ αἰρεῖσθαι ἀνδραγαθίζεσθαι S καὶ αἰρεῖσθαι καὶ δύνασθαι EAb || 12 post (ἀνδρεία add. καὶ b | ante εὐτολμία add. τε a | θράσος DMP | post θάρσος add. καὶ τὸ θράσος HFGR || 13 δὲ ἡ] τε ἡ a δὲ καὶ ἡ MR δὲ ἦτε PHFG | φιλοπονία] φιλονεικία CDM μεγαλοψυχία S

c. VI § 1 habet Ps. Arist. p. 1250^a 7—9. — 14 περὶ σωφροσύνης add. DM || 15 ἐστὶν om. C || 16 ἀνόρεκτοι γίν. τῶν π. τ. ἀπολ. φαύλ. ἡδ. om. PH | τῶν om. CDM | παρὰ C | post ἀπολαύσεις add. τῶν CDM

17 εἰσὶν om. DM | αὐτῇ DM || 19 ἕξις om. M | τινες om. C || 20 ἀλλήλοισι C | περὶ] τῶν DM | φαύλων om. C | ἀλλήλων C | ταύτην om. C

προσδέχονται [ἢ ἕξις ψυχῆς μὴ ἀνεχομένη ὀμιλίαν φαύλων ἡδονῶν μηδὲ λόγων].

β' Ἐγκράτεια δὲ ἕξις ἀήττητος ὕφ' ἡδονῶν.

γ' Εὐτέλεια δὲ ἕξις ἀνυπέαρτος ἐν δαπάναις καὶ παρασκευαίς.

5 δ' Λιτότης δὲ ἕξις ἀρκουμένη τοῖς τυχοῦσιν.

ε' Κοσμιότης δὲ ἐπιστήμη περὶ τὸ πρέπον ἐν κινήσει καὶ σχέσει [σώματος ἢ εὐταξία περὶ σχῆμα καὶ κινήσιν σώματος].

ς' Εὐταξία δὲ ἐμπειρία καταχωρισμοῦ πράξεων [ἢ περὶ τὰς πράξεις ἔχουσα τὸ βέβαιον, ἢ τοὺς καταχωρισμοὺς τῶν πράξεων].

10 ζ' Αὐτάρκεια δὲ ἕξις ἀρκουμένη οἷς δεῖ καὶ δι' αὐτῆς ποριστικῆ τῶν πρὸς τὸ ζῆν καθηκόντων.

§ 3 Ἔργα δὲ σωφροσύνης· τὸ μὴ θαυμάζειν τὰς ἀπολαύσεις τῶν σωματικῶν ἡδονῶν· καὶ τὸ εἶναι πάσης ἀπολαυστικῆς αἰσχυρᾶς ἡδονῆς ἀνόρεκτον· καὶ τὸ φοβεῖσθαι <τὴν ἀδοξίαν· καὶ τὸ τετάχθαι>

15 περὶ τὸν βίον ὁμοίως ἐν τε μικροῖς καὶ μεγάλοις. παρέπεται δὲ τῇ σωφροσύνῃ <εὐταξία>· εὐκοσμία· αἰδώς· εὐλάβεια.

[Περὶ ἐγκρατείας]

§ 4 Ἐγκράτεια δὲ ἐστὶν ἀρετὴ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ καθ' ἣν κατέχουσι τῷ λογισμῷ τὴν ἐπιθυμίαν ὀρμῶσαν ἐπὶ φαύλας ἡδονάς.

20 ἔργα δὲ αὐτῆς· τὸ δύνασθαι κατέχειν τῷ λογισμῷ τὴν ἐπιθυμίαν

1 ἢ ἕξις usque ad λόγων (2) om. C || 2 λόγων scripsi: λόγου DM || 3 ἡδονῆς DM || 7 σχέσει Wachsmuth: συγχύσει C σχήματι DM | σώματος ἢ εὐταξία usque ad σώματος om. C || 8 πράξεως DM | ἢ περὶ τὰς usque ad τῶν πράξεων (9) seclusi || 9 βαίβειον C | τῶν om. CM | πράξεων om. C || 10 καὶ δι' αὐτῆς ποριστικῆ τῶν . . καθηκόντων (11) Wachsmuth coll. Clem. Alex. Paed. II 12 (p. 91 Sylb.): καὶ διὰ ταύτης ὀριστικῆ τὰ πρὸς τὸ ζῆν καθήκοντα C καὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν καθήκοντα ὀρίζουσα DM.

§ 3 habet Ps. Arist. p. 1250^b 6—12. — 12 ἔργα δὲ σωφροσύνης] σωφροσύνης (-όνῃ SER) δὲ ἐστὶ ab || 13 ἡδονῶν] ἐπιθυμιῶν S | καὶ om. SP | ἀπάσης DM || 14 τὴν ἀδοξίαν καὶ τὸ τετάχθαι om. CDM | τὴν ἀδοξίαν] cf. αἰσχυρῆς defin. in priore Andron. particula (p. 742 Heins.), Laert. Diog. VII 112, Stob. II 178 (p. 92. s W.), τὴν ἀταξίαν SE καὶ τὴν δικαίαν ἄδειαν b | τετάχθαι R (cf. edit. Acad. Boruss.) || 15 ante περὶ add. τὰ CDM | παρὰ S | τε om. a || 16 εὐταξία om. CDM | κοσμιότης ab || 17 περὶ ἐγκρατείας add. DM

§ 4 habet Ps. Arist. p. 1250^a 9—11 et 1250^b 12—15. — 18 Ἐγκράτεια δὲ ἐστὶν ἀρ. τ. ἐπ. καθ' ἣν om. PH | ἐστὶν om. C || 19 κατέχειν D κατέχει M | τῷ λόγῳ M τῶν λογισμῶν S | ante τὴν add. δύναται D δύναται M | post ἐπὶ add. τὰς ab | φαύλους C || 20 ἔργα δὲ αὐτῆς] ἐγκρατείας δὲ ἐστὶ ab | κατασχεῖν aHFGR

ὀρμῶσαν ἐπὶ τὰς φαύλας ἀπολαύσεις ἡδονῶν· καὶ τὸ καρτερεῖν· καὶ τὸ ὑπομονητικὸν εἶναι τῆς κατὰ φύσιν ἐνδείας τε καὶ λύπης.

VII [Περὶ δικαιοσύνης]

§ 1 Δικαιοσύνη δὲ ἐστὶν ἀρετὴ φυγῆς διανεμητικῆ τοῦ κατ' ἀξίαν. [ἴδιον δὲ δικαιοσύνης ἐστὶ τὸ ἐκεῖνα νέμειν ἐκάστῳ ὧν ἂν τις 5 τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς αἰτίας προκαταβάλληται.]

§ 2 Οἰκεῖται δὲ αὐτῆς· ἐλευθεριότης· χρηστότης· δικαστικῆ· εὐγνωμοσύνη· εὐσέβεια· εὐχαριστία· ὀσιότης· εὐσυναλλαξία· νομοθετικῆ.

<α'> Ἐλευθεριότης μὲν οὖν ἐστὶν ἕξις ἐν προσέσει καὶ λήψει ὁμολογουμένως ἀναστρεφομένους παρεχομένη. 10

<β'> Χρηστότης δὲ ἕξις ἐκούσιως εὐποιητικῆ.

<γ'> Δικαστικῆ δὲ ἐπιστήμη κρίσεων καὶ κολάσεων καὶ ἀδικημάτων.

<δ'> [Εὐγνωμοσύνη δὲ ἐκούσιος δικαιοσύνη.]

<ε'> Εὐσέβεια δὲ ἐπιστήμη θεῶν θεραπείας. 15

<ς'> Εὐχαριστία δὲ ἐπιστήμη τοῦ τίσι καὶ πότε παρεκτέον χάριν καὶ πῶς καὶ παρὰ τίνων ληπτέον.

<ζ'> Ὀσιότης δὲ ἐπιστήμη παρεχομένη πιστοῦς καὶ τηροῦντας τὰ πρὸς τὸ θεῖον δίκαια [ἢ ὀρθῆ ἐπιστήμη περὶ θεοῦ τιμῆς· ἢ αὐτῆ δὲ καὶ δικαιοσύνη λέγεται]. 20

<η'> Εὐσυναλλαξία δὲ ἕξις ἐν συναλλαγαῖς φυλάττουσα τὸ δίκαιον.

<θ'> Νομοθετικῆ δὲ ἐπιστήμη διατάγμάτων πολιτικῶν πρὸς κοινωνίαν ἀναφερομένων.

§ 3 Ἔργα δὲ δικαιοσύνης· τὸ διανεμητικὸν εἶναι τοῦ κατ' 25

1 τὰς om. **ab** | φαύλους C | ante ἡδονῶν add. τῶν DM | ἡδονῶν] καὶ ἡδονάς **b** | καρτερικὸν DM || 2 τὸ om. DM | τε om. **b**

c. VII § 1 habet Ps. Arist. p. 1250^a 12. — 3 περὶ δικαιοσύνης add. DM || 4 δὲ om. DM | ἐστὶν om. D | ἀρετῆ usque ad ἀξίαν (5) om. E | διανεμητικῆ om. DM | τῶν SA || 5 post ἀξίαν add. διανεμητικῆ DM | ἴδιον δὲ δικ. usque ad προκαταβάλληται (6) add. DM

7 οἰκεῖται δὲ αὐτῇ DM || 8 ἀσέβεια· ἀχαριστία M | εὐσυναλλαξία C || 9 ἕξις om. C | πρόθεσι C προθέσει M || 10 ἀναστρεφομένω C || 14 εὐγνωμοσύνης defin. seclusi || 15 εὐλάβεια C | θεῶν scripsi: θεοῦ CDM || 16 τίσιν C | προσεκτέον C || 19 τὸ om. DM | θεῖον] Θῦ C θεῶν M | ἢ ὀρθῆ ἐπιστήμη usque ad λέγεται (20) om. C || 21 φυλάττουσα C | τὸ δίκαιον om. C

§ 3 habet Ps. Arist. p. 1250^a 15—24 — 25 ἔργα δὲ δικ. δικαιοσύνης δὲ ἐστὶ **ab**

ἀξίαν· τὸ σφῆζειν τὰ πάτρια ἔθνη καὶ τὰ νόμιμα· τὸ σφῆζειν τοὺς γεγραμμένους νόμους· τὸ ἀληθεύειν ἐν τῷ διαφέροντι· τὸ διαφυλάττειν τὰς ὁμολογίας.

Ἔστι δὲ πρῶτα τῶν δικαίων τὰ πρὸς τοὺς θεούς· (εἶτα τὰ πρὸς δαίμονας)· εἶτα τὰ πρὸς πατρίδα καὶ γονεῖς· εἶτα τὰ πρὸς τοὺς κατοικομένους· ἐν οἷς <ἔστι> καὶ ἡ εὐσέβεια ἥτοι μέρος οὐσα τῆς δικαιοσύνης ἢ παρακολουθοῦσα· ἀκολουθεῖ δὲ τῇ δικαιοσύνῃ καὶ ἡ ὁσιότης καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ <ἡ> πίστις καὶ <ἡ> μισοπονηρία.

[Ἔστι δὲ ἡ πίστις ἡ ὡς ἀληθεῖ τῷ γνωθέντι συγκατάθεσις.]

10

[Περὶ ἐλευθεριότητος]

§ 4 Ἐλευθεριότης δὲ ἐστὶν ἀρετὴ ψυχῆς εὐδάπανος εἰς τὰ καλά· ἔργα δὲ αὐτῆς· τὸ προετικὸν εἶναι χρημάτων εἰς τὰ ἐπαινετά· καὶ ἐπιδαφιλεύειν ἐπὶ τῷ εἰς δέον τι ἀναλωθῆναι· καὶ τὸ βοηθητικὸν εἶναι ἐν τῷ διαφόρῳ καὶ φιλόανθρωπον· καὶ τὸ μὴ λαβεῖν ὄφειν οὐ δεῖ· ἔτι δὲ καὶ τὸ περὶ ἐσθῆτα καθάριον [καὶ περὶ οἴκησιν]· καὶ κατασκευαστικὸν τῶν περιττῶν καὶ καλῶν καὶ διαγωγῆν ἐχόντων ἡδέϊαν [ἄνευ τοῦ λυσιτελοῦντος]· καὶ θρησκευτικὸν ζῶων τῶν ἰδίων τι ἐχόντων καὶ θαυμαστόν· ἀκολουθεῖ δὲ τῇ ἐλευθεριότητι ἡ τοῦ ἠθους

1 καὶ τὰ νόμιμα om. DM || 2 ἐπιγεγραμμένους CDM || 4 πρῶτον DM πρώτη τῶν δικαιοσύνων b | τὰ τὸ M om. b | τὸν θεὸν CDMF | εἶτα τὰ πρὸς δαίμονας om. CDMFG | τὰ post εἶτα addidi; om. codd. || 5 τὰ bis om. ab | πατρίδας CDMA || 6 ἔστι om. CDM | ἡ om. a | ἥτοι μέρος οὐσα τ. δικ. ἢ παρακ. om. FG | ἥτοι ἢ DME | τῆς om. CDMN (non L) || 8 ἡ ante ὁσιότης et ἀλήθεια om. Db | ἡ ante μισοπ. om. S | ἡ ante πίστις et μισοπ. om. CDMPHFG || 9 ἔστι δὲ ἡ πίστις usque ad συγκατάθεσις add. DM || 10 περὶ ἀνελευθερίας add. DM: corr. Mullach

§ 4 habet Ps. Arist. p. 1250^a 13 et ^b 24—34. — 11 ἐλευθερία (sic) DM | ἐστὶν om. C | εὐδαίμονος CDM || 12 ἔργα δὲ αὐτῆς] ἐλευθεριότητος (-ιότης SG) δὲ ἐστὶ SAb om E | παρετικὸν CDM προαιρετικὸν EAFG (supraser. ἢ προετικὸν A) προετικὸν P προσθετικὸν R | εἰς] πρὸς DM || 13 καὶ (ante ἐπιδ.) τὸ DMFH | ἐπιδαφιλεύειν scripsi coll. Hesych. ἐπιδαφιλεύσει· μεγαλοψυχῆσει, (quod non spectat ad Xen. Cyrop. II 2. 15): δαφιλεύεσθαι CD διαφιλεύεσθαι M | τῷ] τὸ C | εἰς om. F | δέοντα DMaH τὰ δέοντα LGR | ἠθικὸν CDM κούθικον S || 14 ante φιλόανθρωπον add. τὸ a | καὶ φιλόανθρωπον om. b | οὐ] μὴ ab || 15 ἔτι δὲ καὶ usque ad φιλόκαλον (27.2) om. DM | ἔτι] ἔστι ab | καὶ (post δὲ) om. a | τὸ] ὁ ἐλευθερίος καὶ ab | καθάριος a καθαρὸς b | καὶ περὶ οἴκησιν om. C | καὶ (ante κατασκ.) om. a || 16 κατασκευαστικὸς ab | τῶν] τε ὧν SA τε τῶν E | περιττῶν C || 17 ἄνευ τοῦ λυσιτελοῦντος om. C | θρησκευτικὸς τῶν ζῶων ab | ἡῖδιον A¹(?) ἡῖδιον FG ἡῖδιον R ἡδὲ PH || 18 ἐχόντων τι R (cf. edid. Acad. Boruss.) | καὶ] ἡ ab | ἡ om. b

ὕψρότης καὶ εὐαγωγία καὶ φιλανθρωπία καὶ τὸ εἶναι ἐλεητικὸν καὶ φιλόφιλον καὶ φιλόξενον καὶ φιλόκαλον.

§ 5 Μεγαλοψυχία δὲ ἐστὶν ἀρετὴ φυγῆς καθ' ἣν [εὖ] δύνανται φέρειν εὐτυχίαν καὶ ἀτυχίαν τιμὴν καὶ ἀτιμίαν. ἔργα δὲ αὐτῆς· τὸ καλῶς ἐνεργεῖν [καὶ εὐψυχῶς] εὐτυχίαν καὶ ἀτυχίαν τιμὴν καὶ 5 ἀτιμίαν· καὶ τὸ μὴ θαυμάζειν μήτε τρυφήν μήτε θεραπείαν μήτε ἐξουσίαν μήτε τὰς νίκας τὰς ἐναγωνίους· ἔχειν δὲ τι βᾶθος τῆς φυγῆς καὶ μέγεθος. ἔστι δὲ ὁ μεγαλόψυχος οὔτε τὸ ζῆν περι πολλοῦ ποιούμενος οὔτε φιλόζωος· ἀπλοῦς δὲ τῷ ἦθει καὶ γενναῖος καὶ ἀδικεῖσθαι δυνάμενος καὶ οὐ τιμωρητικός. ἀκολουθεῖ δὲ τῇ 10 μεγαλοψυχία ἀπλότης καὶ γενναιότης καὶ ἀλήθεια.

VIII [Κατὰ Χρῆσιππον]

§ 1 [Φρόνησις ἐστὶν ἐπιστήμη τοῦ ποῖα δεῖ ποιεῖν, ποῖα δ' οὐ.

Ἄφροσύνη δὲ ἡ ἄγνοια τῶν αὐτῶν· καὶ ἄφρονες οἱ τούτων τι 15 ἀγνοῦντες καὶ περὶ ταῦτα διεψευσμένοι· ἔστι γὰρ ἀφροσύνη ἄγνοια τοῦ ποῖα δεῖ ποιεῖν, ποῖα δ' οὐ.

§ 2 Ὑποτέτακται δὲ τῇ φρονήσει εὐβουλία· ἐδλογιστία· ἀγχίνοια· νουνέχεια· εὐστοχία· εὐμηχανία.

Ἐδλογιστία δὲ ἐστὶν ἐπιστήμη συγκεφαλαιωτικὴ τῶν γινομένων 20 καὶ ἀποτελουμένων.

Ἀγχίνοιά ἐστὶν ἐπιστήμη εὐρετικὴ τοῦ καθήκοντος ἐκ τοῦ παραχρῆμα.

Νουνέχεια ἐστὶν ἐπιστήμη χειρόνων καὶ βελτιόνων.

Εὐστοχία ἐστὶν ἐπιστήμη ἐπιτευκτικὴ τοῦ ἐν ἐκάστῳ σκοποῦ. 25

Εὐμηχανία ἐστὶν ἐπιστήμη εὐρετικὴ διεξόδουπραγμάτων.

1 ὕψρότης C | ἐλεητικὸν S ἐλεητικὸν A¹ ἀνεκτικὸν A² || 2 φιλόφιλον] φιλόσοφον A

§ 5 habet Ps. Arist. p. 1250^a 14 sq. et ^b 34—42. — 3 ἐστὶν om. C | εὖ add. CDM | ἐκόλωσ Mullach | δύνανται aFGR || 4 καὶ ἀτυχίαν] ἢ δυστυχίαν a | ante τιμὴν add. καὶ b | ἔργα δὲ αὐτῆς usque ad τιμωρητικός (10) om. DM | ἔργα δὲ αὐτῆς] μεγαλοψυχίας (-a S) δὲ ἐστὶ ab || 5 καὶ εὐψυχῶς add. a | post εὐψυχῶς add. καὶ ab | ἀτυχίαν καὶ εὐτυχίαν a | ante τιμὴν add. καὶ b || 7 ἔχει S || 8 ὁ om. b | οὔτε] οὐδὲ a οὐδ' ὁ b || 9 οὐδὲ a οὐδ' ὁ b | καὶ (ante ἀδικ.) om. b || 11 καὶ γενναιότης om. b

c. VIII legitur in uno D. ad omnes has definitiones cf. Stob. II 106. — 19 εὐβουλίης defin. omissa est || 21 ἀποτελεσεσῶν Mullach || 26 διεξόδου scripsi (coll. Stob. p. 61.7 W.): διεξόδων D

§ 3. Ὑποτέτακται δὲ τῇ ἀνδρείᾳ καρτερία· θαρραλεότης· μεγαλοφυχία· εὐφυχία· φιλοπονία.

Καρτερία ἐστὶν ἐπιστήμη ἔμμονος τοῖς ὀρθῶς κριθεῖσι.

Θαρραλεότης ἐστὶν ἐπιστήμη καθ' ἣν οἶδαμεν ὅτι οὐ <μῆ>

5 περιπέσωμεν.

Μεγαλοφυχία ἐστὶν ἐπιστήμη <ὑπεράνω ποιούσα> τῶν πεφυ-
κότων ἐν σπουδαίοις τε γίνεσθαι καὶ φαύλοις.

Εὐφυχία ἐστὶν ἐπιστήμη ψυχῆς παρεχομένη αὐτὴν ἀήττητον.

Φιλοπονία ἐστὶν ἐπιστήμη ἐξερραστική μὲν τοῦ προκειμένου
10 οὐ καταναλισκομένη δὲ ὑπὸ πόνων.]

IX [Περὶ κακιῶν]

§ 1 Ἀφροσύνη δὲ ἐστὶ κακία τοῦ λογιστικοῦ αἰτία τοῦ ζῆν
κακῶς. ἔργα δὲ αὐτῆς· τὸ κρίναι κακῶς τὰ πράγματα· τὸ βουλευ-
σασθαι κακῶς· τὸ ὁμιλῆσαι κακῶς· τὸ χρῆσασθαι κακῶς τοῖς παρ-
15 οῦσιν ἀγαθοῖς [ἢ καλοῖς]· τὸ ψευδῶς δοξάζειν περὶ τῶν εἰς τὸν βίον
ἀγαθῶν καὶ καλῶν. παρακολουθεῖ δὲ τῇ ἀφροσύνῃ ἀμαθία· ἀπειρία·
ἀκрасία· ἐπαριστερότης [ἀμνημοσύνη].

§ 2 Ὀργιλότης δὲ ἐστὶ κακία τοῦ θυμοειδοῦς καθ' ἣν εὐ-
κίνητοι γίνονται πρὸς ὀργήν. εἶδη δὲ αὐτῆς τρία· ἀκροχολία· πικρία·
20 βαρυθυμία. ἔστι δὲ τοῦ ὀργίλου τὸ μὴ δύνασθαι φέρειν μῆτε τὰς
μικρὰς ὀλιγορίας μῆτε τὰς ἐλαττώσεις· εἶναι δὲ κολαστικὸν καὶ τιμω-
ρητικὸν καὶ εὐκίνητον πρὸς ὀργήν ὑπὸ λόγου καὶ ἔργου τοῦ τυχόντος.

4 μῆ om. D: add. Wachsmuth | περιπέσωμεν D: περιπέσωμεν scripsi coll.
Stob. p. 61. 14 W. || 6 ὑπεράνω ποιούσα om. D: addidi ex Stob: || 8 αὐτὴν ἀήττη-
τον scripsi: αὐτῇ ἀήττητος D

c. IX habet Ps. Arist. p. 1250^a 16—29 et 1250^b 43 — 1251^b 25. — 11 περὶ
κακιῶν add. C: correxi π. κακιῶν || 12 δὲ om. C | ἐστὶν C | αἰτία] ἔτι C || 13 ἔργα
δὲ αὐτῆς] ἀφροσύνης (-ύνη SE) δὲ ἐστὶ aFGR | ἀφροσύνης ἔργα (ἔργον P) ἐστὶ
πρῶτον τὸ βουλευσασθαι (βουλευέσθαι H) κακῶς (καλῶς P) δεύτερον τὸ κρίνειν
κακῶς τὰ πάντα· τρίτον τὸ χρῆσασθαι κακῶς τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς· τέταρτον
τὸ ὁμιλῆσαι κακῶς· πέμπτον τὸ ψευδῶς δοξάζειν κτλ. PH | βουλευέσθαι aHR ||
14 τὸ ὁμιλῆσαι κακῶς· τὸ χρῆσασθαι κακῶς om. C | χρῆσθαι a || 15 ἢ καλοῖς
add. C | 16 ἢ κακιῶν C | καλῶν (κακῶν H) καὶ ἀγαθῶν b | ἀπειρία· ἀμαθία aP ||
17 ἀπαριστερότης C | ἀμνημοσύνη om. C

18 ὀργιλότης E || 19 γίνονται C | ὑπὸ ὀργῆς b | εἶδη δὲ αὐτῆς] ὀργιλό-
τητος (ὀργιλότητος E) δὲ ἐστὶν εἶδη ab | εἶδη] ἔργα C (sed cf. pag. 30. 7, 21) ||
20 βαρυθυμία b | τὸ om. FGR | μῆτε om. C || 21 ὀλιγορίας C ὀλιγορήσεις b |
μῆδ' C | ἐλάττω cetera incerta, fortasse ἐλάττωνος C | τὰς om. b | τιμωρητικὸν]
ἄτριον SA² mrg || 22 ante ὑπὸ add. καὶ ab | ὑπὸ ante ἔργου add. PFG | καὶ
ὑπὸ ἔργου καὶ ὑπὸ λόγου (τοῦ add. R. cf. edid. Acad. Boruss.) τυχόντος HR

ἀκολουθεῖ δὲ τῇ ὀργιλότητι τὸ παροξυντικὸν τοῦ ἥθους καὶ τὸ εὐμετάβολον καὶ ἡ μικρολογία [καὶ ἡ μεταμέλεια] καὶ τὸ ἐπὶ μικροῖς λυπεῖσθαι [καὶ ἡδεσθαι]· καὶ ταῦτα πάσχειν ταχέως καὶ παρὰ βραχὺν καιρὸν.

§ 3 Δειλία δὲ ἐστὶ κακία τοῦ θυμοειδοῦς καθ' ἣν ἐκπλήτ- 5
τονται ὑπὸ φόβων τῶν περὶ θάνατον. ἔργα δὲ αὐτῆς· τὸ ὑπὸ τῶν
τυχόντων φόβων εὐκίνητον εἶναι καὶ μάλιστα τῶν περὶ θάνατον καὶ
τὰς σωματικὰς πηρώσεις· καὶ τὸ ὑπολαμβάνειν κρεῖττον εἶναι ὀπωσοῦν
σωθῆναι ἢ τελευτῆσαι <καλῶς>. ἀκολουθεῖ δὲ τῇ δειλίᾳ μαλακία·
ἀνανδρία· ἀπόνεια· φιλοψυχία [ὕπεςσι δὲ τις καὶ εὐλάβεια καὶ τὸ 10
ἀφιλόνοιον τοῦ ἥθους].

§ 4 Ἀκολασία δὲ ἐστὶ κακία τοῦ ἐπιθυμητικοῦ καθ' ἣν
ὀρεκτικοὶ γίνονται τῶν περὶ τὰς ἀπολαύσεις ἡδονῶν φαύλων. ἔργα
δὲ αὐτῆς· τὸ [ἀεὶ] αἰρεῖσθαι τὰς ἀπολαύσεις τῶν βλαβερῶν καὶ αἰσchrῶν
ἡδονῶν· καὶ ὑπολαμβάνειν εὐδαιμονεῖν μάλιστα τοὺς ἐν ταῖς τοιαύταις 15
ἡδοναῖς ζῶντας· καὶ φιλογέλαιον εἶναι καὶ φιλοσκώπτῃν καὶ φιλευτρά-
πελον καὶ ῥαδιουργὸν ἐν τοῖς λόγοις καὶ ἔργοις. ἀκολουθεῖ δὲ τῇ
ἀκολασίᾳ· ἀταξία· ἀναίδεια· ἀκοσμία· τρυφή· ῥαθυμία· ἀμέλεια·
ὀλιγωρία· ἔκλυσις.

§ 5 Ἀκρασία δὲ ἐστὶ κακία τοῦ ἐπιθυμητικοῦ καθ' ἣν 20
αἰροῦνται τὰς φαύλας ἡδονὰς κωλύοντος τοῦ λογισμοῦ. ἔργα δὲ

1 πάροξον a | τὸ (post καὶ) om. ab || 2 μικρολογία a | καὶ ἡ μεταμέλεια
add. a | ἐπὶ μικροῖς om. SE || 3 καὶ ἡδεσθαι add. a | καὶ παρὰ] ἢ περὶ C

5 δὲ om. C | ἐστὶ om. SA | ἐκπλήττονται] εὐκίνητοι γίνονται C || 6 post
φόβων add. καὶ μάλιστα b | ἔργα δὲ αὐτῆς] δειλία δὲ ἐστὶ a δειλίας δὲ ἐστὶ b |
τὸν C || 8 στερήσεις C | ὑπολαβεῖν EA λαβεῖν S | εἶναι] ἐστὶν C || 9 καλῶς om. C |
μαλακία om. S | ἀνανδρεία C || 10 φιλοψυχία καὶ ἀπόνεια a | ἀπονία b | ὕπεςσι
δὲ τις usque ad τοῦ ἥθους (11) om. C

12 καθ' ἣν usque ad φαύλων (13) om. PHR || 13 ἔρετισται C ἔρεκτοὶ A
αἰρετικοὶ FG | φαύλων ἡδονῶν a | ἔργα δὲ αὐτῆς] ἀκολασίας (-ία EA) δὲ ἐστὶ
ab || 14 ἀεὶ add. C | τῶν ἡδονῶν τῶν βλαβερῶν καὶ αἰσchrῶν ab || 15 ante ὅπολ.
add. τὸ PFGR | τοῖς C | ταῖς om. C || 16 ἡδοναῖς] συμφοραῖς A | post
καὶ add. τὸ b | ante φιλοσκ. add. τὸ PHR | σκώπτῃν C φιλοσκώπτῃν A
(φιλοσκώπτῃν A²) | φιλευτράπελον SA || 17 ante ῥαδιουργὸν add. τὸ b | post
ῥαδ. add. εἶναι C καὶ PHF | ante ἔργοις add. ἐν τοῖς ab || 18 τρυφή· ῥαθυ-
μία om. b

20 ἀκρασία δὲ ἐστὶ usque ad τοῦ λογισμοῦ (21) om. PHR || 21 φαύ-
λους C | ante κωλύοντος add. μὴ a | λόγου a | ἔργα δὲ αὐτῆς] ἀκρασίας δὲ
ἐστὶ ab

αὐτῆς· τὸ κωλύοντος τοῦ λογισμοῦ τὰς ἀπολαύσεις τῶν ἡδονῶν αἰρεῖσθαι·
καὶ τὸ ὑπολαμβάνοντα κρεῖττον εἶναι μὴ μετασχεῖν αὐτῶν μετέχειν
οὐδὲν ἦττον· καὶ τὸ οἶσθαι μὲν δεῖν πράττειν τὰ καλὰ καὶ τὰ συμ-
φέροντα, ἀφίστασθαι δὲ αὐτῶν διὰ τὰς ἡδονάς. ἀκολουθεῖ δὲ τῇ
5 ἀκρασία μαλακία· [μεταμέλεια·] καὶ τὰ πλείστα ἃ καὶ τῇ ἀκολασίᾳ.

§ 6 Ἄδικία δὲ ἐστὶ κακία ψυχῆς καθ' ἣν πλεονεκτικοὶ
γίνονται κέρδους αἰσχροῦ. εἶδη δὲ αὐτῆς τρία· ἀσέβεια· πλεονεξία·
ὕβρις. ἀσέβεια μὲν ἢ περὶ θεοῦς πλημμύελια <καὶ περὶ δαίμονας>
καὶ περὶ κατοικομενούς καὶ περὶ γονεῖς καὶ πατρίδα. πλεονεξία
10 δὲ ἢ περὶ τὰ συμβόλαια παρὰ τὴν ἀξίαν αἰρουμένη τὸ διάφορον.
ὕβρις δὲ καθ' ἣν τὰς ἡδονὰς αὐτοῖς παρασκευάζουσιν εἰς ὄνειδος
ἄγοντες ἑτέρους· ὅθεν Εὐήνος περὶ αὐτῆς λέγει·

Ἦ τις κερδαίνουσ' οὐδὲν ὁμῶς ἀδικεῖ.

ἔργα δὲ τῆς ἀδικίας· τὸ παραβαίνειν τὰ πάτρια ἔδη <καὶ τὰ
15 νόμιμα>· τὸ ἀπειθεῖν τοῖς νόμοις καὶ τοῖς ἄρχουσι· τὸ ψεῦδεςθαι·
τὸ ἐπιουρεῖν· τὸ παραβαίνειν τὰς ὁμολογίας καὶ τὰς πίστεις· ἀκο-
λουθεῖ δὲ τῇ ἀδικίᾳ συκοφαντία· ἀλαζονεία· ἀφιλανθρωπία· [προσποί-
ησις·] κακοήθεια· πανουργία.

[Περὶ ἀνελευθερίας]

20 § 7 Ἄνελευθερία δὲ ἐστὶ κακία ψυχῆς περὶ χρήματα καὶ
δαπάνην. εἶδη δὲ αὐτῆς τρία· αἰσχροκέρδεια· φειδωλία· κιμβικία.

1 τὸ] τῷ A τοῦ S || 2 καὶ τὸ] δὲ A¹(?) δὲ τὸ A² | ὑπολαμβάνον τὸ C
ὑπολαμβάνειν PH | αὐτῶν μετέχειν om. C || 3 οὐδὲν] οὐδὲ C δὲ μηδὲν ab | μὲν]
μὴ G om. C | δεῖ C | post πράττειν add. καὶ ab || 5 μεταμέλεια om. C | post
πλείστα add. τὰ αὐτὰ a ταυτὰ b

6 ἀδικία δὲ ἐστὶ κακία ψυχῆς om. PH | καθεν C || 7 κέρδους αἰσχροῦ]
παρὰ τὴν ἀξίαν ab | εἶδη δὲ αὐτῆς] ἀδικίας δὲ ἐστὶν εἶδη ab || 8 πρὸς b | θεῶν
CFG | καὶ περὶ δαίμονας om. C || 9 περὶ (ante κατ' οἴχου.) πρὸς C τοὺς a περὶ
τοὺς b | περὶ (ante γονεῖς) om. C | ante πατρίδα add. περὶ b || 10 ἢ om. b |
περὶ] παρὰ EA παρὰ corr. ex περὶ S | αἰρουμένην C || 11 αὐτοῖς scripsi: αὐτοῖς
codd. || 12 ἀγαθόντες b | post ὅθεν add. καὶ a | αὐτῶν C | λέγειν C || 13 εἴ τις
κέρδαια δι' οὐδὲν ὄλιως C | κερδαίνουσ' editores: κερδαίνουσα ab || 14 ἔργα]
ἐστὶ ab | ἔδη om. ab | καὶ τὰ νόμιμα om. C || 15 νόμοις] νομίμοις a || 16 ὁμι-
λίας SE || 17 et ante συκοφ. et ante ἀλαζ. add. καὶ C | φιλανθρωπία b |
προσποίησις scripsi: om. C προσποίητος aFGR προσπονητὴ PH

19 περὶ ἀνελευθερίας add. C || 20 δὲ om. C | ἐστὶν C | ἀνελευθερία]
αἰσχροκέρδεια a | περὶ χρήματα καὶ δαπάνην] καθ' ἣν αἰρετικοὶ γίνονται κέρδους
αἰσχροῦ a καθ' ἣν ὀρέγονται τοῦ πανταχόθεν κέρδους b || 21 εἶδη δὲ αὐτῆς]
ἀνελευθερίας δὲ ἐστὶν εἶδη ab | αἰσχροκερδία b | κιμβικία C

αἰσχροκέρδεια μὲν [ὄν ἐστι] καθ' ἣν κερδαίνειν ζητοῦσι πανταχόθεν
καὶ τὸ κέρδος τῆς αἰσχύνῃς περι πλείονος ποιοῦνται. φειδωλία δὲ
καθ' ἣν ἀδάπανοι γίνονται τῶν χρημάτων εἰς τὸ δέον. κιμβικία δὲ
καθ' ἣν δαπανῶσι μὲν, κατὰ μικρὸν δὲ καὶ κακῶς καὶ πλείω βλάπ-
τονται τῷ μὴ κατὰ καιρὸν προσέσθαι τὸ διάφορον. ἔργα δὲ τῆς 5
ἀνελευθερίας· τὸ περι πλείστον ποιεῖσθαι χρήματα καὶ τὸ μηδὲν
ὄνειδος ἡγεῖσθαι τῶν ποιοῦντων κέρδος· καὶ βίος θητικὸς καὶ δουλο-
πρεπῆς καὶ ῥυπαρὸς φιλοτιμίας καὶ ἐλευθερίας ἀλλότριος. ἀκολουθεῖ
δὲ τῇ ἀνελευθερίᾳ μικρολογία· [βαρυθυμία·] μικροψυχία· ταπεινότης·
[ἀμετρία·] ἀγένεια· μισανθρωπία.

10

§ 8 Μικροψυχία δὲ ἐστὶ κακία φυγῆς καθ' ἣν ἀδύνατοι
γίνονται φέρειν καὶ εὐτυχίαν καὶ ἀτυχίαν καὶ τιμὴν καὶ ἀτιμίαν.
ἔργα δὲ μικροψυχίας· τὸ μῆτε τιμὴν μῆτε ἀτιμίαν μῆτε εὐτυχίαν
μῆτε δυστυχίαν δύνασθαι φέρειν· ἀλλὰ τιμώμενον μὲν χαυνοῦσθαι,
μικρὰ δὲ εὐτυχήσαντα ἐξαίρεσθαι· [ἀτιμίαν δὲ μὴδὲ τὴν ἐλαχίστην 15
ἐνεργεῖν δύνασθαι·] ἀπότευγμα δὲ ὁτιοῦν ἀτυχίαν κρίνειν μεγάλην·
ὀδύρεσθαι δὲ ἐπὶ πᾶσι καὶ δυσφορεῖν· ἔτι δὲ τοιοῦτον εἶναι οἶον
ἅπαντα ὀλιγορήματα καλεῖν ὕβριν καὶ ἀτιμίαν καὶ τὰ δι' ἄγνοιαν
ἢ λήθην [ἢ ἄνοιαν] γινόμενα. ἀκολουθεῖ δὲ τῇ μικροψυχίᾳ μικρο-
λογία· μεμφιμορία· δυσελπιστία· ταπεινότης.

20

1 ὄν ἐστι add. C || 2 post δὲ add. ἐστὶ FGR || 3 ἀδάπανοι] δαπαναὶ μὴ C |
τὸ om. C | κιμβικία C κιμβία b | post κιμβ. δὲ add. ἐστὶ ab || 4 δὲ om. a | βλάπτοντα
PGR || 5 τῷ τῶν C τὸ ER | ποιεῖσθαι ab | ἔργα] ἐστὶ ab || 6 ante περι add. μηδὲν C |
πλείστον A | ante χρήματα add. ἢ C || 7 ante κέρδος add. τὸ CPHR | καὶ
ante βίος om. CB | θητικὸς CA¹ | δουλοπρεπεῖς C || 8 καὶ ante φιλοτιμίας add. aG ||
9 βαρυθυμία om. C || 10 ἀμετρία om. C | ἀγένεια a

11 ἐστὶν C | ἀδύνατον SP || 12 γίνονται] φαίνονται FG εἰσι SEAR om. SPH |
post φέρειν add. εἰσι H || 13 ἔργα δὲ μικροψυχίας] μικροψυχίας (-ία S) δὲ ἐστὶ
(ἐστὶν E) ab | τὸ ἂ C | ἀτυχίαν ab || 14 χαυνοῦσθαι C ἀναχαυνοῦσθαι ab ||
15 μικρὰ δὲ] καὶ μικρὰ ab | ἐξαίρεσθαι C ἐξέρχεσθαι S ἐξόρχεσθαι EA¹
ἐξαίρεσθαι A² ὀπεξαίρεσθαι R | ἀτιμίαν usque ad δύνασθαι (16) om. C || 16 ἀπό-
τευγμα] ἀπο τοῦ μῆς A² | δὲ ὁτιοῦν] δεσα ὄν E δεσαοῦν A δ' ὁτιοῦν A² δ' ἐστὶ
ὄν b | κρίνην C || 17 ἐπὶ πᾶσι om. S | πᾶσιν C | post ἔτι δὲ add. καὶ a |
τοιοῦτός ἐστιν ὁ μικροψυχος οἷος πάντα τὰ ὀλιγορήματα ab || 18 ὅπαντα C | ὕβριν
C | καὶ ἀτιμίαν om. S || 19 ἢ ἄνοιαν] add. a | μικρολογία] μακρολογία A μεγα-
λοργία S || 20 μεμφιμορία· δυσελπιστία C

APPENDICULA

Καθόλου δὲ τῆς μὲν ἀρετῆς ἐστὶ τὸ ποιεῖν σπουδαίαν τὴν διάθεσιν περὶ τὴν ψυχὴν ἡρεμαίαις καὶ τεταγμέναις κινήσεσι χρωμένῃ καὶ συμφωνοῦσαν κατὰ πάντα τὰ μέρη· διὸ καὶ δοκεῖ παράδειγμα πολιτείας ἀγαθῆς εἶναι ψυχῆς σπουδαίας διάθεσις. ἐστὶ δὲ τῆς ἀρετῆς καὶ τὸ εὐεργετεῖν τοὺς ἀξίους καὶ τὸ φιλεῖν
 5 τοὺς ἀγαθοὺς [καὶ τὸ μισεῖν τοὺς κακοὺς] καὶ τὸ μήτε κολαστικὸν εἶναι μήτε τιμωρητικόν, ἀλλὰ ἐλεητικὸν καὶ εὐμενικὸν καὶ εὐγνωμονικόν. ἀκολουθεῖ δὲ τῇ ἀρετῇ χρηστότης· ἐπιείκεια· εὐγνωμοσύνη· ἐλπίς ἀγαθῆ· [μνήμη ἀγαθῆ]· ἔτι δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα οἷον φιλοκίσιον εἶναι καὶ φιλόφιλον καὶ φιλεταῖρον καὶ φιλόξενον καὶ φιλόανθρωπον καὶ φιλόκαλον· ἃ δὴ πάντα τῶν ἐπαινουμένων ἐστί. τῆς δὲ
 10 κακίας ἐστὶ τὰ ἐναντία· [καὶ παρακολουθεῖ τὰ ἐναντία αὐτῇ]· πάντα δὲ τὰ τῆς κακίας καὶ τὰ ἀκολουθοῦντα αὐτῇ τῶν ψεγομένων ἐστίν.

Append. habet Ps. Aristot. p. 1251^b 26—37, om. C — 1 δὲ om. PH | περὶ τὴν] τὴν περὶ PH | περὶ τὴν ψυχὴν] παρὰ ταῖς S || 2 ἡρεμαίαις E | post τεταγμ. add. ταῖς A² | post χρωμένῃ om. καὶ b | συμφωνοῦσαν A¹G || 3 τὰ om. SE | παράδειγμα om. b | ψυχῆς om. E | ψυχῆς σπουδαίας] σπουδαίας ψυχῆς SE | σπουδαία HFGR || 4 τῆς om. b | post ἀρετῆς om. καὶ SE | τὸ φιλεῖν om. S || 5 καὶ τὸ μισεῖν τοὺς κακοὺς seclusi | κακοὺς] φαύλους b || 6 ἀλλὰ ἐλεητικὸν καὶ εὐμενικὸν om. P | ἐλεητικὸν] ἐλεγκτικὸν E προσηγῆ S ἴλεων b || 7 μνήμη ἀγαθῆ add. SA || 8 οἷον om. a | φίλοικον F φιλικὸν P φιλόκεικον G | post εἶναι om. καὶ S | καὶ φιλεταῖρον om. S | φιλόξενιον a (corr. in φιλόξενον A) || 9 ἐστίν E εἰσὶν S || 10 καὶ παρακολουθεῖ τὰ ἐναντία αὐτῇ om. b | ante πάντα add. ταῦτα b || 11 παρακολουθοῦντα A | εἰρημένων ES¹ (ψεγομένων S²) | εἰσὶ A ἐστὶ S

Postquam subsidia rei criticae diiudicavimus ipsumque textum constituimus, iam de Ps. Andronici virtutum vitiorumque expositionis fontibus et auctoritate disputare in animo est.

De Ps. Aristotelica vero commentatione, quippe quae tota in hac Ps. Andronici libelli parte lateat, non est quod multa disseram. Ex ea quid discere possimus, recte iam exposuit Zellerus in hist. philos. Graec. III¹ p. 573 (ed. 2). In universum scriptor prorsus amplexus est Aristotelis doctrinam, nisi quod initio Platonem secutus tres animi partes statuit et ad hanc partitionem omnem virtutum et vitiorum enarrationem definitionemque accomodavit. Cetera quantopere cum ipsis Aristotelis scriptis concinant, nonnullis quae praecipue Ethicam Nicomacheam legenti simillima mihi occurrerunt ostendam.

Ad φρόνησιν haec spectant:

Aristot. II 1140^a 25 δοκεῖ δὴ φρονίμου εἶναι τὸ δύνασθαι καλῶς βουλευσασθαι περὶ τὰ αὐτῷ ἀγαθὰ καὶ συμφέροντα, οὐ κατὰ μέρος οἷον πρὸς ὑγίειαν ἢ ἰσχύν, ἀλλὰ ποῖα πρὸς τὸ εὖ ζῆν.

1140^b 4 λείπεται ἄρα αὐτὴν εἶναι ἕξιν ἀληθῆ μετὰ λόγου πρακτικὴν περὶ τὰ ἀνθρώπων ἀγαθὰ καὶ κακά. (cf. 1140^b 20)

1141^a 8 ἡ δὲ φρόνησις περὶ τὰ ἀνθρώπινα καὶ περὶ ὧν ἐστὶ βουλευσασθαι· τοῦ γὰρ φρονίμου μάλιστα τοῦτ' ἔργον εἶναι φαμεν τὸ εὖ βουλευέσθαι. (cf. Rhet. p. 1366^b 20)

Ad πραότητα haec:

1125^b 26 πραότης δ' ἐστὶ μὲν μεσότης περὶ ὀργάς.

^b 34 βούλεται γὰρ ὁ πρῶος ἀτάραχος εἶναι καὶ μὴ ἄγεσθαι ὑπὸ τοῦ πάθους.

1126^a 2 οὐ γὰρ τιμωρητικὸς ὁ πρῶος, ἀλλὰ μᾶλλον συγγνωμονικός.

Ad ἀνδρείαν:

1115^a 33 ἀνδρείος ὁ περὶ τὸν καλὸν θάνατον ἀδεῆς καὶ ὅσα θάνατον ἐπιφέρει ὑπόγνια ὄντα.

1116^b 19 τοῖς μὲν (i. e. τοῖς ἀνδρείοις) γὰρ ἀισχρὸν τὸ φεύγειν καὶ ὁ θάνατος τῆς τοιαύτης σωτηρίας αἰρετώτερος.

^b 26 ὅτι καὶ οἱ ἀνδρεῖοι θυμοειδεῖς· ἰητητικώτατον γὰρ ὁ θυμὸς πρὸς τοὺς κινδύνους.

1117^a 10 διὰ γὰρ τὸ πολλάκις καὶ πολλοὺς νενικηκέναι θαρροῦσιν ἐν τοῖς κινδύνοις.

^a 13. οἱ δὲ (ἀνδρεῖοι) διὰ τὸ οἴεσθαι κρείττους εἶναι.

Rhet. p. 1366^b 11 ἀνδρεία δὲ δι' ἣν πρακτικοὶ εἰσι τῶν καλῶν ἔργων ἐν τοῖς κινδύνοις καὶ ὡς ὁ νόμος κελεύει καὶ ὑπηρετικοὶ τῷ νόμῳ· δειλία δὲ τὸναντίον.

Ad σωφροσύνην:

1117^b 25 μεσότης ἐστὶ περὶ ἡδονὰς ἢ σωφροσύνη.

1118^a 2 περὶ δὲ τὰς σωματικὰς (ἡδονὰς) εἴη ἂν ἡ σωφροσύνη.

Rhet. 1366^b 13 σωφροσύνη δὲ ἀρετὴ δι' ἣν πρὸς τὰς ἡδονὰς τὰς τοῦ σώματος οὕτως ἔχουσιν ὡς ὁ νόμος κελεύει.

Ad δικαιοσύνην:

1129^b 12 δῆλον ὅτι πάντα τὰ νόμιμά ἐστὶ πως δίκαια.

1130^a 8 αὕτη μὲν οὖν ἡ δικαιοσύνη οὐ μέρος ἀρετῆς ἀλλ' ὅλη ἀρετὴ ἐστίν, οὐδ' ἡ ἐναντία ἀδικία μέρος κακίας ἀλλ' ὅλη κακία.

1134^a 1 καὶ ἡ μὲν δικαιοσύνη ἐστὶ καθ' ἣν ὁ δίκαιος λέγεται πρακτικὸς κατὰ προαίρεσιν τοῦ δικαίου καὶ διανεμητικὸς καὶ αὐτῷ πρὸς ἄλλον καὶ ἑτέρῳ πρὸς ἕτερον . . . τοῦ ἴσου τοῦ κατ' ἀναλογίαν . . . ἢ δ' ἀδικία τὸναντίον τοῦ δικαίου.

Rhet. 1366^b 9 ἔστι δὲ δικαιοσύνη μὲν ἀρετὴ δι' ἣν τὰ αὐτῶν ἕκαστοι ἔχουσι, καὶ ὡς ὁ νόμος, ἀδικία δὲ δι' ἣν τὰ ἀλλότρια, οὐχ ὡς ὁ νόμος.

Ad ἐλευθεριότητα:

1119^b 25 (ἐλευθεριότης) περὶ δόσιν χρημάτων καὶ λήψιν, μᾶλλον δ' ἐν τῇ δόσει.

1120^a 9 μᾶλλον ἐστὶ τοῦ ἐλευθερίου τὸ δίδοναι οἷς δεῖ ἢ λαμβάνειν ὅθεν δεῖ καὶ μὴ λαμβάνειν ὅθεν οὐ δεῖ.

24 καὶ ὁ ἐλευθέριος οὖν δώσει τοῦ καλοῦ ἕνεκα καὶ ὀρθῶς.

1120^b 27 ὁ ἐλευθέριος καὶ δώσει καὶ δαπανήσει εἰς ἃ δεῖ καὶ ὅσα δεῖ, ὁμοίως ἐν μικροῖς καὶ μεγάλοις καὶ ταῦτα ἡδέως, καὶ λήψεται δ' ὅθεν δεῖ καὶ ὅσα δεῖ.

1122^a 13 εἰκότως δὲ τῇ ἐλευθεριότητι ἀνελευθερία ἐναντίον λέγεται.

Ad μεγαλοφυχίαν:

1123^b 2 δοκεῖ δὲ μεγαλόφυχος εἶναι ὁ μέγλων αὐτὸν ἀξίων ἄξιος ὢν.

1123^b 21 περὶ τιμᾶς δὴ καὶ ἀτιμίας ὁ μεγαλόφυχος ἐστίν ὡς δεῖ.

1124^a 12 μάλιστα μὲν οὖν ἐστὶν ὁ μεγαλόφυχος περὶ τιμίας . .
καὶ πᾶσαν εὐτυχίαν καὶ ἀτυχίαν μετρίως ἕξει ὅπως ἂν γίνηται, καὶ
οὔτ' εὐτυχῶν περιχαρῆς ἔσται οὔτ' ἀτυχῶν περίλυπος.

1152^a 2 οὐδὲ θαυμαστικός· οὐδὲν γὰρ μέγα αὐτῷ ἐστίν.

Videmus igitur Aristotelis vestigia premere scriptorem. Inveniuntur sane vocabula quae ab Aristotelis scriptis aliena ad posterius tempus spectent, velut [ἀμνημοσύνη pag. 28. 17], ἀπότευγμα pag. 31. 16, χαυνοῦσθαι 31. 14, μεμφμοιρία 31. 20, ἀνόρεκτος 23. 17, alia, neque tamen quae Stoicae Zellero videntur notiones ἐπαινετὰ καὶ ψεκτά, quibus tota disputatio comprehenditur, abhorrent ab Aristotele:

cf. Eth. Nic. 1106^a 1 κατὰ δὲ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας ἐπαινούμεθα ἢ ψεγόμεθα.

1106^a 24 ἡ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ἡ ἔλλειψις ψέγεται, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται.

1108^a 6 ἡ μεσότης ἐπαινετόν, τὰ δὲ ἄκρα οὔτ' ὀρθὰ οὔτ' ἐπαινετὰ, ἀλλὰ ψεκτά.

Rhet. 1366^a 33 καλὸν μὲν οὖν ἐστὶν ὁ ἂν δι' αὐτὸ αἰρετόν ὃν ἐπαινετόν ἢ, ἢ ὁ ἂν ἀγαθὸν ὃν ἠδὲ ἢ, ὅτι ἀγαθόν. εἰ δὲ τοῦτο ἐστὶ τὸ καλόν, ἀνάγκη τὴν ἀρετὴν καλὸν εἶναι, ἀγαθὸν γὰρ ὃν ἐπαινετόν ἐστίν.

Omnia autem in hac dissertatione tam apte et disposita et explanata sunt, ut qui eam confecit ipse philosophus sit habendus. Quapropter qui in Milleri Escorialensis bibliothecae catalogo in duobus codicibus (cod. 541 fol. 20, 563 fol. 11) deprehenderit libellum Ἀνδρονίκου περὶ ἀρετῆς notatum, coniecero ipsam quam tractamus commentationem esse Andronici Rhodii, praesertim cum ita optime explicetur, quod in libellum περὶ παθῶν totam illam commentationem continentem eiusdem auctoris nomen sit translatum. Qua de re ut certior fiam, aliis subsidiis deficientibus in ipsam Hispaniam praefecto bibliothecae Escur. epistolam misi. Liberaliter V. Clar. Felix Rozański abbas misit apographum in charta perlucida confectum quod exhibet haec verba:

τοῦ σοφωτάτου καὶ ὑγιωτάτου κυροῦ ἀνδρονίκου περὶ ἀρετῆς· ἀρετὴ ἐστὶν ἕξις καθ' ἣν ἀγαθοὶ ἐσμεν· ἀγαθὸς μὲν . .

Hic autem Andronicus sine dubio est Callisthus medio aevo vitam degens, cuius commentatio ἀρετῆς ἐστὶν ἕξις κτλ. alioquin Plethoni tribuitur (velut in cod. Monac. gr. 289 fol. 24, cf. Hardt Catal. Mon. III p. 212).

Is tamen de quo agimus libellus *περι ἀρετῶν καὶ κακιῶν* inscriptus nihil habet quo ad Andronicum sive ad alium certum auctorem referatur.

Futilis certe V. Rosei est opinio hunc librum inter Theophrasteos a Laertio Diog. V. 42 (*ἀρετῶν διαφοραὶ α'*) recenseri statuensis (Arist. pseud. p. 184).

Alcibiadem vero quendam quod huius commentatiunculae auctorem esse Andreas Schottus vit. Aristot. p. 165 «ex Arsenii Monembasii collectaneis observavit»¹⁾, id procul dubio nititur Stobaeani codicis B similisve testimonio vano; inscripta enim in eo ecl. I 18 prima manu Ἀλκιβιάδης est. In quo nihil latet nisi frequentissima librarii oscitantia qui in Aristotelis locum (Ἀριστοτέλης postea in ipso B correctum est) substituit Alcibiadis nomen, quod modo scripserat; nam sciendum est in B ut in S aliisque libris antecedere eclogam Platoniam, quae nunc capituli noni ultima legitur, terminata ea verbis his: τὰ δίκαια ἄρα, ὧν Ἀλκιβιάδης, συμφέροντά ἐστι.

Itaque malumus acquiescere in sententia Zelleri prioribus eclepticorum philosophorum temporibus, id est ultimo a. Chr. saeculo libellum tribuentis.

Multo maioris momenti sunt quae peripateticae virtutum descriptioni insertae sunt partes ex Stoicorum philosophia haustae hae: c. II (p. 19. 10 — 20. 2), c. IV₂ (p. 20. 18 — 21. 12), c. V₂ (p. 22. 11 — 23. 6), c. VI₂ (23. 17 — 24. 11), c. VII₂ (p. 25. 7 — 24). Hic enim congestae sunt singularum virtutum definitiones, quarum nonnullae quidem, ubicunque de Stoicorum ethica agitur, magis minusve immutatae occurrunt, plures vero ita propriam prae se ferunt speciem, ut in aliis philosophorum scriptis vix tangantur. Quae omnes num unius ingenio debeantur an a pluribus diversis temporibus sint confectae quaque fide ad suum quaeque auctorem revocari possint, investigandum mihi proposui.

Plurima quae de Stoicorum ethica scimus debemus et Stobaeo (i. e. Arii Didymi²⁾ epitomae) et Laertio Diogeni, quorum ille praestat rerum copia, hic auctorum nominibus ad permulta placita

1) Cf. Fabric. bibl. Gr. t. III c. 6 vol. II p. 157.

2) nam ad Arium referendam esse Stobaei expositionem II 34—334 hodie inter omnes constat (cf. Meineke Ztsch. f. d. Gw. 1859 p. 563 sqq., R. Volkman Jahrb. f. Phil. 1871 p. 683 sqq., Diels doxogr. gr. p. 71 sqq.).

additis. Sed virtutum quas proferunt definitiones cuius originis sint ex neutro cōperimus, ita ut latius circūspiciendum sit, num ex aliis harum epitomarum locis ex aliorumve scriptorum libris aliquid proficiamus ad illam quaestionem expediendam.

Imprimis autem premendum est id quod apud Laertium adscriptis nominibus per se elucet, idem factum esse in Didymi epitoma, scilicet ut plurium philosophorum doctrinae conglutinatae sint, ita quidem ut interdum diversissima proxime sint composita¹⁾. Quod cum in univēsum recte intellexerit Hirzelius²⁾, eo tamen loco qui nobis est tractandus, diversorum philosophorum doctrinas non satis inter se discrevit. Nam fit ut etiam particula cuius enuntiata apte inter se colligata sint, non unius philosophi verba exhibeat. Quo cautiore debemus esse iis locis quos inter se pugnare vel ex externa ratione pateat.

Singula vero Didymi excerpta primum egregie inter se secreta sunt in nova Wachsmuthii Stobaei editione cuius quaterniones nondum publici iuris factos compluribus locis inspicere mihi licuit. Qua ex editione eis quoque capitibus quibus de virtutibus disseritur nova lux affulget. Demonstrat enim (post Spengelium) Wachsmuthius totam particulam inde a verbis *Φρόνησιν δ'εἶναι ἐπιστήμην* (II 102, p. 59.4 W.) usque ad *ἄγνοιαν ποιῶδη* (II 124, p. 68.23 W.) falso loco adhuc in editionibus esse lectam, cum commentationi *ἔτι δὲ τῶν ἀγαθῶν* (II 94, p. 68.24 W.) usque ad *μέρη αὐτῆς γινόμενα* (II 102, p. 72.13 W.), quam in eis sequitur, illa antepōnenda sit. Hoc vitium eo facile explicatur, quod verba II 94—102 unum explent archetypi folium, cetera II 102—124 tria folia: casu igitur in archetypo quod quartum debuit esse folium primo loco positum esse. Atque optime iam qui desiderabatur sententiarum conexus restituitur, si post bonorum malorumque divisionem commemoratis praecipue virtutibus et vitiis (II 92, p. 58.5 sqq. W.) haec ipsa statim accuratius describuntur.

¹⁾ velut II 146 (p. 81.4 sqq. W.) ea fit partitio ut *ὁρίεα καὶ εἰδαισθησία* sint *προηγμένα, πόνος ὄτε προηγμένον ὄτε ἀποπροηγμένον*, ex quo efficitur ut etiam contrarium *ἀπονία* sit ὄτε *προηγμ.* ὄτε *ἀποπρ.*; proxima tamen pagina (II 150, p. 83.3 sq. W.) et *ὁρίεα* et *εἰδαισθησία* et *ἀπονία* dicuntur esse *κατὰ φύσιν* et *δι' αὐτὰ αἰρετά*.

²⁾ Rud. Hirzel: *Untersuchungen zu Ciceros philos. Schriften*, Leipzig, 1882, p. 536.

Primum vero de quo nobis agendum est excerptum patet **inde** a verbis *Φρόνησιν δ' εἶναι ἐπιστήμην* (II 102, p. 59. 4 W.) usque ad *περὶ ὄλον τὸν βίον* (II 104, p. 60. 8 W.); inde nova incohatur commentatio, quae continuatur usque ad II 108 fin. (p. 62. 14 W.) *τῇ φύσει ζῶντα*. Nam sententiarum conexum inter has duas particulas interruptum esse elucet. In priore enim quattuor virtutibus totidem vitia opponuntur *ἄγνοια* dicta earundem rerum quarum virtutes sunt *ἐπιστήμαι*; quae restant res transiguntur verbis *Παραπλησίως δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς καὶ κακίας ὀρίζονται τῶν εἰρημένων ἐχόμενοι* et virtus quid in universum sit breviter definitur p. 60. 3 W: *Κοινότερον δὲ τὴν ἀρετὴν διάθεσιν εἶναι φασὶ φύχῃς σύμφωνον αὐτῇ περὶ ὄλον τὸν βίον*. Quae insequuntur tamen ita scripta sunt, quasi nunc primum de virtutibus sermo esset. Legitur enim: *Τῶν δ' ἀρετῶν τὰς μὲν εἶναι πρώτας, τὰς δὲ ταῖς πρώταις ὑποτεταγμένας· πρώτας δὲ τέτταρας εἶναι· φρόνησιν· σωφροσύνην· ἀνδρείαν· δικαιοσύνην. Καὶ τὴν μὲν φρόνησιν περὶ τὰ καθήκοντα γίνεσθαι· τὴν δὲ σωφροσύνην περὶ τὰς ὀρμάς τοῦ ἀνθρώπου· τὴν δὲ ἀνδρείαν περὶ τὰς ὑπομονάς· τὴν δὲ δικαιοσύνην περὶ τὰς ἀπονεμήσεις κτλ.* In fonte ex quo Didymus hausit haec non coniuncta erant cum prioribus verbis. Nam quo pacto philosophum primum singularum virtutum statuisset definitiones, tum demum qualem omnino notionem intellexeret virtutis exposuisse, postremo, tanquam nondum quidquam dictum esset, non modo commemoravisse virtutum quattuor esse generales, sed rebus quas quaeque spectaret designatis iterum eas definivisse putemus? Itaque aut ex diversis eiusdem libri partibus aut ex diversis libris has commentationes desumpsit compiler.

Tabellam si inspexeris, qua quot virtutum definitiones Stoicam originem prae se ferentes apud veteres scriptores indagavi, omnes habes collectas, videbis unam alteramve Stobaei definitionum apud omnes fere scriptores inveniri, plurimas tamen ac simillimas apud Laertium Diogenem, Sextum Empiricum, in fragmento quod in codice Parisino D (2131) post Andronici libellum legitur in scriptum *Κατὰ Χρύσιππον*¹⁾. Apud hos scriptores definitiones prioris Stobaei particulae semper coniunguntur cum nonnullis posterioris, ita ut ambae re vera unius philosophi esse vel certe in unius libro ex-

¹⁾ cf. pag. 27.13 — 28.10.

stittisse videantur. Res igitur ipsa fert ut quam agnovimus diversitatem paulisper mittentes illorum scriptorum ordinem sequamur.

Apud Clementem Alexandrinum (Strom. II 18, p. 170 Sylb.) eadem ἀνδρείας, σωφροσύνης¹⁾, μεγαλοφυχίας, καρτερίας, ἐγκρατείας definitiones²⁾ uno loco inveniuntur coartatae. Qui locus cuius doctrinam exhibeat demonstrant verba ἀντακολουθοῦσι δ' ἀλλήλαις αἱ ἀρεταὶ . . . ὅτι ὁ μίαν ἔχων ἀρετὴν γνωστικῶς πάσας ἔχει, quae a Plutarcho³⁾ tribuuntur Chrysippo, a Laertio Diogene⁴⁾ Chrysippo, Apollodoro, Hecatoni; sed Chrysippus, qui et Apollodoro et Hecatoni aetate antecessit, hoc quoque loco genuinus auctor est habendus. Neque quisquam ante eum ita dicere potuit, quia et Zeno et Ariston et Cleanthes omnes virtutes ita quodam modo in unum comprehenderunt, ut per se separari non possent neque esset cur dicerent τὰς ἀρετὰς ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις. Itaque quoniam haec verba cum definitionibus arte coniuncta sunt Chrysippi, verisimile fit etiam ipsas definitiones ad hunc philosophum esse referendas.

Sextus Empiricus φρονήσεως, ἀνδρείας, σωφροσύνης, ἐγκρατείας, καρτερίας, μεγαλοφυχίας, εὐσεβείας affert definitiones (cf. tab.) optime congruentes cum Stobaeo.

Quas hic quoque ex Chrysippi scriptis desumpsisse videtur. Nam Carneadem scepticum tam a Cicerone in tertio de natura deorum imitando expressum esse quam a Sexto contra Stoicos pugnante facile apparet, si duorum imitatorum libri inter se conferuntur⁵⁾. Carneades autem ita Chrysippo maxime operam dedit, ut vetus illud

εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρῦσιππος, οὐκ ἂν ἦν σοά⁶⁾

¹⁾ haec quidem paulo discrepat, consentit tamen cum Sext. Emp. IX 174, cf. tab.

²⁾ cf. tab.

³⁾ Plut. de Stoic. rep. c. 27 τὰς ἀρετὰς φησιν (ὁ Χρῦσιππος) ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις οὐ μόνον τῷ τὴν μίαν ἔχοντα πάσας ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τῷ τὸν κατὰ μίαν ὀτιοῦν ἐνεργῶντα κατὰ πάσας ἐνεργεῖν.

⁴⁾ Laert. Diog. VII 125 τὰς δ' ἀρετὰς λέγουσιν ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις καὶ τὸν μίαν ἔχοντα πάσας ἔχειν· εἶναι γὰρ αὐτῶν τὰ θεωρήματα κοινὰ, καθάπερ Χρῦσιππος ἔν τῷ πρώτῳ περὶ ἀρετῶν φησιν, Ἀπολλόδορος δὲ ἐν τῇ φυσικῇ κατὰ τὴν ἀρχαίαν, Ἐλάτων δὲ ἐν τῷ τρίτῳ περὶ ἀρετῶν.

⁵⁾ cf. Zelleri hist. philos. Gr. III¹ pag. 461.2, 463.2, 465.1,5, 466.1 (ed. II), Hirzelii Untersuchungen etc. p. 480 adn.

⁶⁾ Laert. Diog. in Chrysippi vita, VII 183.

in se convertens diceret

εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν ἐγώ¹⁾.

Hunc igitur si secutus est Sextus, apud ipsum quae inveniuntur praecepta Stoicorum Chrysippi potissimum erunt habenda.

Atque re vera tales fere fuisse Chrysippi definitiones eo demonstratur, quod Galenus²⁾ et ab Aristone et a Chrysippo ἀνδρείαν ait esse definitam ἐπιστήμην ὧν χρὴ θαρρῆν ἢ μὴ θαρρῆν.

Neque praetermittam in exigua Anonymi commentatione ἑπερὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν καὶ τῶν τούτων μεσοτήτων³⁾ inscripta, quam Heinsius una cum Ethicae Nicomacheae paraphrasi libelloque Andronici edidit anno 1617 prorsus easdem φρονήσεως, σωφροσύνης, ἀνδρείας, δικαιοσύνης, μεγαλοφυχίας (μεγαλοπρεπείας³⁾) definitiones extare. Quae cum in tota commentatione sola sint Stoicorum, — eetera enim omnia Aristotelis more notionibus ὑπερβολή, μεσότης, ἔλλειψις definiuntur — haec quoque omnia exhausta videntur ex uno fonte nec dissidente a Sexto Clementeque.

Quibus ex rebus cum appareat definitiones illas quae apud tot scriptores semper eadem inveniuntur congregatae, etiam ad unum philosophum omnes esse revocandas, cumque verisimillimum sit hunc unum esse eum quocum nonnullis illorum scriptorum intercedat necessitudo, Chrysippum: iam testimonium proferam quod, quia per se non multum valet, usque ad hunc locum reposui, adiunctum tamen illis argumentis spero fore ut non parvi aestimetur. Illas dico virtutum φρονήσει et ἀνδρεία subiunctarum definitiones quae in codice Parisino 2131 (D) post Andronici libellum, qualis illic extat, additae sunt (p. 27.12—28.10). Quae tantopere consentiunt cum Stobaeo, ut ex ipsa eius epitoma eas exscriptas esse suspicatus sis, nisi intellegi vix posset unde inscriptae sint κατὰ Χρύσιππον. Maxima sane est similitudo quae inter has et Stobaei definitiones intercedit, sed eodem modo permultae illae Sexti, Clementis, Anonymi Heinsiani inter se congruunt⁴⁾, neque

1) Laert. Diog. in Carneadis vita, IV 62.

2) Galen. de plac. Hippocr. et Plat., vol. V p. 597 K., cf. tab.

3) haec definitio, quae apud Stobaeum non extat, praeter Andronicum ab hoc Anonymo solo traditur.

4) etiam quae singulariter videtur esse conformata σωφροσύνη . . ἔξις αἰρέσει καὶ φυγῇ σφύζουσα τὰ τῆς φρονήσεως κρίματα (Clem. Strom. II 18, p. 170 Sylb.) iisdem verbis a Sexto traditur (adv. math. IX 174. cf. tab.).

neglegendum est et φρονήσεως et ἀφροσύνης descriptiones, quae in initio afferuntur, discrepare a Stobaeo. Atque quoniam insunt definitiones, velut καρτερίας, μεγαλοφυχίας¹⁾ quas alios scriptores a Chrysippo petivisse verisimillimum sit, id est quoniam definitiones in D traditae re vera denotant Chrysippi doctrinam, non casu factum esse iudico, ut eius nomen sit inscriptum. Quamquam Chrysippus fusius sine dubio de virtutibus egerat, ita ut si ipsos eius libros a Stobaeo Anonymoque adhibitos esse statueremus, maxima duarum collectionum brevitatis atque similitudo non explicaretur. Quam ob rem alium quem librum, quo Chrysippi definitiones inscripto auctoris nomine collectae erant, uterque ante oculos habuit²⁾.

Quibus rebus perpensitatis dubitari nequit, quin definitiones apud varios illos scriptores inventas in Chrysippi libris exstiterint atque sub eius nomine ferri sint solitae. Neque tamen iam decisum est, primusne eas confecerit Chrysippus an a prioribus constitutas in suum usum receperit. Qua de re quid iudicandum sit iam anquiramus.

Atque primum quidem disputabimus de priore Stobaei particula, qua eadem atque Andronici φρονήσεως, σωφροσύνης, ἀνδρείας, δικαιοσύνης definitiones continentur. Quas ante Chrysippum neminem plena definitione instruxisse credi vix potest. Atqui Cleanthes hasce conficere non potuit, qui cum ἰσχὸν καὶ κράτος quamque diceret virtutem³⁾, ἐπιστήμας eas non potuit definire. Sed Aristonis, Zenonis discipuli⁴⁾, et a Plutarcho et a Galeno afferuntur definitiones haud multum a Chrysippeis discrepantes (cf. tab.). Ariston unam statuit virtutem ὕγιαν⁵⁾, cuius φρόνησις, σωφροσύνη, ἀνδρεία,

1) ἀγχινοίας definitio conspirat cum Laertio Diogene, de quo cf. p. 63.

2) cf. infra p. 63.

3) Plut. de Stoic. rep. c. 7 Ἡ δ' ἰσχὸς αὐτὴ καὶ τὸ κράτος, ὅταν μὲν ἐπὶ τοῖς ἐπιφανέσειν ἐμμενητέοις ἐγγένηται, ἐγκρατεία ἐστιν· ὅταν δ' ἐν τοῖς ὑπομνητέοις ἀνδρεία· περὶ τὰς ἀξίας δὲ δικαιοσύνη· περὶ τὰς αἰρέσεις καὶ ἐκκλίσεις σωφροσύνη sunt ipsius Cleanthis verba.

4) cf. Laert. Diog. in vita Zenonis, VII 37.

5) Plut. de virt. mor. c. 2 Ἀρίστων δὲ ὁ Χίος τῇ μὲν οὐσίᾳ μίαν καὶ αὐτὸς ἀρετὴν ἐποίησε καὶ ὕγιαν ὠνόμαξε· τῷ δὲ πρὸς τί πως διαφόρους καὶ πλείονας. cf. Plut. de Stoic. rep. c. 7 Χρυσίππος Ἀρίστωνι μὲν ἐγκαλῶν, ὅτι μίας ἀρετῆς σχέσεις ἔλεγε τὰς ἄλλας εἶναι.

δικαιοσύνη diversae essent formae ad actiones vitae pertinentes. Ἔγίειαν vero definiebat ἐπιστήμην ἀγαθῶν καὶ κακῶν¹⁾.

Quae verba cum congruant cum φρονήσεως definitione apud Stob. II 102 (p. 59. 5 sq. W.) tradita, quamquam huius particulae definitiones in Chrysippi scriptis extitisse supra vidimus, apparet principem omnium virtutum non a Chrysippo primo dictam esse ἐπιστήμην ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Sed ne Aristo quidem ex suo eam videtur hausisse. Narrat enim Plutarchus, quemadmodum Ariston ὄγειαν unam diceret virtutem in diversis vitae actionibus diverse se habentem, ita similiter iam a Zenone φρόνησιν ἐν μὲν ἀπονεμητέοις dictam esse δικαιοσύνην, ἐν δὲ αἰρετέοις σωφροσύνην, ἐν δὲ ὑπομενητέοις ἀνδρείαν²⁾. Aristo igitur quae docuit non tam ipse invenit quam a Zenone recepta distinctius in unum comprehendit. Neque putari potest Zenonem omnino virtutes pleniore definitione non instruxisse. Qui cum — ut ex Galeni disputatione perspicui licet — quattuor affectus accurate definiret, cur virtutes definitione dignas non habuerit non intellegimus. Quodsi eas definivit, quamquam alia ac meliore omnes virtutes comprehendere potuit ratione quam qua Aristo generalem virtutem ceteris insitam dixit ἐπιστήμην ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Atque re vera quod Aristo dixit ὄγειαν, id adeo respondet Zenonis φρονήσεως notioni ac muneri, ut nostro iure coniciamus definitionem per universam Stoicorum philosophiam patentem qua princeps virtus sit ἐπιστήμη ἀγαθῶν καὶ κακῶν non ab Aristone inventam, sed iam a Zenone ita esse adhibitam, ut et φρονήσεως sit definitio et in ceteris tribus cognosci possit. Quam si intulerimus in distributionem Plutarchi, iam apparebit quo perveniamus. Σωφροσύνη enim, si dicitur φρόνησις ἐν αἰρετέοις, est ἐπιστήμη αἰρετῶν

¹⁾ Galen. I. I. V p. 468 K. Ἄριστων ὁ Χίος . . μίαν (int. ἀρετὴν ἀπεφύνατο) ἦν ἐπιστήμην ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν εἶναι φησιν.

²⁾ Plut. de virt. mor. c. 2 postquam de Aristone dictum est: Ἔοικε δὲ καὶ Ζήνωνος εἰς τοῦτο πῶς ὑποφέρεσθαι ὁ Κικελίδης ὀριζόμενος τὴν φρόνησιν ἐν μὲν ἀπονεμητέοις δικαιοσύνην· ἐν δὲ αἰρετέοις σωφροσύνην· ἐν δὲ ὑπομενητέοις ἀνδρείαν· ἀπολογούμενοι δὲ ἀξιοῦσιν ἐν τοῦτοις τὴν ἐπιστήμην φρόνησιν ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος ὀνομάσθαι. Similiter Plut. de Stoic. rep. c. 7.1 πάλιν ὀριζόμενος (Ζήνωνος) αὐτῶν (i. e. ἀρετῶν) ἐκάστην τὴν μὲν ἀνδρείαν φησὶ φρόνησιν εἶναι ἐν <ὑπομενητέοις, τὴν δὲ σωφροσύνην φρόνησιν ἐν αἰρετέοις> (sic Hirzelius pag. 99.1 recte mihi videtur coniecisse pro uno verbo ἐνεργητέοις) τὴν δὲ δικαιοσύνην φρόνησιν ἐν ἀπονεμητέοις.

καὶ οὐχ αἰρετῶν vel φευκτῶν καὶ οὐδετέρων; similiter ἀνδρεία evadit ἐπιστήμη ὑπομενητῶν καὶ οὐχ ὑπομενητῶν καὶ οὐδετέρων¹⁾ vel quibus idem dicitur ἐπιστήμη δειῶν καὶ οὐ δειῶν καὶ οὐδετέρων, denique δικαιοσύνη, si est φρόνησις ἐν ἀπονεμητέοις, est etiam ἐπιστήμη ἀπονεμητικῆ τῆς ἀξίας ἐκάστῳ vel ut ab aliis traditur ἐπιστήμη ἀπονεμητικῆ τοῦ κατ' ἀξίαν ἐκάστῳ. Hoc vero modo ubique formata est δικαιοσύνης definitio, ita ut alia nulla videatur esse prolata.

Ἀνδρείας quoque definitio ἐπιστήμη δειῶν καὶ οὐ δειῶν καὶ οὐδετέρων, quae etiam apud Platonem occurrit²⁾, iam ante Chrysippum in Stoicorum philosophiam recepta erat. Affert enim Cicero (Tusc. IV c. 24.) inter tres Sphaeri ἀνδρείας definitiones hanc: 'scientia rerum formidolosarum contrariarumque aut omnino neglegendarum conservans earum rerum stabile iudicium'. Sphaerus autem, ut eiusdem Zenonis discipulus³⁾, aequalis erat Cleanthis Aristonisque. Duae igitur virtutum generalium definitiones cum iam dudum hac usitatissima formula essent confectae, maxima cum probabilitate omnes quattuor Zenoni tribuuntur.

Plutarchus vero ubi tradit Zenonem ἀνδρείαν dixisse φρόνησιν ἐν ὑπομενητέοις, σωφροσύνην φρόνησιν ἐν αἰρετέοις κτλ. non definitiones singularum virtutum afferre, sed demonstrare vult Zenonem unam virtutem in ceteris vigere docuisse. Id autem ipsum parum intellexerunt vel noluerunt intellegere illi ἀπολογούμενοι⁴⁾, qui quo tempore vetus doctrina deserta erat, ne a Zenone quidem ita praeceptum esse contendebant, cum dicerent non ipsam φρονήσεως virtutem ceteris virtutibus subditam esse a Zenone, sed simpliciter hanc vocem adhibitam pro ἐπιστήμη. Quae sententia refellitur comparatione quam inter Aristonem et Zenonem instituit Plutarchus, praesertim cum ita non intellegamus cur φρόνησις ipsa definita non sit, id quod nostra ratione optime iam explicatur.

Attamen ne credas iis quae Zenoni tribuimus, obtrectari Aristoni! Satis enim permanet posteriorum laus, qua eum solum unam statuuisse virtutem praedicabant. Nam cum Zeno ita tantum Platonicas virtutes comprehenderet, ut quomodo inter se cohaerent demonstraret, Aristo prorsus novam finxit virtutem ὀγίειαν, quam unam quattuor illis⁵⁾ superposuit.

¹⁾ atque sic eam legimus apud Philon. sacr. leg. allegor. I 21. (cf. tab.)

²⁾ cf. Plat. Laches c. 23 (pag. 195 D).

³⁾ cf. Laert. Diog. VII 37. ⁴⁾ cf. pag. 42 adn. 2.

Ex iis vero quae adhuc disputavimus efficitur et Stobaei et Andronici virtutum generalium definitiones, quae tam inter sese quam cum Zenoneis modo detectis prorsus conspirant, ipsas omnes esse Zenonis.

Iam ad alteram Stobaei particulam nos convertamus. Atque missis eis quae initio eius de quattuor generalibus virtutibus dicuntur primum singularum definitionum multitudinem videamus (Stob. II. 106. 108, p. 60. 24 — 62. 6 W.). Quae quamquam continent nonnullas a Chrysippo, ut supra demonstravimus, probatas, tamen hic quoque cavendum est ne praepropere omnes huic philosopho adiudicemus. Dehortatur enim Ps. Andronicus, cuius nonnullae definitiones atque eae quidem ipsae quas Chrysippeas esse certe demonstrare possumus, ita comparatae sunt, ut prorsus discrepent a Stobaeo.

Huc imprimis pertinet εὐψυχίας definitio, quam Stobaeus refert sic: εὐψυχία δὲ ἐπιστήμη ψυχῆς παρεχομένης ἑαυτὴν ἀήττητον¹⁾, Andronicus: εὐψυχία μὲν οὖν ἐστὶν εὐτονία πρὸς τὸ ἐπιτελεῖν τὰ ἑαυτῆς ἔργα. Verbum εὐτονία autem aperte prodit Chrysippum, qui dixit quaecumque recte agamus, ea ad εὐτονίαν τῆς ψυχῆς, id est ad intentionem quandam animi esse referenda²⁾. Optime igitur hac notione definitur εὐψυχία neque dubitari potest, quin ipsius Chrysippi verba habeamus³⁾.

Atque quemadmodum modo contigit nobis, ut Chrysippum ex verbo raro usurpato vel ab ipso fortasse ficto deprehenderemus, ita ceteroquin etiam res potest expediri. Queritur enim Plutarchus Chrysippum σμῆνος ἀρετῶν οὐ σύνηθες οὐδὲ γνώριμον in philosophiam induxisse, cum nova finxerit verba, velut χαριεντότης, μεγαλότης, καλότης, ἐσθλότης⁴⁾. Neque minus vehementer eum incusat Galenus

1) malim ἐπιστήμη ψυχῆς παρεχομένη αὐτὴν ἀήττητον.

2) Galen. I. I. V p. 403 K. ὅσα γὰρ οὐκ ὀρθῶς πράττουσιν ἄνθρωποι, τὰ μὲν εἰς μοχθηρὰν κρίσιν ἀναφέρει (Χρύσιππος) τὰ δὲ εἰς ἀτονίαν καὶ ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς, ὡσπερ γε καὶ ὧν κατορθοῦσιν ἢ ὀρθῆ κρίσις ἐξηγεῖται μετὰ τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν εὐτονίας.

3) Apud Laert. Diog. VII 126 εὐτονία subiungitur τῇ ἀνδρείᾳ. Posteriores igitur philosophi hoc nomen ex Chrysippi usu petitum ad peculiarem virtutem significandam videntur adhibuisse; nam illo L. D. loco Hecatonis doctrinam agnoscendam esse infra (p. 61.1) exposui.

4) Plut. de virt. mor. c. 2 Χρύσιππος δὲ κατὰ τὸ ποιὸν ἀρετὴν ἰδίᾳ ποιότητι συνίστασθαι νομίζων ἔλαθεν ἑαυτὸν κατὰ τὸν Πλάτωνα σμῆνος ἀρετῶν οὐ σύνηθες οὐδὲ γνώριμον ἐγείρας· ὡς γὰρ παρὰ τὸν ἀνδρείον ἀνδρείαν καὶ παρὰ

ob nimia artificia quibus tractaret et violaret linguam, praecipue maximum etymologiae amorem ei obiciens¹). Quae si consideraverimus, iam non erit dubium, quid censendum sit de discrepantia definitionum εὐταξίας, quam Stobaeus tradit: ἐπιστήμην τοῦ πότε πρακτέον καὶ τί μετὰ τί, καὶ καθόλου τῆς τάξεως τῶν πράξεων; Ps. Andronicus: ἐμπειρίαν καταχωρισμοῦ πράξεων. Vox enim καταχωρισμός, quae in sermone graeco ceteroquin non invenitur, ab ipso eo qui definitionem confecit, derivata est a verbo καταχωρίζω, cuius significatio inest in verbis a Cicerone ad εὐταξίαν definiendam adhibitis (de off. I c. 40, cf. tab.) « loco suo collocare ». Neque igitur dubitabimus hanc quoque Andronici definitionem Chrysippo addicere. Ad eundem spectat etiam notio ἐμπειρίας, quam in Zenonis illud τέλος ἐστὶ τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν inserens Chrysippus τέλος dixerat τὸ κατ' ἐμπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων ζῆν²). Neque unquam hoc vocabulum in Stoicorum virtutum descriptionibus occurrit, nisi ubi Chrysippi doctrina agnoscenda est. Cuius rei plura infra se offerent exempla.

Alia qua Chrysippus deprehenditur est εὐτελείας definitio, quae sic apud Ps. Andronicum legitur: εὐτέλεια δὲ ἕξις ἀνοπέραρτος ἐν δαπάναις καὶ παρασκευαῖς. Nam in hac quoque inest vocabulum ceteroquin non obvium ἀνοπέραρτος, quod recte formatum est de ὑπεραίρω atque eodem modo quo de ὑπερβαίνω ἀνοπέρβατος³). Itaque tertiam habemus definitionem vere Chrysippeam, qua non minus

τὸν πρῶον πραότητα καὶ δικαιοσύνην παρὰ τὸν δίκαιον, οὕτω παρὰ τὸν χαριέντα χαριεντότητα καὶ παρὰ τὸν ἐσθλὸν ἐσθλότητα καὶ παρὰ τὸν μέγαν μεγάλότητα καὶ παρὰ τὸν καλὸν καλότητα ἐτέρας τε τοιαύτας ἐπιδεξιότητας, εὐαπαντησίας, εὐτραπελίας ἀρετὰς τιθέμενος πολλῶν καὶ ἀτόπων ὀνομάτων οὐδὲν δεομένην ἐμπέπληκε φιλοσοφίαν.

Liceat hoc loco corrigere errorem Zelleri qui dicit (III¹ pag. 223.1, ed. II) Chrysippum finxisse verba χαριεντότης, ἐσθλότης, μεγάλότης, καλότης, ἐπιδεξιότης, εὐαπαντησία, εὐτραπελία, sed elucet Plutarchum dicere Chrysippum χαριεντότητα, ἐσθλότητα, μεγάλότητα, καλότητα, alias eius modi elegantias urbanitates comitates in numero virtutum habuisse.

1) Galen. I. I. V p. 213—217 K. τὴν βελτίστην ἐτυμολογίαν¹ diiudicat qua Chrysippus verba ἐγὼ et ἐκεῖνος explicare studuerit.

2) Laert. Diog. VII 87 διόπερ πρῶτος ὁ Ζήνων ἐν τῇ περὶ ἀνθρώπου φύσεως τέλος εἶπε τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν, ὅπερ ἐστὶ κατ' ἀρετὴν ζῆν. . . . πάλιν δ' ἴσον ἐστὶ τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν τῇ κατ' ἐμπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων ζῆν, ὡς φησι Χρῦσιππος ἐν τῇ πρώτῃ περὶ τελῶν.

3) cf. in tab. Stobaei et aliorum ἐγκρατείας definitionem.

quam prioribus discrepat a Stobaeo Andronicus: apud Stobaeum enim εὐτέλεια omnino non extat.

Atque ne ei diffidas quod dixi Chrysippum usum esse ἔξεως voce, quae cum ab Aristotele ad definiendas virtutes semper sit adhibita, posteriori potius tribuenda videatur tempori quo Stoicorum doctrina intermisceretur Peripateticorum praeceptis — ut factum est in horum ethicae descriptione a Stobaeo recepta —: ad huius vocabuli usum definiendum pauca addam. Zeno num aliam adhibuerit notionem praeter ἐπιστήμην nescimus. Cogitari autem potest eum quoque virtutem appellasse ἔξιν, quia Sphaeri, discipuli eius, haec traditur definitio: «fortitudo est igitur adfectio animi legi summae in perpetiendis rebus obtemperans» (Cic. Tusc. IV c. 24, cf. tab.). Hac vero adfectionis voce Ciceronem interpretatum esse ἔξιν ideo verisimile fit quod Sphaeri definitio, quae Chrysippo quoque probata erat, (cf. Cic. ibid.) prorsus respondet σωφροσύνης definitioni a Sexto Clementeque allatae: σωφροσύνη ἐστὶν ἕξις ἐν αἰρέσει καὶ φυγαῖς σφύζουσα τὰ τῆς φρονήσεως κρίματα. Hoc igitur exemplum et ad Sphaerum et ad Chrysippum spectat. Planissime vero Plutarchus testatur Chrysippum ita definivisse, ubi dicit (de virtute mor. c. 9) Ἀὐτὸς τε Χρύσιππος ἐν πολλοῖς ὀριζόμενος τὴν καρτερίαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν ἕξεις ἀκολουθητικὰς τῷ αἰροῦντι λόγῳ δηλὸς ἐστὶ κτλ. Accedit quod in Anonymi Heinsiani libello περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν κτλ. in quo quae Stoicorum extent definitiones ex Chrysippi libris exhaustas esse supra diximus, ἕξις legitur in δικαιοσύνης, μεγαλοψυχίας, μεγαλοπρεπείας definitionibus. Atque, quod gravissimum est, ipsius ἐπιστήμης definitionum a Stobaeo traditarum ea quae propter verbum τόνος ad Chrysippum spectat¹⁾, sic legitur (Stob. II 130) εἶναι δὲ τὴν ἐπιστήμην ἕξιν φαντασιῶν δεκτικὴν ἀμετάπτωτον ὑπὸ λόγου, ἣν τινὰ φασιν ἐν τόνῳ καὶ δυνάμει κείσθαι. Itaque concedendum erit tam ἐπιστήμης quam ἔξεως vocem in definiendis virtutibus a Chrysippo adhibitam esse neque quidquam iam obstare, quominus εὐταξίας et εὐτελείας definitiones apud Ps. Andronicum traditas ei tribuamus.

Ab alio igitur videntur esse confectae definitiones Stobaei. Quarum quis sit auctor iam circumspiciamus primum eos qui

¹⁾ Galen. I. I. V p. 403 K. ὡσπερ ἡ κρίσις ἔργον ἐστὶ τῆς λογικῆς δυνάμεως, οὕτως ἡ εὐτονία βίωμη τε καὶ ἀρετὴ δυνάμεως ἐτέρας παρά τὴν λογικὴν, ἣν αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ὀνομάζει τόνον.

Chrysippum aetate sunt secuti, deinde eos qui antecesserunt perlustantes.

Definitiones quas Sextus, Clemens, alii ex Chrysippi libris hauserunt, posterioribus philosophis sane tribui nequeunt. At commixtae fortasse sunt Stobaei definitiones, ita ut illae quidem Chrysippo, ceterae posteriori cuidam sint adiudicandae. Sed ne hoc quidem probaverim. Posteriorum enim doctrinae, dico Panaetii, — nam hic primus post Chrysippum est nominandus, — qui bipartitam docebat esse virtutem, et theoreticam et practicam, et Posidonii similiter discernentis inter virtutes rationis participes et expertes, quarum illam partem in sola ratione versari hanc ad actiones vitae pertinere volebant, prorsus nulla extant vestigia in ea de qua agimus particula; id quod eo maioris est momenti, quod ex aliis et Stobaei et Laertii partibus re vera a posterioribus petitis facile haec vestigia agnoscere licet. De ultima vero Stoicorum doctrinae aetate, qua Seneca, Epictetus, Marcus Aurelius neglectis eis quae interim erant novata, ad conditores philosophiae suae reverterunt, cogitare omnino non licet, quia Arius Didymus sub Augusto imperatore vitam degit epitomenque suam conscripsit.

Apud posteriores igitur quoniam frustra quaesivimus, iam accedamus ad veteres. Atque iterum cogitari potest definitiones Stobaei esse commixtas, ita ut quae apud Sextum, Clementem, in codice Parisino (D) inveniuntur ipsius sint Chrysippi, ceterae sive Sphaeri, sive Aristonis, sive Cleanthis, sive Zenonis. Sed licet etiam conicere omnes Stobaei definitiones a philosopho qui Chrysippo aetate antecesserit esse confectas, quarum alias non mutatas receperit Chrysippus, aliis novas ab ipso conformatas opposuerit. Hoc tamen si statuerimus, omnes fere definitiones suas a superioribus recepisse Chrysippum concedendum erit, nam quae *φρονήσει* et *ἀνδρεία* subiunguntur virtutes etiam a Chrysippo probatas fuisse docet codex D, neque minus ceterae quae praeter *εὐταξίας*, *κοσμιότητος*, *αἰδημοσύνης*, *χρηστότητος*, *ἐθκοινωνήσιας*, *ἐθσυναλλαξίας* definitiones omnes extant apud Sextum Clementemque, ex Chrysippi libris petitae sunt. Quomodo cum alteri coniecturae, qua omnes Stobaei definitiones unius veteris philosophi sint, statim veritatis species adimatur, iam accedit quod utramque infringat. Nullum enim habemus neque testimonium neque indicium quo probemus priores philosophos non modo quattuor virtutes generales,

sed etiam ceteras sua quamque definitione instruxisse. Quae de eorum partitione et definitione virtutum comperimus, omnia ad quattuor illas spectant. Maximi autem momenti est quod in omnibus Stobaei definitionibus et apud ipsum solum et apud alios simul occurrentibus vestigia inveniuntur prorsus similia eis ex quibus tres Ps. Andronici definitiones Chrysippeas esse supra collegimus. Nam hoc uno loco extant verba ἀδημοσύνη, ἀνταναιρετική, et hic et apud Ps. Andronicum εὐσοναλλαξία, praeter hunc locum in codice Parisino συγκεφαλαιωτική¹⁾. Quocirca ne hic quidem ullus alius agnosci potest auctor praeter Chrysippum. Hoc unum reliquum est ut explicemus, quo pacto liceat duas definitiones inter se discrepantes, velut εὐψυχίας, εὐταξίας, quales apud Ps. Andronicum, quales apud Stobaeum extant, eidem tribuere philosopho. Sed ne haec quidem difficultas difficile est expeditu. Nam quod vituperat Galenus²⁾ Chrysippum, qui adeo sit loquax, ut non bis terve, sed quater vel quinques de eadem re disserat, nonne prona est suspicio eum eandem virtutem plus quam semel definivisse? Atque illustribus exemplis hanc suspicionem confirmare possumus. Cicero enim duas eiusdem virtutis definitiones Chrysippeas affert in Tusc. IV c. 24, ubi dicit: «quo modo igitur Chrysippus? Fortitudo est, inquit, scientia rerum perferendarum vel adfectio animi in patiendo ac perferendo summae legi parens sine timore.» Etiam quo loco apud Stobaeum (II 188, p. 95. 14-18 W.) varia ratione χρηματιστική definitur, Chrysippi doctrina expressa esse mihi videtur. Omnino quod dicitur οἰκονομικήν et χρηματιστικήν in solo sapiente inveniri, consentit cum alio Stobaei loco sine dubio Chrysippeo II 200 (p. 100. 2-6 W.). Ibi enim paulo ante et ipsius Chrysippi nomen affertur et de Ζήνωνι καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ Στωικοῖς sermo est, deinde Chrysippus proditur verbis καὶ τὸν μὲν σπουδαῖον ταῖς περὶ τὸν βίον ἐμπειρίαις χρώμενον . . πάντ' εὖ ποιεῖν, denique idem apertissime cognoscitur ex etymologiae artificiis, quibus cur tot nominibus virtus appelletur exponitur³⁾.

¹⁾ nam sic cum cod. D scribendum esse pro inepto μὴ κεφαλαιωτική iam vidit O. Heine 'Stobaei ecl. loci nonnulli ad Stoic. philos. pertinentes emendantur' progr. Hirschb. 1869. p. 6. 7.

²⁾ Gal. I. I. V 214 fin. K. Χρυσίππῳ μὲν γὰρ καὶ τοῦτο φίλον οὐδὲ δις ἢ τρίς, ἀλλὰ καὶ τετράκις, ἐνίοτε καὶ πεντάκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐν διαφερόνταις πραγματείαις διέρχεται.

³⁾ Τὴν δ' ἀρετὴν πολλοῖς ὀνόμασι προσαγορεύουσιν. Ἀγαθόν τε γὰρ

Iam vero quod hoc loco breviter tangitur, altero (II 188) fusius exponitur recurrente etiam ἐμπειρίας vocabulo. Quare haud dubitanter agnoscemus Chrysippum. Cuius definitiones attendas satisne explicant discrepantiam quae inter Stobaeum et Ps. Andronicum intercedit. Legimus enim (II 188, p. 95. 14. sqq. W.) τὴν δὲ χρηματιστικὴν ἐμπειρίαν περιποιήσεως χρημάτων ἀφειδῶς καὶ ἕξιν ὁμολογουμένως ἀναστρέφασθαι ποιούσαν ἐν συναγωγῇ χρημάτων καὶ τηρήσει καὶ ἀναλώσει πρὸς εὐπορίαν. . . Μόνον δὲ τὸν σπουδαῖον ἄνδρα χρηματιστικὸν εἶναι γινώσκοντα ἀφ' ὧν χρηματιστέον καὶ πότε καὶ πῶς καὶ μέχρι πότε. Hic igitur Chrysippi erat definiendi mos, ut una non contentus explicatione pluribus enuntiatis diverse conformatis diversisque vocibus inductis rem exponeret. Ita prima χρηματιστικῆς definitio inducitur notione ἐμπειρίας, altera ἕξεως vocabulo, tertia is describitur qui χρηματιστικὴν habeat. Quae ultima definitio ita formata est, ut facillime ἐπιστήμης vox possit inferri, cuius usus latissime patet apud Stobaeum. Ita vero si legimus ἐπιστήμη ἀφ' ὧν χρηματιστέον καὶ πότε καὶ πῶς καὶ μέχρι πότε, huic simillima est Stobaei εὐταξίας definitio: ἐπιστήμη τοῦ πότε πρακτέον καὶ τί μετὰ τί, καὶ καθόλου τῆς τάξεως τῶν πράξεων. Qua de causa spero fore, quin eiusdem Chrysippi haec sit definitio et Ps. Andronici illa ἐμπειρία καταχωρισμοῦ dicta, ut nemo iam dubitet.

Ad unam autem omnes virtutes apud Stobaeum dici ἐπιστήμας eo explicandum est, quod qui hanc collectionem instituit ἐπιστήμης voce definitis favit, quin ipse, ut videtur, ubi ἕξις, ἐμπειρία, alia legebantur, illud vocabulum collocavit.

Itaque Chrysippo tribuimus omnes virtutum definitiones quae apud Stobaeum II 106—108 (p. 60. 24—62. 6 W.) extant, neque iam mirabimur quod permultae aliter sunt formatae atque quae apud Ps. Andronicum leguntur Chrysippeae.

Atque si ad Andronicum transferimus quae apud Stobaeum eruimus, multa iam certo auctori tribuere possumus. Elucet enim εὐβουλίας, ἀγχινοίας, μεγαλοφυχίας, καρτερίας, κοσμιότητος, χρηστότητος, εὐσεβείας definitiones, quamquam praeter unam εὐσεβείας in minutiis discrepantes, tamen tam prope omnes accedere ad Stobaeum, ut Chrysippo sine dubio sint addicendae. Quibus si addi-

λέγουσιν αὐτὴν . . . καὶ ἐπαινετόν, εὐλόγως γὰρ ἂν τις αὐτὴν ἐπαινοίη· καὶ καλόν, ὅτι πρὸς αὐτὴν καλεῖν πέφυκε τοῦς ὀρεγομένους αὐτῆς· καὶ συμφέρον, φέρειν γὰρ τοιαῦτα ἃ συντείνει πρὸς τὸ εὖ ζῆν κτλ.

mus εὐφυχίαν, εὐταξίαν, εὐτέλειαν, apparet tam late patere illius doctrinam, ut propensi simus ad ceteras quaecumque eandem prae se ferunt speciem eidem adscribendas. Atque quae restant iam perlustrentur.

Λήματος vox praeter Herodotum inter veteriores scriptores apud solos poetas invenitur, Pindarum, Aeschylum, Sophoclem, Euripidem. Quare quod omnino in philosophia tractatur prodit Chrysippum, qui praecipue a poetis exempla sua petivit¹⁾. Referti enim erant eius libri, ut Galenus²⁾ narrat, poetarum versibus, atque in uno universam fere Euripidis Medeam exscripserat, ita ut ipsa commentatio philosopha Medea vulgo appellaretur³⁾. Qui adeo in poetis erat versatus, eum virtutum nomina apud illos tantum inventa recepisse in oculos incurrit, praesertim cum Plutarchus affirmet Chrysippum studiosum fuisse quam plurimarum virtutum statuendarum⁴⁾.

Similiter se habet vox ἀρρενότητος, quae cum ne apud poetas quidem occurrat, eodem modo quo καλότης, ἐσθλότης, χαριεντότης a Chrysippo videtur esse ficta. Et cum etiam structura definitionis congruat cum vere Chrysippeis, et λήματος et ἀρρενότητος definitiones Chrysippo tribuemus.

Μεγαλοπρεπείας definitio prorsus eodem modo comparata apud Anonymum Heinsianum legitur inter definitiones quae omnes sunt Chrysippi (cf. pag. 40); quare ipsa eiusdem auctoris est habenda.

Ἀνδραγαθίας contra nulla apud quemquam alium philosophum definitio descriptivae invenitur. Abhorret etiam a ceteris hic congestis eo quod neque ἐπιστήμη neque ἔξις neque εὐτονία neque ἐμπειρία dicta est. Atque quamquam ex Chrysippi consuetudine per etymologiam explicatur ἀνδρὸς ἀρετῆ, tamen quae ceterarum virtutum ἀνδρεία subiunctarum cuique quodam modo inest notio ἐπιστήμης δεινῶν καὶ οὐ δεινῶν vel ὑπομνητῶν prorsus distat ab hac ἀνδραγαθίας definitione ad δικαιοσύνην potius spectante. Qua de causa Chrysippo eam tribuere non audeo.

Ἀύστηρίας definitionem Chrysippeam esse censeo, quia toto quo apud Stobaeum extat loco Chrysippi doctrinam cognoscere mihi videor. Tota enim σπουδαίων καὶ φάλων descriptione, quae inde a II 198 (p. 99. 3 W.) uno tenore usque ad II 242 (p. 116. 10 W.)

¹⁾ Diodorus sane, Dionysius Hal., Appianus, Lucianus, recentiores omnes illam vocem usurpabant, sed hi omnes Chrysippum aetate sunt secuti. ²⁾ Galen. V p. 213 fin. ³⁾ Laert. Diog. VII 180. ⁴⁾ cf. supra p. 44. 4.

deducitur, Chrysippi doctrinam exprimi ex multis emergit. De initio iam supra dictum est (cf. pag. 48). Ibi enim sine dubio nobis res est cum Chrysippo, quia et ipsius nomen affertur et ὁ σπουδαῖος dicitur ταῖς περὶ τὸν βίον ἐμπειρίαις χρώμενος et voces καλόν, συμφέρον κτλ. miris etymologiae artificibus explicantur. Similia autem Chrysippique propria per totam expositionem recurrunt, velut II 206 (p. 102. 22 W.) ταῖς περὶ τὸν βίον ἐμπειρίαις χρώμενος συνεχῶς dicitur ὁ νοῦν ἔχων, II 220 (p. 107. 20 W.) ex Chrysippi more a poeta quodam petitur exemplum, II 222 (p. 108. 27 sq. W.) eadem extat βασιλείας definitio: τὴν γὰρ βασιλείαν ἀρχὴν ἀνοπέθ-
θνον εἶναι, quam Laertius Diogenes (VII 122) expressis verbis tribuit Chrysippo; paucis versibus post legimus οὐχ οἶόν τε δὲ μεθυ-
σθήσεσθαι τὸν νοῦν ἔχοντα· τὴν γὰρ μέθην ἀμαρτητικὸν περιέχειν, quod Chrysippum docuisse iterum certissime demonstrat Laertius Dio-
genes¹⁾; in fine denique et quod ἡσυχιότης inter virtutes recepta est prodit Chrysippum versusque prolati Hesiodi.

Atque in hac particula legitur II 238: αὐστηρόν τε λέγεσθαι τὸν σπουδαῖον καθ' ὅσον οὔτε προσφέρει τιλ οὔτε προσίεται τὸν πρὸς χάριν λόγον, quae verba certe adeo sunt simillima Andronici defini-
tioni, ut alius auctoris haberi nequeant.

Ἐγκρατείας definitio ἕξις ἀήττητος ὑφ' ἡδονῆς cum apud Laer-
tium Diogenem inter meras Chrysippi definitiones (μεγαλοφυχίας, καρτερίας, ἀγγινοίας, ἐμβουλίαις) occurrat, eidem ipsa erit tribuenda. Duas igitur habemus Chrysippi definitiones huius virtutis, alteram hanc, alteram quam apud Stobaeum legimus: ἐπιστήμη ἀνοπέμβλητος τῶν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον φανέντων. Sed apud Stobaeum non tam accurate haec Chrysippi definitio tradita mihi videtur quam apud ceteros scriptores: Sextum, Clementem, Laertium, Suidam, qui omnes pro ἐπιστήμη scribunt διάθεσις, et ἀνοπέμβατος pro ἀνοπέμβλητος. Nam primum ἀνοπέμβλητος librario solum deberi patet qui ἀνοπέμβατος verbum exquisitius et rarius cum longe frequentissimo commuta-
verit. Verbum ἐπιστήμη autem, quod apud unum Stobaeum in hac definitione legitur, ab eo mihi videtur esse inlatum qui illas Stobaei definitiones collegit, scilicet qui enchiridion ab Ario Didymo ad-
hibitum confecit.

¹⁾ Laert. Diog. VII 127 ὁ μὲν (int. Χρυσίππος τὴν ἀρετὴν φησιν) ἀπο-
βλητὴν διὰ μέθην καὶ μελαγχολίαν. cf. Stob. floril. I 18.24 (pag. 294 Mein.)
Χρυσίππου. Μικρὰν φασὶ μανίαν εἶναι τὴν μέθην.

Sed tamen quaeritur qui Chrysippus hanc virtutem dixerit *διάθεσιν*. Videtur iam a prioribus Stoicis generalis virtutis notio definita esse *διάθεσις*, nam initio eius Stobaei particulae qua Chrysippeae definitiones continentur (II 104) legimus: *τὴν ἀρετὴν διάθεσιν εἶναι φασὶ ψυχῆς σύμφωνον αὐτῇ περὶ ὅλον τὸν βίον*, quae verba eadem inveniuntur apud Clementem Alexandrinum¹). Atque similiter Laertius Diogenes in particula quae sine dubio priorum Stoicorum doctrinam exhibet (VII 89)²) tradit *τὴν τ' ἀρετὴν διάθεσιν εἶναι ὁμολογουμένην*. Sed quoniam singularum virtutum definitiones, quotquot servatae sunt, praeter unam *ἐγκρατείας* vocem *διαθέσεως* exhibent nullae, nemo Stoicorum hoc vocabulum eadem ratione videtur adhibuisse qua sive *ἐπιστήμην* sive *ἔξιν* quamque definiabant virtutem.

Quare Chrysippus, ut aliis locis unam alteramve virtutem melius sibi videbatur definire, si pro vulgari *ἔξεως* vocabulo *εὐτονίας* vel *ἐμπειρίας* notionem ei subiceret, ita *ἐγκράτειαν* prae ceteris *διάθεσιν* appellavit. Quod quo iure fecerit ut intellegamus, conferamus necesse est praeclaram *διαθέσεως* explicationem quam Simplicius dedit in Aristot. Cat. 70^b 38, ubi dicit: *οὕτως δὲ καὶ τὰς ἀρετὰς διαθέσεις εἶναι οὐ κατὰ τὸ μόνιμον ἰδίωμα, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀνεπίτατον καὶ ἀνεπίδεκτον τοῦ μᾶλλον . . . καὶ γὰρ τὰς μὲν ἔξεις ἐπιτείνεσθαι φασὶ (int. οἱ Στωικοὶ) δύνασθαι, καὶ τὴν εὐδότητα τῆς ῥάβδου, καὶ εὐμετάβολος ἢ δυναμένη κάμπεσθαι, διάθεσιν εἶναι φασιν· μὴ γὰρ ἀνεθῆναι ἢ ἐπιταθῆναι τὴν εὐδότητα μήτε ἔχειν τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, διόπερ εἶναι διάθεσιν*.

Hoc igitur interest inter *ἔξιν* et *διάθεσιν*, ut illa crescere possit, haec perinde ac virga neque intenta sit neque augeatur. Quare tranquillitas quaedam est animi, cuius notio optime quadrat in

¹) Clem. Alexdr. Paed. I 13 (pag. 59 Sylb.) *ἡ ἀρετὴ αὐτῇ διάθεσις ἐστὶ ψυχῆς σύμφωνος ὑπὸ τοῦ λόγου περὶ ὅλον τὸν βίον*.

²) nam in proxime antecedentibus citantur Chrysippus, Cleanthes, sequentia autem verba *διαστρέφεσθαι* δὲ τὸ λογικὸν ζῶον ποτε μὲν διὰ τὰς τῶν ἔξωθεν πραγματειῶν πιθανότητας, ποτε δὲ διὰ τὴν κατήχησιν τῶν συνόντων· ἐπεὶ ἡ φύσις ἀφορμὰς δίδωσιν ἀδιαστρόφους prorsus congruunt cum Chrysippi doctrina vel ipsis verbis a Galeno allatis pag. 462: (Χρῴσιππος λέγει) *διττὴν γὰρ εἶναι τῆς διαστροφῆς τὴν αἰτίαν, ἑτέραν μὲν ἐκ κατήχησης τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἐγγινομένην, ἑτέραν δὲ ἐξ αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως, et 463: ἐπειδὴν γὰρ λέγει (ὁ Χρῴσιππος) τὰς περὶ ἀγαθῶν ἐγγίνεσθαι τοῖς φάυλοις διαστροφὰς διὰ τε τὴν πιθανότητα τῶν φαντασιῶν καὶ τὴν κατήχησιν, ἐρωτητέον κτλ.*

illam virtutis definitionem ἀρετὴ διάθεσις ψυχῆς σύμφωνος αὐτῇ sive διάθεσις ὁμολογουμένη, quae ipsa arte cohaeret cum εὐδαιμονίας definitione. Nam secundum virtutem si vivimus, ait Zeno, assequimur τὸ τέλος¹⁾ consistens in beate vivendo, id est εὐδαιμονία²⁾, quam ipsam definiunt εὐροίαν βίου³⁾. Beatitudo igitur prorsus dependet a virtute, ideo τὴν ἀρετὴν αὐτάρκη εἶναι πρὸς εὐδαιμονίαν Stoici dicunt⁴⁾. Sequitur ut eadem res quae beatitudinem explent, necessario etiam insint in virtute. Quodsi beatitudo habetur εὐροία βίου, scilicet vita quae perinde atque aqua neque impedita neque agitata defluat, virtus quoque tranquillitate praedita sit oportet intraque certos fines se contineat. Quae cur διάθεσις dicta sit, id est status animi qui neque intendi neque augeri possit, iam intellegimus.

Atque ad hanc animi tranquillitatem significandam notio διαθέσεως adhibita est in ἐγκρατείας definitione. Proprium enim est huius virtutis neque agitari rebus externis affectus animo hominum incipientibus, neque omnino modum a recta ratione praescriptum excedere. Hac igitur definitione usus quietum animi statum latius patentem, qui insit in ἐγκρατεία, designavit Chrysippus, altera (ἕξις ἀήττητος ὅφ' ἡδονῆς) robur eius ad libidines reprimendas valens notavit.

Eidem Chrysippo tribuenda est λιτότητος definitio, quae quamquam non tam breviter, at similibus verbis describitur a Clemente quo loco cum ipso usu vocis ἰκανότητος tum qua ratione per etymologiam illa explicatur (cf. tab.) Chrysippi doctrina proditur.

Αὐταρτείας definitionem, ut extat apud Ps. Andronicum: ἕξις ἀρκουμένη οἷς δεῖ καὶ διὰ ταύτης ὀριστικὴ τὰ πρὸς τὸ ζῆν καθήκοντα, corruptam esse elucet. Egregie corrigitur verbis Clementis (Paed. II 12 [p. 91 Sylb.] cf. tab.) quae scribendum docent: καὶ δι' αὐτῆς

¹⁾ Laert. Diog. VII 87 διόπερ πρῶτος ὁ Ζήνων ἐν τῷ περὶ ἀνθρώπου φύσεως τέλος εἶπε τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν, ὅπερ ἐστὶ κατ' ἀρετὴν ζῆν. ἄγει γὰρ πρὸς ταύτην ἡ φύσις.

²⁾ Stob. II 138 (p. 77.16 W.) τέλος δὲ φασιν εἶναι τὸ εὐδαιμονεῖν.

³⁾ ibid. τὴν δὲ εὐδαιμονίαν ὁ Ζήνων ὀρίσατο τὸν τρόπον τοῦτον· εὐδαιμονία δ' ἐστὶν εὐροία βίου.

⁴⁾ Laert. Diog. VII 127 αὐτάρκη τ' εἶναι αὐτὴν πρὸς εὐδαιμονίαν, καθὰ φησι Ζήνων καὶ Χρύσιππος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ἀρετῶν καὶ Ἐκάρτων ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ ἀγαθῶν.

πόριστικὴ τῶν πρὸς τὸ ζῆν καθηρόντων. Unum quo discrepat Clemens, quod dicit τῶν πρὸς τὸν μακάριον συντελούντων βίον, christianae sane est doctrinae. In hac quidem definitione nihil inest quo certe ad Chrysippum adducamur, sed in tanta multitudine ac similitudine Chrysippearum definitionum si invenitur quae prorsus eadem ratione sit formata, hoc sufficere videtur ad eandem originem statuendam.

Ἐλευθεριότητος definitio manifestius auctorem suum indicat. Locutio enim ὁμολογουμένως ἀναστρέφεσθαι παρεχομένη non tam vulgaris, ut a quovis sit adhibita, prorsus respondet Chrysippi verbis quibus χρηματιστικὴν definivit (Stob. II 180 sq., cf. supra p. 49) ὁμολογουμένως ἀναστρέφεσθαι ποιόσα.

Eodem ex loco εὐχαριστίας definitioni lux affulget, nam et χρηματιστικῆς descriptione et εὐταξίας item Chrysippea (Stob. II 106, cf. tab.) demonstratur Chrysippi fuisse hic mos, ut virtutem aliquam definiret ἐπιστήμην τοῦ τίσι καὶ πότε καὶ πῶς κτλ. aliquid faciendum esset.

Quae antecedit εὐγνωμοσύνης definitio non eo solum a ceteris omnibus discrepat, quod neque ἐπιστήμη neque ἕξις neque ἐμπειρία neque εὐτονία dicitur, sed singulari etiam exilitate est atque ieiunitate, ita ut a Chrysippo eam confectam esse negem.

Ὁσιότητος definitionis ἐπιστήμη παρεχομένη πιστὸς καὶ τηροῦν-τας τὰ πρὸς τὸ θεῖον δίκαια forma simillima est ei quam Chrysippo tribuimus λῆμα δὲ ἕξις προχείρους παρεχομένη πρὸς τὸ ἐπιχειρεῖν τε οἷς χρῆ κτλ. (cf. etiam ἐλευθεριότητος defin.). Sed non minus re quam forma spectat ad Chrysippum. Nam apud Stobaeum (II 124) Chrysippi εὐσεβείας definitionem tractatam proxime insequuntur verba τὴν γὰρ ὀσιότητα ὑπογράφεσθαι δικαιοσύνην πρὸς θεοῦ· τοῦς δὲ φάλους παρεκβαίνειν πολλὰ τὸ πρὸς θεοῦ δίκαιον, παρ' ὃ καὶ ἀνοσίους εἶναι.

In εὐσυναλλαξίας definitione haec ipsa vox, quae praeter Ps. Andronicum et Stobaeum a nullo traditur, Chrysippeam prae se fert originem. Praeterea haec definitio admodum concinit cum Stobaei εὐσυναλλαξίας definitione Chrysippo iam tributa. In utraque enim etymon vocis definiendae, modo συναλλαγή modo συναλλάττειν, ad illam explicandam est adhibitum.

Etiam πρόνοιᾶς definitionem, quam si primo loco tractavissemus, ad certum auctorem vix poteramus revocare, perspecta iam Chrysippi definiendi consuetudine ex eius officina profectam esse intellegimus.

Restant imprimis virtutes ipsa nominis forma dissonae ab eis quas adhuc tractavimus: βασιλική, στρατηγική, πολιτική, οικονομική, διαλεκτική, ῥητορική, φυσική, δικαστική, νομοθετική. Quae a quonam definitae sint iam indagemus.

Βασιλικῆς definitionem facile cognoscimus esse Chrysippi. Addito enim dilecto illo verbo ἐμπειρία definitio apertissime ducta apparet ex doctrina eius qui τὴν βασιλείαν ἀρχὴν ἄνωπέθρονον εἶναι dixit (cf. Laert., Stob. in tab. s. v. βασιλική).

Sequentium simillimae sunt inter se definitiones στρατηγικῆς, πολιτικῆς, οικονομικῆς, quarum cum prima apud ipsum Ps. Andronicum, tertia apud Stobaeum II 188 (cf. tab.) dicatur ἕξις θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ, in Ps. Andronici et πολιτικῆς et οικονομικῆς definitionibus librarii culpa verbum πρακτικὴ excidisse ratus restitui ἕξις θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ. Primo obtutu has definitiones a posteriore quoquam Panaetium Posidoniumve secuto confectas esse censueris, quia duae quae statuuntur facultates θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ ad Peripateticorum doctrinam pertinere videntur, quam amplexus Panaetius virtutem in has duas partes divisit. At eadem οικονομικῆς definitio apud Stobaeum II 188 (p. 95. 11 sq. W.) legitur arte coniuncta cum χρηματιστικῆς descriptione, quam Chrysippo supra tribuimus. Neque est quo suspicemur posteriorum doctrinam hoc Stobaei loco atque hac in definitione immixtam esse Chrysippeae. Id ne contendamus, similis facit μαντικῆς definitio, quam Chrysippo Cicero tribuit haec verba faciens (de divin. II 63. 130.): «Chrysippus quidem divinationem definit his verbis: vim cognoscentem et videntem et explicantem signa quae a dis hominibus portendantur». Haec igitur est ἕξις διαγνωστικὴ καὶ ἐξηγητικὴ τῶν ὑπὸ θεῶν ἀνθρώποις διδομένων σημείων, qua definitione complectuntur Stobaei verba ἐπιστήμη διαγνωστικὴ (cf. tab. s. v. μαντικὴ) et Sexti ἐπιστήμη θεωρητικὴ καὶ ἐξηγητικὴ (IX 132 cf. tab.). Huic autem animi facultati si et perspicendi et adhibendi vi opus esse dixit Chrysippus, non est quod negemus eum ad στρατηγικὴν, πολιτικὴν, οικονομικὴν explendas eadem utraque postulasse.

Ab his quodam modo abhorrentes inter se simillimae sunt διαλεκτικῆς, ῥητορικῆς, φυσικῆς definitiones in quibus ἐπιστήμης notio adhibita est.

Διαλεκτικὴ apud unum Laert. Diog. VII 42 (cf. tab.) similibus verbis sed pluribus explicatur, ceteroquin definitur ἐπιστήμη ἀληθῶν

καὶ ψευδῶν καὶ οὐδετέρων, quae usitatior Stoicorum definitio videtur fuisse. Nam quod Laert. Diog. II 62 ad eam addit ὡς φησι Ποσειδώνιος non demonstrat Posidonium primum eam confecisse. Etenim etiam ad definitionem τὴν λόπην ἄλογον εἶναι συστολὴν τῆς ψυχῆς, quae usque ad Zenonem originem refert, adiungit verba: ὡς Ἀπολλόδωρος φησιν ἐν τῇ ἡθικῇ. Eum igitur scriptorem citat Diogenes ex cuius libris ipse definitiones hausit.

Ῥητορικὴ δὲ ἐπιστήμη τοῦ εἰδὸς λέγειν apud eundem legitur Sextum (πρὸς ῥήτορας 6, cf. tab.), qui et a Stoicis et a Xenocrate ita dictum esse tradit.

De physica Cicero (de fin. III 21. 72) dicit: «Ad easque virtutes de quibus disputatum est, dialecticam etiam adiungunt et physicam, easque ambas virtutum nomine appellant, alteram quod habeat rationem ne cui falso assentiamur neve unquam captiosa probabilitate fallamur Physicae quoque non sine causa tributus idem est honos, propterea quod qui convenienter naturae victurus est, ei proficiscendum est ab omni mundo atque ab eius procuratione» etc.

Quare *διαλεκτικῆς*, *ῥητορικῆς*, *φυσικῆς* quoque definitiones non habemus quo Stoicis vel ipso Chrysippo abiudicemus.

Δικαστικὴν et *νομοθετικὴν* a Stoicis tractatas esse apparet ex Clementis verbis (cf. tab.), qui demonstraturus Mosen etiam ex Graecorum sententia sapientem dici debere *δικαστικὴν*, *νομοθετικὴν*, *βασιλικὴν*, omnia quae ad sapientiam explendam necessaria dicerentur, in eo coniuncta fuisse ostendit. Atque eodem modo quo apud Clementem cum *δικαστικῇ* conexa dicitur *κολαστικῇ*, apud Ps. Andronicum ipsa *δικαστικῇ* est ἐπιστήμη *κολάσεων*. Quare quamquam Andronici *δικαστικῆς* definitio simplicius conformata est quam ceterae neque apud Clementem *νομοθετικῆς* definitio affertur, tamen neutra habet quo a Chrysippo abiudicetur.

Sed tamen hae animi facultates num ab ipso Chrysippo in virtutibus numeratae sint, difficile est diiudicatu. Mirum sane est quod nulla earum inter Stobaei virtutum definitiones occurrit, sed *βασιλικῇ*, *στρατηγικῇ*, *οἰκονομικῇ*, *πολιτικῇ* postea ubi *σπουδαῖοι* καὶ *φᾶλοι* describuntur dispersim commemorantur.

Quamobrem dixerit quispiam Chrysippum non inculcasse harum quamque ad bonos homines pertinere, si eas numerasset in virtutibus per se coniunctis in sapiente; itaque in ἐπιτηδεύματων numero eas

potius esse habitas. At quae apud Stobaeum II 128 (p. 73.10 sq. W.) appellantur ἐπιτηδεύματα: φιλομουσία, φιλογραμματία, φιλογεωμετρία atque II 120 (p. 67.5 sq. W.): φιλιππία, φιλοκωννηγία alieni, opinor, generis sunt atque βασιλική κτλ.¹⁾, nec neglegendum est, ubi enarretur quid proprium sit sapientis, non illas modo facultates, sed interdum etiam ipsas virtutes afferri, velut legitur apud Stobaeum II 200 (p. 100. 2-6 W.): εὐδαίμων δ' ἐστὶ μάλιστα (ὁ σπουδαῖος) καὶ εὐτυχής . . . καὶ εὐσεβής . . . βασιλικός τε καὶ στρατηγικός κτλ. Accedit quod si hasce appellemus ἐπιτηδεύματα, ne ἀδυστηρία quidem inter virtutes sit referenda, quippe quae item non nisi in σπουδαίων καὶ φάλων expositione describatur. Itaque unum illud quod scrupulum nobis movit, scilicet quod inter Stobaei virtutum definitiones Ps. Andronici βασιλική, στρατηγική κτλ. sint omissae, tenuitati potius vitio vertamus Didymi collectionis, in qua omnino multo pauciora extant quam apud Ps. Andronicum.

Ex iis quae adhuc disputavimus apparet perpaucae definitiones a Chrysippi doctrina abhorrere, ita ut quaeratur, num iure hae in tanta mole Chrysippearum extent. Atque si codicem optimum consulimus, videmus omnibus quae eius auctoritate expunctae sunt definitionibus aut alienam exprimi doctrinam aut moleste iterari genuina verba. Itaque cum ex discrepantia inter codicem C et deteriores libros intercedente didicerimus, qua ratione interpolatio omnino in libello grassata sit, intellegemus quatenus in ipsum codicem optimum illa pateat.

Ante virtutum generalium definitiones qui insertus est ὄρος ἀρετῆς (cf. pag. 19. 6-9.): Ἀρετὴ ἐστὶν ἕξις ἐν μεσότητι θεωρουμένη κτλ. meram Aristotelis doctrinam reddit. Simillime enim in Eth. Nic. (1106^b 36) legitur: ἐστὶν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ ἐν μεσότητι οὕσα τῇ πρὸς ἡμᾶς ὀρισμένη λόγῳ καὶ ὡς ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν. 1106^b 16 λέγω δὲ τὴν ἠθικὴν· αὕτη γάρ ἐστι περὶ πάθη καὶ πράξεις.

Prorsus eandem originem produnt quae ad πράξεις adscripta sunt (p. 22.2 sq.) ἡ μεσότης περὶ ὀργάς· ἧς ἡ μὲν κτλ., quibuscum conferas Eth. Nic. 1125^b 26 πράξης δὲ ἐστὶ μὲν μεσότης περὶ ὀργάς. 1125^b 29 ἡ δ' ὑπερβολὴ ὀργιλότης τις λέγεται ἂν. 1126^a 3 ἡ δ' ἑλλειψις εἴτ' ἀοργησία τίς ἐστὶν εἴθ' ὅ τι δὴ ποτε

¹⁾ Quod apud Stob. II 100 (p. 71.3 W.) μαντικὴ dicitur ἐπιτηδεύματα non ex Chrysippi doctrina videtur esse allatum, nam hoc loco sola ἐπιτηδεύματα dicuntur ἕξεις, virtutes διαθέσεις. Sed etiam corruptus videtur esse locus.

ψέγεται· οί γάρ μὴ ὀργιζόμενοι ἐφ' οἷς δεῖ ἡλίθιοι δοκοῦσιν εἶναι. 1126^a 18 ὑπερβολῇ δ' εἰσὶν οἱ ἀκρόχοιοι δέξις καὶ πρὸς πᾶν ὀργίλοιο καὶ ἐπὶ παντί.

Ad φρόνησιν duae novae additae sunt definitiones, quarum altera ἡ τῶν πρακτῶν ὀρθῇ καὶ ἀληθῆς καὶ μετ' αἰτίας θεωρία ex Panaetii doctrina desumpta esse mihi videtur. Is enim unam φρόνησιν dixit esse θεωρητικὴν vel θεωρίαν, perspicentem quid ceteris tribus virtutibus perficiendum esset, ut quae ad veritatem maxime et ad rerum causas spectet; id quod apparet ex Ciceronis de off. II c. 5 (cf. tab.). Ciceronem enim in libris de officiis, praecipue in prioribus duobus, ita Panaetii vestigia pressit¹⁾, ut haud dubitanter ex illius scripto huius doctrinam colligere possimus²⁾.

Altera quae accessit definitio ἡ φρόνησις ἐστὶν ἀρετὴ τοῦ λογιστικοῦ περὶ τὰ αἰρετὰ καὶ ψευκὰ καὶ τὴν κρίσιν τῶν χειρόνων ἢ βελτιόνων ex ipsius huius libelli doctrina Peripatetica (cf. p. 20. 16, 21. 14) ni fallor est descripta.

De definitionibus κατὰ Χρύσιππον inscriptis, quae non minus in interpolationibus numerandae sunt, non est cur iterum disseram.

Ceterarum haud paucae desumptae sunt ex ὅροις Πλάτωνος. Quos ὅρους a Platone conscriptos esse si statuamus, eodem iure contendere possit Ovidium ipsum memoriales suos collegisse versus qui a parvulis gymnasiarum nostrorum discipulis ediscuntur. Sed ne pura quidem Platonis doctrina in iis expressa est, immo cum ad Peripateticos tum ad Stoicos permulta pertinent (cf. in tab. φρον. δικαιοσ. εὐσεβ. defin.). Quocirca posteriore aetate ab eclecticico quoquam philosopho compositi sunt neque adhiberi possunt ad certae philosophorum sectae doctrinam demonstrandam.

Ad hos igitur ὅρους pertinent verba ad ἀγγινοίας definitionem adscripta καὶ καταστοχαζομένη τοῦ δέοντος (cf. tab.), deinde quibus προνοίας definitio amplificata est verba ἡ παρασκευαστικὴ τοῦ δέοντος, nec non quae ad ὁσιότητα addita sunt ἡ ὀρθῇ ἐπιστήμη περὶ θεοῦ τιμῆς ἢ αὐτῆ δὲ καὶ δικαιοσύνη λέγεται, quae quidem non abhorrent a Stoicorum vel ipsius Chrysippi doctrina (cf. Stob. II 124, p. 68. 9 W., tab.), propius tamen accedunt ad ὅρους Πλάτωνος haec ex-

¹⁾ cf. Gell. Noct. Att. XIII 28. Legebatur Panaetii philosophi liber de officiis secundus ex tribus illis inclitis libris quos M. Tullius magno cum studio maximoque opere aemulatus est.

²⁾ cf. O. Heinii praefat. in Cic. de off.

hibentes (413): εὐσέβεια δὲ δικαιοσύνη περὶ θεοῦ . . . ἐπιστήμη τῆς περὶ θεοῦ τιμῆς.

Etiam καρτερίας definitio, qualis in deterioribus libris legitur ὑπομονὴ λύπης ἢ πόνων ἕνεκα τοῦ καλοῦ, desumpta est ex ὅροις (cf. tab.). Genuina verba, quae illis plane expulsa erant, restituere contigit egregio codicis C auxilio.

Κοσμιότητος definitionem perperam intellexit interpolator, cum κινήσεις καὶ σχέσεις, quae de animo intellegenda sunt, ad corpus referens non solum σχέσει mutaret in σχήματι, sed, ne dubitaretur quid sibi vellet, adderet etiam σώματος. Deinde ὅρους secutus apposuit: εὐταξία περὶ σχῆμα καὶ κίνησιν σώματος (cf. tab.).

Ad αὐστηρίας definitionem quae addita sunt verba ἢ ἕξις ψυχῆς μὴ ἀνεχομένη ὀμιλίαν φαύλων ἡδονῶν μηδὲ λόγων non tam aliunde petita quam ab ipsa genuina definitione, qua paulo uberioribus verbis idem dicitur, originem ducere videntur.

Restant nonnullae quarum condiciones sunt incertae, interpolationis tamen speciem aperte prae se ferentes, velut πραγματικὴ atque ἡθικὴ, quae neque apud Academicos neque apud Peripateticos neque apud Stoicos inter virtutes inveniuntur. Fortasse ad exemplum definitionum διαλεκτικῆς, ῥητορικῆς, φυσικῆς ab interpolatore fictae sunt.

Similiter se habent verba ἴδιον δὲ δικαιοσύνης ἐστὶ τὸ ἐκείνα νέμειν κτλ. (p. 25.5 sq.) et πίστεως definitio (p. 26.9 sq.) utraque ad Ps. Aristotelica enuntiata addita. Illa enim post brevem virtutis generalis definitionem inserta sunt quo loco aut secundarias virtutes subiungere aut pleniorē definitionem statim adnectere solet Ps. Andronicus. Accuratius autem interpolator explicare voluit illud κατ' ἀξίαν, sed utrum ipsi haec explicatio in mentem venerit an aliunde sit petita nescio.

Πίστεως definitio inepte adiecta est virtutibus ab Aristotele δικαιοσύνη subiunctis. Distat autem a Peripateticorum doctrina propter vocem συγκαταθέσεως, ita ut ad Stoicos spectare videatur.

Quarum rerum omnium summam si facimus, apparet definitionibus a codice C alienis secludendis hoc unum semper spectari, ne res a doctrina non Chrysippea petitae in libello ferantur (cf. ὅρος ἀρετῆς, φρονήσεως, προνοίας, πραγματικῆς, ἡθικῆς, πραότητος, καρτερίας definitiones) neve omnino duabus una virtus definitionibus sit instructa (cf. αὐστηρία, κοσμιότης, ὁσιότης κτλ.). Docet igitur

codex C, qua via ad genuinam libelli formam restituendam perveniamus. Sed ne ipsum quidem ab additamentis vacuum esse iam apparet. Qui cum εὑταξίας definitionem sic exhibeat: εὑταξία δὲ ἐμπειρία καταχωρισμοῦ πράξεων ἢ περι τὰς πράξεις ἔχουσα τὸ βέβαιον ἢ τοὺς καταχωρισμοὺς, aperte aliena manu amplificatum praebebat contextum. Nam non modo verba ἢ τοὺς καταχωρισμοὺς, quae sola addi non poterant, spuria sunt, sed etiam antecedentia ἢ περι τὰς πράξεις ἔχουσα τὸ βέβαιον. Verbum βέβαιον quidem in εὑταξίας definitione a philosophis adhibitum esse ex Clementis verbis discimus (Paed. III 12, cf. tab.), qui dicit εὑταξία . . . δυνάμεις τεταγμένη βεβαία τῶν ἕξης ἀλλήλοις κτλ. Hac usitata igitur voce interpolator explanare studuit insolitum verbum καταχωρισμός.

Praeterea vero excludendae sunt quae a Chrysippi definiendi more discrepant definitiones et ἀνδραγαθίας et εὐγνωμοσύνης. Neque minus suspecta habeo verba ante εἶδη ἀρετῆς interposita, quae si me sequeris leguntur: ἔστι δὲ ἀρετὴ ἕξις ὁμολογουμένη.

Ita si restituimus libellum, ad unam omnes definitiones sunt Chrysippi. Nimirum non cunctas quas ille confecerat virtutum definitiones hic congestae sunt, desideramus multas quae compluribus aliis locis occurrunt, velut apud Stobaeum II 240 ἡσυχιότης, πραότης, apud Clementem ἰκανότης, καθαριότης, ἀφέλεια, εὐκολία, θεοπρέπεια, apud Sextum ἰατρικὴ, μουσικὴ, apud Plutarchum χαριεντότης, ἐσθλότης, μεγαλότης, καλότης, quin etiam non paucae Stobaei collectionis omissae sunt, ut νουνέχεια, εὐστοχία, εὐρηχανία, θαρραλεότης, φιλοπονία, εὐκοινωνησία, αἰδημοσύνη. Nihilò setius hoc meo mihi iure contendere videor in Andronici libello religiosius Chrysippi verba servata esse quam apud Stobaeum. In ipsis quidem Chrysippi libris versatum fuisse Pseudo-Andronicum philosophiae elementis vix imbutum nullo modo adducor ut credam. Sed epitomen, puto, adhibuit, qua Chrysippi definitiones accuratissime erant congestae. Qualia enchiridia extitisse non est cur negemus, cum praeter alia definitiones ex Platonis Aristotelisque scriptis in libellos collatas esse sciamus; nam ne dicam de ὄροις Πλάτωνος supra (p. 58) tractatis, in codice Monacensi 495 fol. 55 excerpta inveni quibus inscriptum est Ἀριστοτέλους ὄροι ἀρετῶν καὶ κακῶν ἀπὸ τῶν ἡθικῶν; quid quod similem operam Stoicis praestitit Herophilus, cuius liber περὶ Στοικῆς ὀνομάτων χρήσεως laudatur in Origenis anecdoto (vide Montefalconii praelim. ad Orig. Hexapl. p. 78).

Stobaei contra definitiones ex secundariis nec prorsus puris fontibus haustae sunt, id quod apparebit, si quomodo totus ille quo extant locus comparatus sit examinaverimus. Iam supra (p. 38) diximus particulam definitiones continentem patescere usque ad verba ἀκολούθως τῇ φύσει ζῶντα (II 108 fin., pag. 62¹⁴ W.), ita ut in fine huius commentationis, quid cuique proprium sit virtuti, iisdem fere describatur verbis quibus in initio (II 104, pag. 60. 12-15 W.). Per totam igitur hanc particulam omnia inter se concinunt uniusque philosophi (i. e. Chrysippi) sententiam exprimunt. Aliena tamen sunt quae insequuntur.

Nam quae II 110 (p. 62. 17-20 W.) virtutes statuuntur secundariae ὑγίεια τῆς ψυχῆς, ἀριότης, ἰσχύς, κάλλος, quaeque II 112 (p. 63. 12-14) duae res inesse dicuntur in quaque virtute, velut in φρονήσει et τὸ θεωρεῖν καὶ πράττειν et τὸ θεωρεῖν καὶ ἃ δεῖ ἀπονέμειν etc., posteriorum philosophorum certa sunt vestigia. Quae ad Hecatonem¹⁾, Posidonii discipulum, referenda esse recte mihi videtur contendere Hirzelius (*Unters. zu Cic. philos. Schr. II* p. 475—514).

¹⁾ Potueris cogitare de Antiocho, quem duo virtutum genera statuisset tradidit Cicero (de fin. V 13. 35), alterum earum quae ingenerentur suapte natura appellenturque non voluntariae, velut docilitatem, memoriam, alterum autem magnarum verarumque virtutum quas appellemus voluntarias, ut prudentiam, temperantiam, fortitudinem, iustitiam et reliquas generis eiusdem. Atque similiter Stobaei verbis (II 112, p. 63. 10-15 sq. W.) respondet, quod docet (de fin. V 23. 65, 68) singulas virtutes distingui proprio cuiusque munere, omnibus tamen communem esse « affectionem quandam suum cuique tribuentem atque societatem coniunctionis humanae munifice et aequentem ». Attamen quamquam non mirum esset Antiochi doctrinam apud Stobaeum inveniri, tamen de hoc Stobaei loco iudicium ferri nequit, nisi etiam simillimum. Laert. Diog. VII 125 intuemur. Melius enim mea quidem sententia non negaverit Hirzelius eandem in utroque doctrinam esse agnoscendam. Apud utrumque illud θεωρεῖν καὶ πράττειν occurrit, apud utrumque extat notio κεφάλαια vel κεφαλαιοῦσθαι, quam ceteroquin non inveni, utriusque denique — id quod non parvi existimo — proxime antecedunt verba Πάσας δὲ τὰς ἀρετὰς . . . κοινὰ τε θεωρήματα ἔχειν . . . τὸν γὰρ μίαν ἔχοντα πάσας ἔχειν κτλ. Quae cum apud Laertium hoc ipso loco tribuantur Chrysippo, Apollodoro, Hecatonī, exhausta videntur ex novissimi horum Hecatonis libris, e quibus saepius Laertius veterum doctrinas petivit (cf. VII 87, 91, 101, 103, 124, 127). Doctrinam tamen Antiochi, qui ne semel quidam citatur, non est quod a Laertio exscriptam esse putemus. Quare totum hunc locum Hecatonī tribuo.

At non totam, ut Hirzelius, partem inde a II 104 (p. 60.9 W.) usque ad II 114 (p. 64.12 W.) Hecatonem tribuo, immo ante II 108 (p. 62.15 W.) eius verba incipere nego. Hic vero ad virtutes adhuc tractatas, quas ipse appellat *τελείας*¹⁾, primum alias adiungit *δυνάμεις* dictas easque Chrysippi verbis nisus²⁾ cum corporis viribus comparat. Tum quo modo primariae virtutes inter se cohaereant explanat ex sua ipsius doctrina, ad quam fulciendam denique testimonio utitur veneratissimi praeceptoris Panaetii, qui virtutes ad idem tendentes similes esse dixerit multis sagittariis ad eandem rem sagittas collineantibus.

Iam igitur omnia explicantur.

Definitiones quas Chrysippeas esse demonstravimus non ab ipso Chrysippo omnes *ἐπιστήμης* voce instructae sunt. Imprimis *ἐγκράτεια* a Chrysippo non *ἐπιστήμη ἀνοπέρβατος* sed *διάθεσις ἀνοπέρβατος* dicta erat, qua de re supra disputavi; etiam *καρτερία* non his *ἐπιστήμη*, sed sic potius definita esse mihi videtur: *ἐπιστήμη ἐμμενητῶν καὶ οὐκ ἐμμενητῶν καὶ οὐδετέρων* sive *ἕξις ἐμμενητικῆ τοῖς ὀρθῶς κριθεῖσι*. Insunt sane in quarum structuram nulla nisi *ἐπιστήμης* notio quadret, velut *εὐβουλία*, *εὐταξία*, *κοσμιότης*, *εὐσέβεια*, *εὐκοινωνησία*, *εὐσυναλλαξία*, sed ceterae, quotquot apud Andronicum dicuntur *ἕξεις*, nescio an a Chrysippo non appellatae sint *ἐπιστήμαι*.

Quare ex ipsis Chrysippi libris Didymi definitiones non possunt esse petitae. Neque igitur ad Hecatonem, quem Hirzelius habet auctorem, particula illa referri potest, nam Hecato si definitiones Chrysippeas collegerit, sine dubio ipsos Chrysippi libros adhibuerit. Quapropter meo iure supra indicavi et Didymi et codicis D definitiones ex enchiridio quodam Chrysippi definitiones non prorsus puras continente esse haustas. Utrum ex eodem an ex alio libro

1) Haec notio cohaerere videtur cum Hecatonis verbis (Laert. Diog. 90) quibus *τελειότητα* virtutem dicit. Quocirca quod Hirzelius (p. 462 n. 1) pro *τελείας* scribi vult *τέχνας* mihi non probatur. Etiam Antiochi verba proxima pag. allata «magnae veraeque virtutes» hanc posteriorum doctrinam illustrent.

2) Galen. I. I. V p. 440 K. *ἡ δὲ ἐν τῷ σώματι ὕγεια εὐκρασία τις καὶ συμμετρία τῶν δ' εἰρημένων . . . ἡ ἐν θερμοῖς καὶ ψυχροῖς καὶ ὕγροις καὶ ξηροῖς γινομένη συμμετρία ἢ ἀσυμμετρία ἐστὶν ὕγεια ἢ νόσος, ἡ δὲ ἐν νευροῖς συμμετρία ἢ ἀσυμμετρία ἰσχύς ἢ ἀσθένεια καὶ εὐτονία ἢ ἀτονία, ἡ δὲ ἐν τοῖς μέλεσι συμμετρία ἢ ἀσυμμετρία κάλλος ἢ αἰσχος.* cf. p. 432, 437, 438, 439, 450.

principalium virtutum definitiones desumpserit Didymus, vix potest decerni neque multum refert.

Quod si contigit nobis, ut nonnullas definitiones Zenoni, magnum numerum Chrysippo tribueremus, ex disputatione nostra aliis etiam scriptoribus lux affertur. Apparet enim Laertii Diogenis generalium virtutum definitiones Zenonis, ceteras esse Chrysippi; Clementem Alexandrinum, quamquam nusquam fere auctoris nomen affert, ubicunque de Graecorum philosophia in universum agit potissimum sequi Chrysippum, definitiones quas Stobaeus in Peripateticorum ethica exponenda affert, ex eadem Chrysippi doctrina originem trahere.

Chrysippi igitur definitiones ita undique recurrunt, ut non dubium sit, quin quae ab illo inventae erant, a posterioribus philosophis fere non mutatae reciperentur.

Andronicus	Stobaeus	Laertius Diogenes
<p>p. 19.12 sq. Φρόνησις . . . ἐπιστήμη ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδαιτέρων (Zeno, Chrys. cf. p. 41—44).</p> <p>p. 19.13 sq. [ἡ φρόνησις ἐστὶν ἡ τῶν πρακτικῶν ὀρθὴ καὶ ἀληθὴς καὶ μετ' αἰτίας θεωρία.] (Panaet. cf. p. 58)</p> <p>p. 19.14 sq. [ἡ φρόνησις ἐστὶν ἀρετὴ τοῦ λογιστικοῦ περὶ τὰ αἰρετὰ καὶ φευκτὰ καὶ τὴν κρίσιν τῶν χειρόνων ἢ βελτιόνων.] (Academ. — Peripat. cf. p. 58)</p>	<p>p. 102 H, 59.5 sq. W. (Zeno, Chrys.) ἐπιστήμην ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδαιτέρων.</p> <p>p. 102 H, 59.4 sq. W. ἐπὶ ὧν ποιητέον καὶ οὐ ποιητέον καὶ οὐδαιτέρων.</p> <p>p. 104 H, 60.12 W. καὶ τὴν μὲν φρόνησιν περὶ τὰ καθήκοντα γίνεσθαι.</p> <p>p. 316 H, 145.19—21 W. (Peripat.) φρόνησιν δὲ ἕξιν βουλευτικὴν καὶ πρακτικὴν ἀγαθῶν καὶ καλῶν.</p>	<p>VII 92 (Zeno, Chrys.) φρόν. εἶναι ἐπιστήμην κακῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ οὐδαιτέρων.</p> <p>126 (Hecato?) τὴν φρόν. περὶ τὰ ποιητέα καὶ μὴ καὶ οὐδαιτέρα.</p> <p>ibid. εἰ τὰ μὲν αἰρετικῶς ποιεῖ . . . φρόνιμός τ' ἐστὶ . . . κτλ.</p>
<p>p. 20.2 Ἀνδρεία δὲ ἐπιστήμη δεινῶν καὶ οὐ δεινῶν καὶ οὐδαιτέρων (Zeno, Chrys. cf. p. 41—44).</p>	<p>p. 102 H, 59.10 sq. W. (Zeno, Chrys.) ἀνδρείαν δὲ ἐπιστήμην δεινῶν καὶ οὐ δεινῶν καὶ οὐδαιτέρων.</p> <p>p. 104 H, 60.14 W. τὴν δὲ ἀνδρείαν περὶ τὰς ὑπομονάς.</p> <p>p. 316 H, 145.21—146.1 W. (Perip.) ἀνδρείαν δὲ ἕξιν ἐν θάρρει καὶ φόβῳ τοῖς μέσοις ἄμεμπτον.</p>	<p>92 lacuna.</p> <p>126 (Hecato?) (εἰ) τὰ δὲ ὑπομενητικῶς (ποιεῖ) . . . ἀνδρείος (ἐστι) ibid. τὴν ἀνδρείαν περὶ τὰ ὑπομενητέα.</p>

<p>Plutarchus — Sextus Empiricus</p>	<p>Clemens Alexandrinus — Cicero</p>	<p>Alii Anonymus Heins., Andron. appendix (cod. D κατὰ Χρόσ.), Galenus, Seneca, Gellius, Philo.</p>
<p>Plut. virt. mor. 2 Aristo: ἡ ἀρετὴ ποιητέα μὲν ἐπισκοποῦσα καὶ μὴ ποιητέα κέλῃται φρόνησις. Sext. IX 162 (Zeno, Chrys.) εἰ φρόνησιν ἔχει, ἔχει καὶ ἐπιστήμην ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν καὶ ἀδιαφόρων (οὐδετέρων IX 170; cf. IX 246). Sext. XI 184 εἴπερ ἡ περὶ τὸν βίον ἐπιστήμη, τούτέστιν ἡ φρόνησις, θεωρητικὴ τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδετέρων ἐστίν...</p>	<p>Cic. off. I. 43. 153 (Panaetius) prudentia quam Graeci φρόνησιν dicunt . . . est rerum expetendarum fugiendarumque scientia. off. I. c. 5 (Panaet.) Sed omne quod honestum est, id quattuor partium oritur ex aliqua. Aut enim in perspicientia veri sollertiae versatur etc. off. II. c. 5 (Panaet.) Etenim virtus omnis tribus in rebus fere vertitur, quarum una est in perspicendo, quid in quaque re verum sincerumque sit, quid consentaneum cuique, quid consequens, ex quo quidque gignatur.</p>	<p>Anon. Heins. (Zeno, Chrys.) ἐπιστήμη ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδετέρων. Andron. app. (cod. D) ἐπ. τοῦ ποῖα δεῖ ποιεῖν, ποῖα δ' οὐ. Galen. V p. 468 K. Aristo: μίαν (φῆσιν εἶναι ἀρετὴν) ἐπιστήμην ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν. Galen. V p. 596 Aristo: ὅταν δὲ πράττει μὲν εὖ ἀγαθὰ μὴ πράττειν δὲ τὰ κακά, φρόνησιν.</p>
<p>Plut. v. mor. 2 Zeno: φρόνησιν . . . ἐν ὑπομενητέοις ἀνδρείαν (λέγει). Plut. Stoic. rep. c. 7. Zeno: ἀνδρείαν φῆσι φρόνησιν ἐν ὑπομενητέοις (sic correxerit Hirzelius <i>Untersuch.</i> p. 99). Sext. IX 158 (Zeno, Chrys.) εἰ δὲ ἀνδρείαν ἔχει, ἐπιστήμην ἔχει δεινῶν καὶ οὐ δεινῶν καὶ τῶν μεταξὺ.</p>	<p>Clem. Strom. II 18, p. 170 Sylb. (Chrys.) τὴν δὲ ἀνδρείαν ὀρίζονται ἐπ. δεινῶν καὶ οὐ δεινῶν καὶ τῶν μεταξὺ. Cic. Tusc. IV c. 24 Sphaerus: Fortitudo est igitur adfectio animi legi summae in perpetiendis rebus obtemperans, vel conservatio stabilis iudici in eis rebus quae formidolosae videntur subeundis et repellendis, vel scientia rerum formidolosarum contrariarumque aut omnino neglegendarum conservans earum rerum stabile iudicium. Chrys.: scientia rerum preferendarum vel adfectio animi in patiendo ac perferendo summae legi parens sine timore. off. I c. 5 (Panaet.) (aut) in animi excelsi atque invicti magnitudine ac robore (versatur quod honestum est. cf. eundem locum init. huius p. all.)</p>	<p>Anon. Heins. (Zeno, Chrys.) ἀνδρεία ἐστίν ἐπ. δεινῶν καὶ οὐ δεινῶν καὶ οὐδετέρων. Galen. V p. 597 Aristo, Chrys.: ἐπ. οὐσαν ὦν χρὴ θαρρεῖν ἢ μὴ θαρρεῖν. 596 ἀνδρείαν δὲ ὅταν τὰ μὲν θαρρῇ τὰ δὲ φοβῆται. Gellius N. A. XII 5. 13 scientia rerum tolerandarum et non tolerandarum (Taurus). Seneca ep. 85. 28 scientia distinguendi quid sit malum et quid non sit. Philo de legg. all. I 21 ἐπ. ὑπομενητέων καὶ οὐχ ὑπομενητέων καὶ οὐδετέρων.</p>

Andronicus	Stobaeus	Laertius Diogenes
<p>p. 19.16 sq. Σωφροσύνη δὲ ἐπιστήμη αἰρετῶν καὶ οὐχ αἰρετῶν καὶ οὐδαιτέρων (Zeno, Chrys. cf. p. 41—44).</p>	<p>p. 102 H, 59.8 sq. W. (Zeno, Chrys.) ἐπ. αἰρετῶν καὶ φευκτῶν καὶ οὐδαιτέρων. p. 104 H, 60.13 W. τὴν δὲ σωφρ. περὶ τὰς ὁρμὰς τοῦ ἀνθρώπου. p. 316 H, 146.1—3 W. (Perip.) σωφρ. δὲ ἔξιν ἐν αἰρέσει καὶ φυγῇ ἀμέμπτους ποιοῦσαν δι' αὐτὸ τὸ καλόν. p. 318 H, 146.18 sq. W. (Perip.) ὑπὸ δὲ τῆν σωφρ. εὐκοσμίας, εὐταξίας, αὐταρκειᾶς (sc. οὔσης) κτλ.</p>	<p>92 (Zeno, Chrys.) <τὴν δὲ σωφροσύνην> ἐπ. ὧν αἰρετέων καὶ ὧν ἐλλαβητέων καὶ οὐδαιτέρων (cf. Suid. s. v. δικαιοσύνη). 126 (Hecato?) (εἰ) τὰ δ' ἐμμενητικῶς (ποιεῖ) . . . σώφρων (ἐστίν).</p>
<p>p. 20.1 sq. Δικαιοσύνη δὲ ἔξις ἀπονεμητική τοῦ κατ' ἀξίαν ἐκάστω (Zeno, Chrys. cf. p. 41—44).</p>	<p>p. 102 H, 59.9 sq. W. (Zeno, Chrys.) δικ. δὲ ἐπ. ἀπονεμητικὴν τῆς ἀξίας ἐκάστω. p. 104 H, 60.14 sq. W. τὴν δὲ δικ. περὶ τὰς ἀπονεμήσεις. p. 154 H, 84.15 sq. W. δικ. ἔξις ἀπονεμητικὴ τοῦ κατ' ἀξίαν ἐκάστω. p. 318 H, 146.17 sq. W. (Perip.) ὑπὸ μὲν τῆν δικ. εὐσεβείας, ὁσιότητος, χρηστότητος, εὐκοινωνησίας, εὐσυναλλαγίας (sc. οὔσης).</p>	<p>92 lacuna. 126 (Hecato?) (εἰ) τὰ δ' ἀπονεμητικῶς (ποιεῖ) δίκαιός (ἐστίν).</p>
<p>p. 20.21 Εὐβουλία μὲν ὅν ἐστιν ἐπιστήμη συμφερόντων (Chrys. cf. p. 49).</p>	<p>p. 106 H, 60.24 sq. W. (Chrys.) ἐπ. τοῦ ποῖα καὶ πῶς πράττοντες πράξομεν συμφερόντως.</p>	<p>93 (Chrys.) ἐπ. τοῦ σκοπεῖσθαι ποῖα καὶ πῶς πράττοντες πράξομεν συμφερόντως (cf. Suid. s. v. εὐβουλία).</p>

Plutarchus — Sextus Empiricus	Clemens Alexandrinus Cicero	Aiii Anonymus Heins., Andron. appendix (cod. D κατὰ Χρῶς.), Galenus, Platon. deff.
<p>Plut. v. m. 2 Zeno: φρόνησιν ἐν αἰρετέοις σωφροσύνην (εἶναι). ibid. Aristo: ἐπιθυμίαν δὲ κοσμοῦσα καὶ τὸ μέτριον καὶ τὸ εὐκαιρον ἐν ἡδοναῖς ὀρίζουσα σωφροσύνη. Plut. Stoic. rep. c. 7 Cleanthes: ἰσχὺς καὶ κράτος . . . περὶ τὰς αἰρέσεις καὶ ἐκκλησεις σωφροσύνη (int. καλεῖται). Sext. IX 174 ἕξις ἐν αἰρέσει καὶ φυγαῖς σφροῦσα τὰ τῆς φρονήσεως κρίματα.</p>	<p>Clem. Strom. II 18, p. 170 (Sylb.) τὴν δὲ σωφρ. (ὀρίζονται) ἕξιν εἶναι αἰρέσει καὶ φυγῇ σφροῦσαν τὰ τῆς φρονήσεως κρίματα. Cic. off. I c. 5 (Panaet.) aut (quod honestum est) . . . versatur in omnium quae fiunt quaeque dicuntur ordine et modo in quo inest modestia et temperantia (cf. p. 65). Cic. off. II c. 5 (Panaet.) . . . cohibere motus animi turbatos, quos Graeci πάθη nominant, appetitio- nesque, quas illi ὀρμᾶς, obedi- entes efficere rationi.</p>	<p>Anon. Heins. (Zeno, Chrys.) ἐπ. αἰρε- τῶν καὶ οὐχ αἰρετῶν καὶ οὐδτερώων. Galen. Vp. 595 Ἀρί- στων... ὅταν... αἰρέσθαι τε δέγ τ' ἀγαθὰ καὶ ψεύ- γειν τὰ κακά, τὴν ἐπ. τήνδε καλεῖ σωφροσύνην. Platon. def. 411 D σωφρ. ἕξις καθ' ἣν ὁ ἔχων αἰρετικὸς ἐστὶ καὶ εὐλαβητικὸς ὢν χρῆ. Platon. def. 415 D σῶφρων ὁ μετρίως ἐπι- θυμίας ἔχων.</p>
<p>Plut. v. m. 2 Zeno: φρόνησιν ἐν ἀπονεμητέοις δικαιοσύνην (εἶναι). Plut. St. rep. 7 Zeno: τὴν δὲ δικ. φρό- νησιν ἐν ἀπονεμητέοις (εἶναι). ibid. Cleanthes: ἰσχὺς καὶ κράτος . . . περὶ τὰς ἀξίας δὲ δικαιοσύνη (int. καλεῖται). Plut. v. m. 2. Aristo: κοινωνήμασι καὶ συμβου- λαίοις ὁμιλοῦσα τοῖς πρὸς ἑτέρους δικαιοσύνη.</p>	<p>Clem. Paed. I 8, p. 50 (Sylb.) ἡ δικ. . . οὐ πρὸς χάριν κρίνει, ἀλλὰ τοῦ κατ' ἀξίαν ἐκάστου ἐστὶν ἀπονε- μητικῆ. Cic. off. I c. 5 (Panaet.) in hominum societa- tuenda tribuendaque suum cuique et rerum con- tractarum fide. Cic. off. II c. 5 (Panaet.) iis quibuscum con- gregamur uti moderate et scienter, quorum studiis ea quae natura desiderat ex- pleta cumulataque habemus, per eosdem, si quid importetur nobis incommodi, propulsemus ulciscamurque eos qui nocere nobis conati sint tantaque poena adficiamus quantam aequitas humanitasque patitur.</p>	<p>Anon. Heins. (Zeno, Chrys.) ἐστὶ δὲ δικ. ἕξις μετὰ λόγου ἀπονε- μητικῆ τοῦ κατ' ἀξίαν ἐκάστῳ. Galen. p. 595 Ari- sto: ὅταν δὲ τὰ κατὰ ἀξίαν ἐκάστῳ νέμῃ δι- καιοσύνην (καλεῖ τήνδε ἐπ.). Platon. def. 411 D δικ. ἕξις διανεμητικῆ τοῦ κατ' ἀξίαν ἐκάστῳ.</p>
<p>Sext. IX 167 εὐβου- λία φρόνησις ἐστὶ πρὸς τὰ βουλευτά.</p>	<p>Clem. Strom. II 15, p. 168 (Sylb.) εὐβουλία δὲ φρόνησις πρὸς τὰ βουλευ- ματα.</p>	<p>Andron. app. la- cuna.</p>

Andronicus	Stobaeus	Laertius Diogenes
<p>p. 20.22 Ἀγχίνοια δὲ ἕξις ἐξ ὀπογίου τοῦ καθήκον εὐρίσκουσα (Chrys. cf. p. 49) [καὶ καταστοχαζομένη τοῦ δέοντος] Plat. deff. cf. p. 58].</p>	<p>p. 106 H, 61.2-4 W. (Chrys.) ἐπ. εὐρετικὴν τοῦ καθήκοντος ἐκ τοῦ παραχρήμα.</p>	<p>93 (Chrys.) ἕξιν εὐρετικὴν τοῦ καθήκοντος ἐκ τοῦ παραχρήμα (cf. Suid. s. v. ἀγχίνοια).</p>
<p>p. 20.24 sq. Πρόνοια δὲ ἕξις ὁδοποιεῖσθαι δυναμένη εἰς τὸ μέλλον, ὡς ἂν πράττηται ὡς χρῆ (Chrys. cf. p. 54) [ἢ παρασκευαστικὴ πρὸς μέλλοντά τινα] [Plat. deff. cf. p. 58].</p>		
<p>p. 21.1 Βασιλικὴ δὲ ἐμπειρία τοῦ ἄρχειν πλήθους ἀνυπεύθυνως (Chrys. cf. p. 55).</p>	<p>p. 222 H, 108.27 sq. W. Chrys. τὴν γὰρ βασιλείαν ἀρχὴν ἀνυπεύθυνον εἶναι.</p>	<p>122 Chrys.: οὐ μόνον δ' ἐλευθέρους εἶναι τοὺς σοφούς, ἀλλὰ καὶ βασιλέας, τῆς βασιλείας οὐσης ἀρχῆς ἀνυπεύθυνου .. καθά φησι Χρῦσιππος.</p>
<p>p. 21.2 sq. Στρατηγικὴ δὲ ἕξις θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ τῶν στρατοπέδῳ συμφερόντων (Chrys. cf. p. 55).</p>	<p>p. 328 H, 150.14-16 W. (Perip.) . . τὸ περὶ τὴν θεωρίαν καὶ διοίκησιν τῶν στρατοπέδῳ συμφερόντων.</p>	
<p>p. 21.4 [Πραγματικὴ δὲ ἐπιστήμη τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων]. (cf. p. 59).</p>		
<p>p. 21.5 sq. Πολιτικὴ δὲ ἕξις θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ τῶν πόλεω συμφερόντων (Chrys. cf. p. 55).</p>	<p>p. 328 H, 150.14 W. (Perip.) om. in lacuna.</p>	
<p>p. 21.7 sq. Οἰκονομικὴ δὲ ἕξις θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ τῶν οἴκῳ συμφερόντων (Chrys. cf. p. 55).</p>	<p>p. 188 H, 95.11 sq. W. (Chrys.) θεωρητικὴν ἕξιν καὶ πρακτικὴν τῶν οἴκῳ συμφερόντων. p. 328 H, 150.12 sq. W. (Perip.) Οἰκονομικὴν . . . τὸ διοικητικὸν αὐτοῦ τε <οἴκου> καὶ τῶν περὶ οἶκον.</p>	

Plutarchus — Sextus Empiricus	Clemens Alexandrinus Cicero	Alii Andron. appendix (cod. D κατὰ Χρόσ.), Platon. deff.
	Cic. off. I c. 5. (Panaet.) Ut enim quisque maxime perspicit, quid in re quaque verissimum sit, quique acutissime et celerrime potest et videre et explicare rationem: is prudentissimus et sapientissimus rite haberi solet.	Andron. app. ἐπ. εὐρετική τοῦ καθήκοντος ἐκ τοῦ παραχρήμα. Platon. def. 412 E ἀγγ. εὐφροία ψυχῆς καθ' ἣν ὁ ἔχων στοχαστικῶς ἔστιν ἐκάστω τοῦ δέοντος.
	Cic. off. I c. 4 (Panaet.) Homo autem quod rationis est particeps, per quam consequentia cernit, causas rerum videt earumque praegressus et quasi antecessiones non ignorat, similitudines comparat rebusque praesentibus adiungit atque adnectit futuras, facile totius vitae cursum videt ad eamque degendam prae- parat res necessarias.	Platon. def. 414 A πρόνοια παρασκευὴ πρὸς μέλλοντά τινα.
		Platon. def. 415 B βασιλεὺς ἄρχων κατὰ νόμους ἀνυπεύθυνος.
		Platon. def. 415 C πολιτικός ἐπιστήμων πόλεως κατασκευῆς.

Andronicus	Stobaeus	Laertius Diogenes
<p>p. 21.9 [Ῥηθικὴ δὲ ἐπιστήμη κοσμητικὴ τῶν ἡθῶν] (cf. p. 59 sq.).</p>		
<p>p. 21.10 Διαλεκτικὴ δὲ ἐπιστήμη τοῦ εὖ διαλέγεσθαι (Chrys. cf. p. 55 sq.).</p>		<p>42 τὴν διαλ. (ἐπ.) τοῦ ὀρθῶς διαλέγεσθαι περὶ τῶν ἐν ἐρωτήσῃ καὶ ἀποκρίσει λόγων ὅθεν καὶ οὕτως αὐτὴν ὀρίζονται, ἐπ. ἀληθῶν καὶ ψευδῶν καὶ οὐδετέρων (cf. Suid. s. v. διαλ.).</p> <p>62 Διαλ. δὲ ἐστὶν ὡς φησι Ποσειδώνιος ἐπ. ἀληθῶν καὶ ψευδῶν καὶ οὐδετέρων.</p>
<p>p. 21.11 Ῥητορικὴ δὲ ἐπιστήμη τοῦ εὖ λέγειν (Chrys. cf. p. 56).</p>		<p>42 τὴν τε ῤητ. ἐπ. οὖσαν τοῦ εὖ λέγειν περὶ τῶν ἐν διεξόδῳ λόγων κτλ.</p>
<p>p. 21.12 Φυσικὴ δὲ ἐπιστήμη τῶν περὶ φύσιν (Chrys. cf. p. 56).</p>		
<p>(Εὐλογιστία)</p>	<p>p. 106 H, 61.1 sq. W. (Chrys.) εὐλογιστίαν δὲ ἐπ. ἀνταναιρετικὴν καὶ συγκεφαλαιωτικὴν τῶν γινομένων καὶ ἀποτελουμένων (cf. p. 48.1).</p>	
<p>(Νουνέχεια)</p>	<p>p. 106 H, 61.4 sq. W. (Chrys.) νουνέχειαν δὲ ἐπ. τῶν χειρόνων καὶ βελτιόνων. Sic restituendum ex cod. D. (cf. Heinii progr. p. 7.).</p>	
<p>(Εὐστοχία)</p>	<p>p. 106 H, 61.5 sq. W. (Chrys.) εὐστοχίαν δὲ ἐπ. ἐπιτευκτικὴν τοῦ ἐν ἐκάστῳ σκοποῦ. Restituenda ex Andron. append. (cod. D).</p>	
<p>(Εὐμηχανία)</p>	<p>p. 106 H, 61.6 sq. W. (Chrys.) εὐμηχανίαν δὲ ἐπ. εὐρητικὴν διεξόδου πραγμάτων.</p>	

Plutarchus — Sextus Empiricus	Clemens Alexandrinus Cicero	Alii Andron. appendix (cod. D κατά Χρόσ.)
Sext. XI 187 διαλ. ἐπ. ἀληθῶν καὶ ψευδῶν καὶ οὐδετέρων.	Cic. de fin. III 21. 72 Ad easque virtutes..dialec- ticam etiam adiungunt et physicam, easque ambas virtutum nomine appellant, alteram quod habeat ratio- nem ne cui falso assentia- mur neve unquam captiosa probabilitate fallamur etc.	
Sext. Πρὸς ῥήτο- ρας θ ῥήτ. ὑπάρχειν ἐπ. τοῦ εὖ λέγειν (ἐλεγον οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς καὶ ὁ Ξενοκράτης).	Cic. de fin. III 21. 72 (cf. διαλεκτ.) Physicae quo- que non sine causa tributus idem est honos (i. e. ut vir- tus appelletur), propterea quod qui convenienter na- turae victurus est, ei profi- ciscendum est ab omni mundo etc.	
		Andron. app. ἐδλο- γιστία δὲ ἐστὶν ἐπ. συγ- κεφαλαιωτικὴ τῶν γινω- σμένων καὶ ἀποτελουμέ- νων.
		Andron. app. νοον- ἐχσία ἐστὶν ἐπ. χειρόνων καὶ βελτιόνων.
		Andron. app. ἐδστο- χία ἐστὶν ἐπ. ἐπιτευκτικὴ τοῦ ἐν ἐκάστῳ σκοποῦ.
		Andron. app. εὐμη- χανία δὲ ἐπ. εὐρετικὴ διεξέδου πραγμάτων.

Andronicus	Stobaeus	Laertius Diogenes
<p>p. 22.13 sq. <i>Ἐδψυχία</i> μὲν ὄν ἐστιν εὐτονία ψυχῆς πρὸς τὸ ἐπιτελεῖν τὰ ἑαυτῆς ἔργα (Chrys. cf. p. 44).</p>	<p>p. 108 H, 61.17 sq. W. (Chrys.) εὐψ. δὲ ἐπ. ψυχῆς παρεχομένης ἑαυτὴν ἀήτητον. p. 320 H, 147.18 sq. W. (Perip.) ἕξιν ἀήτητον ἐν δεινῶν ὑπομοναῖς.</p>	
<p>p. 22.15 sq. <i>Ἀήμα</i> δὲ ἕξις προχείρους παρεχομένη πρὸς τὸ ἐπιχειρεῖν τε οἷς χρῆ καὶ ὑπομένειν ἂ λόγος αἰρεῖ (Chrys. cf. p. 50).</p>		
<p>p. 22.17 sq. <i>Μεγαλοψυχία</i> δὲ ἕξις ὑπεράνω ποιούσα τοῦ κοινῆ συμβαίνοντος φαύλοισ τε καὶ σπουδαίοις (Chrys. cf. p. 49).</p>	<p>p. 106 H, 61.15-17. W. (Chrys.) ἐπ. ὑπεράνω ποιούσαν τῶν πεφυκότων ἐν σπουδαίοις τε γίνεσθαι καὶ φαύλοισ.</p>	<p>93 (Chrys.) ἐπ. ἡ ἕξιν ὑπεράνω ποιούσαν τῶν συμβαινόντων κοινῆ φαύλοισ τε καὶ σπουδαίοις (cf. Heinii progr. Hirschfeld. 1869 p. 7).</p>
<p>p. 22.19 sq. <i>Ἀρρενωπότης</i> δὲ ἕξις αὐτάρκεις παρεχομένη ἐν τοῖς κατ' ἀρετὴν πόνοις (Chrys. cf. p. 50).</p>		
<p>p. 23.1 sq. <i>Καρτερία</i> δὲ ἐπιστήμη ἐμμενετῶν καὶ οὐκ ἐμμενετῶν καὶ οὐδαιτέρων (Chrys. cf. p. 49). [p. 23 <i>Καρτερία</i> δὲ ὑπομονὴ λύπης ἢ πόνων ἕνεκα τοῦ καλοῦ] (Defin. Plat. cf. p. 59).</p>	<p>p. 106 H, 61.12 sq. W. (Chrys.) ἐπ. ἐμμενητικῆν τοῖς ὀρθῶς κριθεῖσι.</p>	<p>93 (Chrys.) ἐπ. ἡ ἕξιν ὧν ἐμμενητέον καὶ μὴ καὶ οὐδαιτέρων (cf. Suid. s. v. καρτερία).</p>
<p>p. 23.3 sq. <i>Μεγαλοπρέπεια</i> δὲ ἕξις ἐπαίρουσα τοὺς ἔχοντας αὐτὴν καὶ φρονήματος πληροῦσα (Chrys. cf. p. 50).</p>		
<p>p. 23.5 sq. [<i>Ἀνδραγαθία</i> δὲ ἀνδρὸς ἀρετὴ ἐπιτηδευτικὴ κοινωνικῶν ἔργων] (cf. p. 50 et 60).</p>		

Plutarchus — Sextus Empiricus	Clemens Alexandrinus Cicero	Alii Anonymus Heins., Andron. appendix (cod. D κατὰ Χρύσ.), Platon. def.
		Andron. app. ἐπ. ψυχῆς παρεχομένη αὐτὴν ἀήττητον.
Sext. IX 161 (Chrys.) ἐπ. ποιῶσαν ὑπεραίρειν τῶν συμβαινόντων.	Clem. Strom. II 18, p. 170 (Sylb.) (Chrys.) ἐπ. τῶν συμβαινόντων ὑπεραίρουσα.	Andron. app. ἐπ. ὑπεράνω ποιῶσα τῶν πεφυκότων ἐν σπουδαίοις τε γίνεσθαι καὶ φαύλοις. Anon. Heins. (Chrys.) ἕξις μετὰ λόγου ὑπεράνω ποιῶσα τοῦ κοινῆ συμβαινόντος φαύλοις τε καὶ σπουδαίοις.
Plut. virt. m. c. 9 Αὐτός τε Χρύσιππος ἐν πολλοῖς ὀριζόμενος τὴν καρτερίαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν ἕξις ἀκολουθητικῆς τῆ ἀίρουσιν λόγῳ κτλ. Sext. IX 154 καρτερία δὲ ἐστὶν ἐπ. ὑπομενητέων καὶ οὐκ ὑπομενητέων, ἢ ἀρετὴ ὑπεράνω ποιῶσα ἡμᾶς τῶν δοκούντων εἶναι ὑσσοπομένητων.	Clem. Strom. II 18, pag. 170 (Sylb.) ἦτε ὑπομονὴ ἢν καρτερίαν καλοῦσιν ἐπ. ἐμμενητέων καὶ οὐκ ἐμμενητέων.	Andron. app. ἐπ. ἐμμενητικὴ τοῖς ὀρθῶς κριθεῖσι. Platon. def. 412 C ὑπομονὴ λύπης ἕνεκα τοῦ καλοῦ ὑπομονὴ πόνων ἕνεκα τοῦ καλοῦ.
		Anon. Heins. ἕξις ἐπαίρουσα τοὺς ἔχοντας αὐτὴν καὶ φρονήματος πληροῦσα.

Andronicus	Stobaeus	Laertius Diogenes
(Θαρραλεότης)	p. 106 H, 61.14 sq. W. (Chrys.) ἐπ. καθ' ἣν οἴ- δαμεν ὅτι οὐδενὶ δεινῶ μὴ περιπέσωμεν.	
(Φιλοπονία)	p. 108 H, 61.18—62.2 W. (Chrys.) ἐπ. ἐξεργαστικὴν τοῦ προκαιμένου οὐ κωλυο- μένην διὰ πόνον. p. 322 H, 147.19—21 W. (Pe- rip.) ἕξιν ἀνένδοτον πόνους ἐξεργαστικὴν τοῦ καλοῦ. p. 214 H, 105.8 sq. W. διάθεσιν ἐξεργαστικὴν εἶ- ναι τῶν ἐπιβαλλόντων ἀνο- πότως διὰ πόνον.	
p. 23.19 sq. Ἀδσ- ρία μὲν οὖν ἐστὶν ἕξις καθ' ἣν οὔτε προσφέρουσι ἄλλοις τὴν τῶν ἡδονῶν ὀμιλίαν οὔτε παρ' ἄλλων προσδέχονται (Chrys. cf. p. 50 sq.). [ἢ ἕξις ψυχῆς μὴ ἀνε- χομένη ὀμιλίαν φαύλων ἡδονῶν μηδὲ λόγων] (cf. p. 59).	p. 238 H, 114.22 sq. W. (Chrys.) ἀσθηρὸν τε λέ- γεσθαι τὸν σπουδαῖον καθ' ὅσον οὔτε προσφέρει τι οὔτε προσίσταται τὸν πρὸς χάριν λόγον.	117 ἀσθηρὸς δὲ φα- σιν εἶναι πάντας τοὺς σπουδαίους τῶ μῆτ' ἀδ- τοὺς πρὸς ἡδονὴν ὀμιλεῖν μήτε παρ' ἄλλων τὰ πρὸς ἡδονὴν προσδέχεσθαι (cf. Suid. s. v. ἀσθηρός).
p. 24.3 Ἐγκράτεια δὲ ἕξις ἀήττητος ὑφ' ἡδονῶν (Chrys. cf. p. 51 —53).	p. 106 H, 61.11 sq. W. (Chrys.) ἐπ. ἀνυπέρβα- τον τῶν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον φανέντων.	93 (Chrys.) διάθεσιν ἀνυπέρβατον τῶν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ἢ ἕξιν ἀήττητον ἡδονῶν (cf. Suid. s. v. ἐγκράτεια).
p. 24.4 Εὐτέλεια δὲ ἕξις ἀνυπέραρτος ἐν δα- πάναις καὶ παρασκευαῖς (Chrys. cf. p. 45).		

Plutarchus — Sextus Empiricus	Clemens Alexandrinus Cicero	Alii Andron. appendix (cod. D κατά Χρδς.), Scholion Hom., Etymologicum Magnum.
		Andron. app. ἐπ. καθ' ἣν οἶδαμεν ὅτι οὐδενὶ δεινῷ μὴ περιπέσωμεν. Schol. Hom. E 2 θάρσος δὲ ἐστὶ κατὰ μὲν τοὺς Στωικοὺς φιλοσόφους τὸ ἀσφαλῶς πεποιθέναι αὐτῷ ὅτι οὐδενὶ ἂν δεινῷ περιπέσῃ.
		Andron. app. ἐπ. ἐξεργαστικὴ μὲν τοῦ προκειμένου οὐ καταναλισκομένη δὲ ὑπὸ πόνων.
Plut. Stoic. rep. 7 Cleanthes: ἰσχύς καὶ κράτος ἔστιν ἐπὶ τοῖς ἐπιφανέσι ἐμμενητέσι ἐγγένηται ἐγκράτεια ἐστίν. Sext. IX 153 διάθεσις ἀνοπέρβατος τῶν κατ' ὀρθὸν λόγον γιγνομένων ἢ ἀρετὴ ὑπεράνω ποιούσα ἡμᾶς τῶν δοκούντων εἶναι ἄσφατον.	Clem. II 18, p. 170 (Sylb.) ἡ ἐγκράτεια διάθεσις ἐστὶν ἀνοπέρβατος τῶν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον φανέντων.	
	Clem. Paed. III 8, p. 102 (Sylb.) πλουσιωτάτη δὲ ἡ εὐτέλεια ἐξιοῦσα ἀνελλιπέσι δαπάναις ταῖς εἰς ἃ χρὴ καὶ ἐφ' ὅσον χρὴ τελείσθαι προσηκούσαις τέλη γὰρ τὰ δαπανήματα.	Etym. Magn. pag. 399. 21 εὐτέλεις λέγουσι τοὺς μὴ ἐπὶ πολὺ χαιρόντας ταῖς δαπάναις.

Andronicus	Stobaeus	Laertius Diogenes
<p>p. 24.5 Λιτότης δὲ ἕξις ἀρκομένη τοῖς τυχοῦσιν (Chrys. cf. p. 53).</p>	<p>p. 320 H, 147.16-18 W. (Perip.) αὐτάρκειαν δὲ ἕξιν ἀρκομένην τοῖς τυχοῦσι μετὰ ἐλευθεριότητος μεταξὺ πτωχείας οὖσαν καὶ πολυτελείας.</p>	
<p>p. 24.6 sq. Κοσμιότης δὲ ἐπιστήμη περὶ τὸ πρέπον ἐν κινήσει καὶ σχέσει (Chrys. cf. p. 49) [σώματος ἢ εὐταξία περὶ σχῆμα καὶ κίνησιν σώματος] (Plat. def. cf. p. 59).</p>	<p>p. 106 H, 61.9 sq. W. (Chrys.) ἐπ. προπουσῶν καὶ ἀπρεπῶν κινήσεων. p. 240 H, 115.13 sq. W. (Chrys.) τῆς κοσμ. οὐσίας ἐπιστήμης κινήσεων προπουσῶν. p. 320 H, 147.12-14 W. (Perip.) εὐκοσμίαν δὲ ἕξιν περὶ τε κινήσεις καὶ σχέσεις τηρητικὴν τοῦ πρέποντος.</p>	
<p>p. 24.8 sq. Εὐταξία δὲ ἐμπειρία καταχωρισμοῦ πράξεων (Chrys. cf. p. 45) [ἢ περὶ τὰς πράξεις ἔχουσα τὸ βέβαιον ἢ τοδὲ καταχωρισμοὺς πράξεων] (cf. p. 60).</p>	<p>p. 106 H, 61.7-9 W. (Chrys.) ἐπ. τοῦ πότε πρακτέον καὶ τί μετὰ τί, καὶ καθόλου τῆς τάξεως τῶν πράξεων. p. 320 H, 147.14-16 W. (Perip.) ἕξιν στοχαστικὴν τοῦ περὶ τάξιν καλοῦ.</p>	
<p>p. 24.10 sq. Αὐτάρκεια δὲ ἕξις ἀρκομένη οἷς δεῖ καὶ δι' αὐτῆς ποριστικὴ τῶν πρὸς τὸ ζῆν καθηκόντων (Chrys. cf. p. 53 sq.).</p>	<p>p. 320 H, 147.16-18 W. (Perip.) ἕξιν ἀρκομένην τοῖς τυχοῦσι μετὰ ἐλευθεριότητος.</p>	
<p>(Αἰδημοσύνη)</p>	<p>p. 108 H, 61.16 sq. W. (Chrys.) αἰδημοσύνη δὲ ἐπ. ἐδλαβητικὴν ὀρθοῦ ψόγου.</p>	

Plutarchus — Sextus Empiricus	Clemens Alexandrinus Cicero	Alii Suidas, Platon. deff., Ps. Andron. περί παθῶν.
	<p>Clem. Paed. II 12, p. 91 (Sylb.) τῶ ὄντι γὰρ ἡ λιτότης ἀγισσύνης προμηθεύεται ἐξιοῦσα τὰς πλεονεξίας καὶ διὰ τῶν τοχόντων τὴν ἀπὸ τῶν περιττῶν κομιζομένην χρεῖαν· τὸ γὰρ λιτόν ἢ καὶ τὸ ὄνομα ἐμφαίνει οὐκ ἐξέχει οὐδὲ κατὰ τι ὀγκοῦται ἢ τυφοῦται ὀμάλων δὲ ὄλον καὶ λείον καὶ ἴσον καὶ ἀπερίττον καὶ ταύτῃ ἱκανόν ἐστιν.</p>	<p>Suidas: λιτός· εὐτελής. Λιτότης· ἡ ἀπλότης.</p>
		<p>Suidas: κοσμιότης· εὐταξία. Platon. def. 412 D κοσμιότης εὐταξία περί κινήσιν σώματος.</p>
	<p>Cic. off. I. 40. 142 εὐταξία sic definitur a Stoicis ut . . sit scientia rerum earum quae agentur aut dicentur loco suo collocandarum . . Sic fit ut scientia sit opportunitatis idoneorum ad agendum temporum. Clem. Paed. III 12, p. 111 (Sylb.) ἡ δὲ ἀρίστη ἀγωγή εὐταξία ἐστὶ παντελής οὕσα ἐδσχημοσύνη καὶ δύναμις τεταγμένη βεβαία τῶν ἕξης ἀλλήλοις κειμένων ἐν ἔργῳ καλῶς ἀποδοτική, κατ' ἀρετὴν ἀνοπέμβλητος.</p>	
	<p>Clem. Paed. II 12, p. 91 (Sylb.) ἕξις ἐστὶν ἀρκουμένη οἷς δεῖ καὶ δι' αὐτῆς ποριστική τῶν πρὸς τὸν μακάριον συντελούντων βίον.</p>	
		<p>Platon. def. 412 C αἰδώς ἐδλάβεια ὀρθοῦ ψόγου. Ps. Andron. περί παθῶν p. 745 Heins. αἰδώς μὲν οὖν ἐστὶν ἐδλάβεια ὀρθοῦ ψόγου.</p>

Andronicus	Stobaeus	Laertius Diogenes
<p>p. 25.9 sq. Ἐλευθεριότης μὲν οὖν ἐστὶν ἕξις ἐν προέσει καὶ λήφει ὁμολογουμένως ἀναστρέφόμενους παρεχομένη (Chrys. cf. p. 54).</p>	<p>p. 188 H, 95.14-18 W. (Chrys.) χρηματιστικὴν . . ἕξιν ὁμολογουμένως ἀναστρέφεται ποιοῦσαν ἐν συναγωγῇ χρημάτων καὶ τηρήσει καὶ ἀναλώσει πρὸς εὐπορίαν.</p>	
<p>p. 25.11 Χρηστότης δὲ ἕξις ἐκουσίως εὐποιητική (Chrys. cf. p. 49).</p>	<p>p. 108 H, 62.3 W. (Chrys.) ἐπ. εὐποιητικὴν. p. 320 H, 147.5-7 W. (Perip.) ἕξιν ἐκουσίως εὐποιητικὴν ἀνθρώπων.</p>	
<p>p. 25.12 sq. Δικαστικὴ δὲ ἐπιστήμη κρίσεων καὶ κολάσεων καὶ ἀδικημάτων (Chrys. cf. p. 56).</p>		
<p>p. 25.14 [Ἐδγνώμοσύνη δὲ ἐκούσιος δικαιοσύνη] (cf. p. 54 et 60).</p>		
<p>p. 25.15 Εὐδσέβεια δὲ ἐπιστήμη θεῶν θεραπείας (Chrys. cf. p. 49).</p>	<p>p. 108 H, 62.2 sq. W. (Chrys.) ἐπ. θεῶν θεραπείας. p. 318 H, 147.1-3 W. (Perip.) ἕξιν θεῶν καὶ δαιμόνων θεραπευτικὴν.</p>	<p>119 (Chrys.) ἐπ. Θεῶν θεραπείας.</p>
<p>p. 25.16 sq. Εὐχαριστία δὲ ἐπιστήμη τοῦ τίσι καὶ πότε παρεκτέον χάριν καὶ πῶς καὶ παρὰ τίνων ληπτέον (Chrys. cf. p. 54).</p>	<p>p. 212 H, 104.6-9 W. (Chrys.) εἶναι δὲ καὶ ἀχάριστον (τὸν φαῦλον) οὔτε πρὸς ἀνταπόδοσιν χάριτος οἰκείως ἔχοντα, οὔτε πρὸς μετάδοσιν διὰ τὸ μήτε κοινῶς τι ποιεῖν μήτε φιλικῶς μήτ' ἀμελετήτως.</p>	
<p>p. 25.18-20 Ὁσιότης δὲ ἐπιστήμη παρεχομένη πιστοῦς καὶ τηροῦντας τὰ πρὸς τὸ θεῖον δίκαια (Chrys. cf. p. 54) [ἢ ὀρθή ἐπιστήμη περὶ θεοῦ τιμῆς ἢ αὐτῆ δὲ καὶ δικαιοσύνη λέγεται] (Platon. def. cf. p. 58 sq.).</p>	<p>p. 124 H, 68.9-15 W. (Chrys.) τὴν γὰρ ὀσιότητα ἀπογράφεται δικαιοσύνην πρὸς θεοῦς . . τῆς ἐορτῆς οὐσίας χρόνου τινὸς ἐν ᾧ χρῆναι περὶ τὸ θεῖον γίνεσθαι τιμῆς χάριν. p. 318 H, 147.3-5 W. (Perip.) ἕξιν δικαίων τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ κατοικοῦμενους τηρητικὴν.</p>	<p>119 ὀσίους τε γὰρ εἶναι (τοὺς σοφοὺς) καὶ δικαίους πρὸς τὸ θεῖον.</p>

Plutarchus — Sextus Empiricus	Clemens Alexandrinus Cicero	Alii Suidas, Platon. deff.
	<p>Clem. Strom. I 26, p. 151 (Sylb.) αὐτίκα τὴν δικαστικὴν μετεχειρίζετο ἐπιστήμην ὄσαν διορθωτικὴν τῶν ἀμαρτανομένων ἕνεκεν τοῦ δικαίου, σύστοιχος δὲ αὐτῇ ἡ κολαστικὴ τοῦ κατὰ τὰς κολάσεις μέτρου ἐπιστημονικὴ τις ὄσα.</p>	
		<p>Suidas: ἐδγνωμοσύνη· εὐνοία, γνησιότης.</p>
<p>Sext. IX 123 ἐπ. θεῶν θεραπείας.</p>		<p>Suidas: εὐσ. ἐπ. θεοῦ θεραπείας. Platon. def. 412 D εὐσ. ἐπ. τῆς (περὶ) θεῶν τιμῆς, δικαιοσύνη περὶ θεοῦ.</p>
<p>Sext. IX 124 ἡ ὁσιότης δικαιοσύνη τις ὄσα πρὸς θεοῦς.</p>	<p>Clem. Strom. VII 12, p. 317 (Sylb.) τὸ δὲ ὅσιον τὰ πρὸς τὸν θεὸν δίκαια καὶ τὴν πᾶσαν οἰκονομίαν μηγύει.</p>	<p>Suidas: ὁσιότης· ἡ πρὸς θεὸν καθοσίωσις.</p>

Andronicus	Stobaeus	Laertius Diogenes
<p>p. 25.21 sq. Ἐὐσυν- αλλαξία δὲ ἕξις ἐν συναλλαγαῖς φυλάττουσα τὸ δίκαιον (Chrys. cf. p. 54).</p>	<p>p. 108 H, 62.4-6 W. (Chrys.) ἐπ. τοῦ συναλλάττειν ἀμέμ- πτως τοῖς πλησίον. p. 320 H, 147.9-11 W. (Pe- rip.) ἕξιν εὐλαβητικὴν τῆς ἐν τοῖς συμβολαίαις ἀδικίας.</p>	
<p>p. 25.23 sq. Νομοθετικὴ δὲ ἐπιστήμη διαταγμάτων πολιτικῶν πρὸς κοινωνίαν ἀναφερομένων (Chrys. cf. p. 56).</p>	<p>p. 328 H, 150.14 W. (Pe- rip.) lacuna.</p>	
<p>(Ἐὐκοινωνησία)</p>	<p>p. 108 H, 62.3 sq. W. (Chrys.) ἐπ. ἰσότητος ἐν κοινωνίᾳ. p. 320 H, 147.7-9 W. (Perip.) ἕξιν ἀμέμπτους ἐν κοινωνίᾳ παρεχομένην.</p>	
<p>(Σοφία)</p>		
<p>(Πραότης)</p>	<p>p. 240 H, 115.10 sq. W. (Chrys.) τῆς πραότητος οὐ- σης ἕξεως καθ' ἣν πρῶτος ἔχουσι πρὸς τὸ ποιεῖν τὰ ἐπι- βάλλοντα ἐν πᾶσι καὶ μὴ ἐκφέρεσθαι εἰς ὀργὴν ἐν μηδενί.</p>	
<p>(Ἐσυχιότης)</p>	<p>p. 240 H, 115.14-16 W. (Chrys.) ἡσυχιότητος δὲ εὐ- ταξίας (οὐσης) περὶ τὰς κατὰ φύσιν κινήσεις καὶ μόνως ψυχῆς καὶ σώματος τῶν ἐναντίων τούτοις περὶ πάντων φάλλων γιγνομένων.</p>	

Plutarchus — Sextus Empiricus	Clemens Alexandrinus Cicero	Alii Platon. def.
	<p>Clem. Strom. I 26, p. 151 (Sylb.) ὀνομαστικὸς δὲ ἐστὶν ὁ τὸ προσήκον ἐκάστῳ μέρει τῆς ψυχῆς καὶ τοῖς τούτων ἔργοις ἀπονέμων.</p>	<p>Platon. def. 415 B νομοθέτης ποιητῆς νόμων καθ' ὅς δεῖ πολιτεύεσθαι. 416 A νομοθετικὴ ἐπ. ποιητικὴ πόλεως ἀγαθῆς.</p>
<p>Plut. plac. prooem. 2 οἱ μὲν οὖν Στωικοὶ ἔφασαν τὴν μὲν σοφίαν εἶναι θεῶν τε καὶ ἀνθρωπίνων ἐπιστήμη. Sext. IX 13 σοφία ἐπ. θεῶν τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Sext. IX 125 σοφία ἐπ. ὅσα θεῶν τε καὶ ἀνθρωπείων πραγμάτων.</p>	<p>Clem. Paed. II 2, p. 67 (Sylb.) ἡ σοφία θεῶν ὁσα καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐπιστήμη. Cic. Tusc. IV 26.57 sapientiam esse rerum divinarum et humanarum scientiam cognitionemque quae cuiusque rei causa sit. Cic. off. II c. 2 Sapientia autem est — ut a veteribus philosophis definitum est — rerum divinarum et humanarum causarumque quibus haeres continentur scientia. Cic. off. I 43. 153 illa autem sapientia (σοφία) quam principem dixi, rerum est divinarum atque humanarum scientia.</p>	<p>Plato def. 414 B σοφία ἐπιστήμη ἀνυπόθετος ἐπ. τῶν ἀεὶ ὄντων ἐπ. θεωρητικὴ τῆς τῶν ὄντων αἰτίας.</p>

Andronicus	Stobaeus	Laertius Diogenes
(Χαρισντότης) (Ἐσθλότης) (Μεγαλότης) (Καλότης)		
(Μαντική)	<p>p. 238 H, 114.16-18 W. (Chrys.) μαντικὸν δὲ μόνον εἶναι τὸν σπουδαῖον, ὡς ἂν ἐπιστήμην ἔχοντα διαγνωστικὴν σημεῖων τῶν ἐκ θεῶν ἢ δαιμόνων πρὸς ἀνθρώπινον βίον τεινόντων.</p> <p>p. 122 H, 67.16-19 W. εἶναι δὲ τὴν μαντικὴν φασιν ἐπ. θεωρητικὴν σημεῖων τῶν ἀπὸ θεῶν ἢ δαιμόνων πρὸς ἀνθρώπινον βίον συντεινόντων.</p>	
(Συμποτική)	<p>p. 119 H, 66.4-6 W. (Chrys.) (συμποτικὴν) ἐπιστήμην τοῦ πῶς δεῖ ἐξάγεσθαι τὰ συμπόσια καὶ τοῦ πῶς δεῖ συμπίνειν.</p>	
(Ἐρωτική)	<p>p. 118 H, 66. 6-8 W. (ἔρωτικὴν) ἐπιστήμην νέων θήρας εὐφροῶν, προτρεπτικὴν οὖσαν ἐπὶ τὴν κατ' ἀρετὴν (W.) καὶ καθόλου ἐπιστήμην, τοῦ καλῶς ἐρᾶν.</p>	
(Ἰκανότης)		
(Καθαριότης)		
(Ἀφέλεια)		
(Εὐκολία)		
(Θεοπρέπεια)		

Plutarchus — Sextus Empiricus	Clemens Alexandrinus Cicero	Alii
<p>Plut. virt. m. 2 Χρύσ. . . . παρά τὸν χαριέντα χαριεντότητα καὶ παρά τὸν ἐσθλὸν ἐσθλότητα καὶ παρά τὸν μέγαν με- γαλότητα καὶ παρά τὸν καλὸν καλότητα . . . ἀρε- τὰς τιθέμενος κτλ.</p>	<p>Cic. de divin. II 63. 130 Chrysippus quidem divinationem definit his verbis: vim cognoscentem et videntem et explicantem signa quae a dis hominibus portendantur; officium autem esse eius praenoscere dei erga homines mente qua sint quidque significant, quemadmodumque ea procurentur atque expientur.</p>	
<p>Sext. IX 132 μαντική ἐπ. οὐσα θεωρητική καὶ ἐξηγητική τῶν ὑπὸ θεῶν ἀνθρώποις διδομένων σημείων.</p>		
	<p>Clem. paed. II 12, p. 91 ἰκανότης ἕξις ἐστὶν ἐξικνουμένη πρὸς τὸ οὐκ εἶναι πέρασ ἀνελλιπῶς καὶ ἀπερίττως.</p>	
	<p>Clem. paed. III 11, p. 105 ἡ καθαριότης ἕξις ἐστὶν παρὰ στυγεράστικη διαίτης καθαρὰς καὶ ἀμειβοῦς αἰσχροῖς.</p>	
	<p>Clem. paed. III 11, p. 108 ἡ ἀφέλεια ἕξις ἀφαιρετική τῶν περιττῶν.</p>	
	<p>Clem. paed. III 11, p. 105 εὐκολία ἐστὶν ἕξις ἀπερίττος προσδεκτική <τῶν> πρὸς τὸ ἀνελλιπῆς ἐξαρκούντων εἰς τὸν κατὰ λόγον τὸν ὑγιῆ καὶ μακάριον βίον.</p>	
	<p>Clem. strom. VII 1, p. 297 ἡ θεοπρέπεια ἕξις ἐστὶ τὸ πρέπον τῷ θεῷ σφύζουσα.</p>	

